

Seinäjoki

Arviointikertomus **2024**

SISÄLLYSLUETTELO

1. Tiivistelmä	3
2. Tarkastuslautakunta ja sen toiminta	5
3. Arviointikertomuksen 2023 havaintojen jälkiseuranta.....	7
4. Seinäjoen kaupunkistrategia.....	16
5. Taloudelliset tavoitteet	20
6. Valtuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen	27
6.1 Konsernipalvelut.....	29
6.2 Sivistyksen ja hyvinvoinnin toimiala	30
6.3 Kaupunkiympäristön toimiala	32
6.4 Elinvoiman ja työllisyyden toimiala.....	34
6.5 Tytär-yhteisöt	35
7. Työohjelman 2024 mukaiset arviointikohteet	38
7.1 Liikuntapalvelut	38
7.2 Lukiokoulutus	42
7.3 Yhdyskuntatekniikka.....	48
7.4 Hankinta- ja varastopalvelut	53
7.5 Seinäjoen Ammattikorkeakoulu Oy.....	59
7.6 Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen	65
Allekirjoitukset.....	72

1. Tiivistelmä

Arviointikertomus 2024 on valtuustokauden 2021–2024 tarkastuslautakunnan viimeinen arviointikertomus. Valtuustokauden aikana on lisätty tarkastustoimen resurssia ja voitettu arviointikertomuskilpailu suurten kaupunkien sarjassa arviointikertomuksella 2022. Työohjelman mukaisia arviointikohteita on ollut 23 kpl, ja kaupunkistrategian toimenpiteistä 42 on ollut jollain tasolla arvioinnin kohteena. Kaupunkistrategiaan sisältyvien taloudellisten tavoitteiden sekä talousarvioissa esitettävien toiminnallisten tavoitteiden arviointi on sisältynyt tarkastuslautakunnan työohjelmaan joka vuosi. Tarkastuslautakunnan toimintaa on tehty näkyvämmäksi Seinäjoen kaupungin asukkaille julkaisemalla arviointikertomuksen yhteydessä arviointikertomusvideo kaupungin sosiaalisen median kanavilla. Arviointityön vaikuttavuus ja tuloksellisuus on nähtävissä useiden konkreettisten kehitystoimien kautta, joihin arviointikertomusten havainnot ja suositukset ovat johtaneet.

Kaupunkistrategian 2022–2029 osalta tarkastuslautakunta on nostanut esiin, että kaupunkistrategialle ei ole määritelty seuranta- ja raportointiprosessia. Tarkastuslautakunta esittää arviointikertomuksessaan kehitysehdotuksia huomioitavaksi uuden strategian valmistelutyössä. Seuranta- ja raportointiprosessin määrittelyn lisäksi mm. kaupunkistrategiaan sisältyvien tavoitteiden ja toimenpiteiden määrän olisi suositeltavaa olla realistinen suhteessa toteuttamiseen ja seurantaan käytettäviin resursseihin, sekä kaupunkistrategian jalkauttaminen talousarviotavoittelisiin kaipa vielä selkeämpää ohjeistusta ja koordinoitua. Tarkastuslautakunta suosittelee kehittämään kokonaisuuden hallintaa ja strategian johtamista.

Talouden riskienhallintaa ja kriisinsietokykyä tulee kriittisesti vahvistaa

Analysoitaessa tilikauden tulosta viimeisen kymmenen vuoden ajalta, on havaittavissa, että vaihtelu on todella suurta. Niin toimintaympäristön muutoksilla, kuin kertaluontoisilla erillä, on merkittävä vaikutus kuntatalouteen. Kuntatalouden tilan odotetaan edelleen heikentyvän ja epävarmuuksia on paljon. Oman taloudenpidon tasapainoisuus ja velanhallinta ovat merkittäviä tekijöitä varmistamaan kunnan toiminta myös muuttuvassa toimintaympäristössä. Seinäjoen kaupungin tunnusluvut ja erityisesti velkaantumisen osalta myös kaupunkikonsernin talouden tunnuslu-

vut ovat heikkoja ja erottuvat vertailussa vertailukaupunkeihin negatiivisesti. Talouden riskienhallintaa ja kriisinsietokykyä tulee kriittisesti vahvistaa.

Liikuntapalveluilla on tärkeä rooli asukkaiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämisessä. Panostuksia on tehty kaupungin lähiliikuntapaikkojen perustamiseen ja mm. hiihtolatujen, jäiden ja koulujen kenttien hoitamiseen. Liikuntapalveluiden tapoja kannustaa kuntalaisia aktiiviseen elämäntapaan liikunnan keinoin heidän omista lähtökohdistaan ovat mm. maksuttoman liikuntaneuvonnan tarjoaminen, matalan kynnyksen ohjauspalveluiden tarjoaminen sekä soveltavan liikunnan tuottaminen erityisesti iäkkäille ja erityisryhmille. Monipuolisesta tarjonnasta ja vaihtoehtoista huolimatta liikuntapalveluiden haasteena on se, miten saadaan liikuntatoimintaan mukaan ennestään liikkumattomat kuntalaiset ja sellaiset erityisryhmät, joilla on korkeampi kynnyks hakeutua liikuntaryhmiin.

Ulkopuolinen asiantuntija on toteuttanut Seinäjoen kaupungille lukioverkkoselvityksen kevään 2023 aikana. Lukioverkkoselvityksen tehtävänä oli tarkastella kaupungin tulevaisuuden lukioverkkoratkaisua siten, että sen tulee olla lukiokoulutuksen palveluja ja palveluverkkoa kehittävä sekä vastata kasvavaan palvelutarpeeseen. Lukioverkkoselvityksessä esiteltiin seitsemän johtopäätöstä, jotka on merkitty tiedoksi kasvatus- ja opetuslautakunnassa lokakuussa 2023 ja kaupunginhallituksessa tammikuussa 2024. Yhtenä havaintona lukioverkkoselvityksessä todettiin, että Seinäjoen ja Nurmon lukioiden käytössä olevat rakennukset ovat vanhoja. Suositeltavaa olisi selvittää tilojen kunto ja korjaustarpeet. Selvityksessä tulee ottaa huomioon rakenteellisten seikkojen lisäksi myös tilojen edellytykset toimia houkuttelevina ja laadukkaina oppimisympäristöinä.

Sään ääri-ilmiöistä johtuvat ongelmat ja vahingot on tunnistettu olennaiseksi riskiksi, joka myös realisoitui vuoden 2024 aikana rankkojen sateiden aiheuttaessa tulvia ja kunnossapitotöitä. Riskiin on varauduttu ja kaikki kaupunkiympäristön tulosalueet huomioivat riskin omassa toiminnassaan. Merkittävin tekijä riskin realisoitumiseen oli vanha hulevesiverkosto ja hulevesien riittävä haltuunotto. Kaupungilla on valmistelussa yleissuunnitelma hulevesien haltuunotosta Kertunlaakson ja Solanon alueilla. Katajalaakson alueen yleissuunnitelman tekeminen on alkamassa.

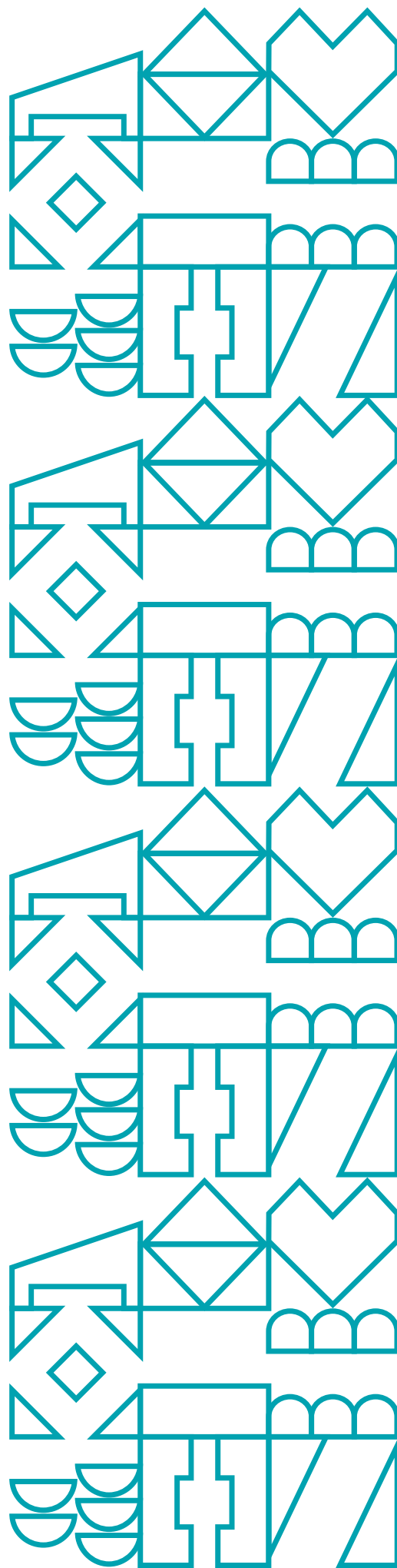
Seinäjoen kaupungilla on keskitetty hankinta- ja varastopalvelut -tulosyksikkö. Hankintapalvelut suorittaa hankinnan, kun tavarat tai palvelut hankkiva

yksikkö laatii hankintaesityksen. Kaupungin rakennusurakkahankinnoista sekä yhdyskuntateknisten urakoiden ja kaupunkiympäristön toimialaa koskevien suunnittelupalvelujen hankinnoista vastaa kaupunkiympäristön toimiala. Tuloksellisilla ja tehokkailla hankinnoilla saavutetaan merkittävää kustannusvaikuttavuutta, kehitetään koko kaupungin toiminnan vaikuttavuutta sekä vahvistetaan alueen elinvoimaa. Riittävän ennakoitu ja ammattitaitoinen valmistelu on onnistuneen hankinnan ydin. Hankintapalveluilla on merkittävää kehitystyötä käynnissä. Kriittisimmäksi kehityskohteeksi on tunnistettu hankintaprosessin sujuvoittaminen ja osaamisen lisääminen.

Seinäjoen Ammattikorkeakoulu Oy:n (SeAMK) merkitys Seinäjoen kaupungin elinvoiman kehitykseen on huomattava. SeAMK tuo paikkakunnalle uusia opiskelijoita ja maahanmuuttajia, mikä lisää kaupungin kasvua. Osa heistä muuttaa Seinäjoelle perheineen. Alueen työvoiman saatavuuteen SeAMK:lla on merkittävä rooli. Lisäksi SeAMK on maakunnan merkittävät TKI-toimijat. Kaupungin päätöksentekoon on tärkeä saada ajantasaisesti tietoa SeAMK:n toimintaympäristön muutoksista - sen haasteista ja mahdollisuuksista. Haasteita ovat erityisesti harjoittelu- paikkojen ja kohtuuhintaisten asuntojen saatavuus kansainvälisille opiskelijoille sekä Seinäjoen tunnettuus nuorten keskuudessa.

Hankintapalveluilla on merkittävää kehitystyötä käynnissä

Kuntalain ensimmäisen pykälän mukaan kunta edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää asukkaalleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestävällä tavalla. Tästä nousee hyvin esiin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtävän merkittävyys. Valtuustolle esittelystä hyvinvointikertomuksesta 2024 on nähtävissä HYTE-kertoimen tulokset. HYTE-kertoimen tulosten perusteella kunnille maksetaan valtionosuutta, jota Seinäjoki sai vuonna 2024 1,2 miljoonaa euroa. Suhteessa vertailukaupunkeihin HYTE-kertoimessa heikoin tulos oli lukiokoulutuksessa. Pistemäärää laski myös se, että kaupungilla ei ole käytössä kattavaa ennakkovaikutusten arviointia sekä yksi virheellinen vastaus. Vastausprosessin HYTE-kertoimen kysymyksiin tulisi olla selkeä ja sellainen, ettei virheellisyyksiä tai väärinkäsityksiä pääse muodostumaan. HYTE-kertoimen tuloksia on myös mahdollista käyttää itsearviointityökaluna, koska ne antavat kaupungille hyödyllistä tietoa omasta suoriutumisesta hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtävissä suhteessa aikaisempiin vuosiin sekä suhteessa vertailukaupunkeihin.

Seinäjoen kaupungin tarkastuslautakunnan jäsenet ja tarkastustoimen henkilöstö takarivissä vasemmalta oikealle: controller Alamylläri Sinikka, Hyvönen Ilkka, Panu Jarkko, Sihto Paula ja Syrjälä Sirpa. Eturivissä vasemmalta oikealle Ruotsala Aki ja tarkastuspäällikkö Keskinen Kati. Kuvasta puuttuvat Jumppanen Aapo, Katajamäki Päivi ja Saari Anne.

2. Tarkastuslautakunta ja sen toiminta

Tarkastuslautakunnan tehtävä on kuntalain 121 §:n mukaan arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet, ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Lautakunta valmistelee kaupunginvaltuuston päätettäväksi hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä valvoo sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuutta ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi. Lautakunnan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan tulee olla valtuutettuja. Tarkastuslautakunnan tehtävistä säädetään tarkemmin Seinäjoen kaupungin hallintosäännössä § 72.

Tarkastuslautakuntaan kuuluu kahdeksan jäsentä ja heille henkilökohtaiset varajäsenet. Tarkastuslautakunnan jäsenet on lueteltu taulukossa 1. Tarkastuslautakunnan jäsenet on valittu valtuuston kokouksessa 16.8.2021, ja valtuuston kokouksessa 19.6.2023 valittiin tarkastuslautakunnalle uusi puheenjohtaja jäljellä olevaksi toimikaudeksi. Tarkastuslautakunnan toimikausi on valtuustokausi 2021–2025. Tarkastuslautakunnan asioiden valmistelijana ja esittelijänä on toiminut tarkastuspäällikkö Kati Keskinen. Pöytäkirjanpitäjänä on toiminut controller Sinikka Alamylläri.

Vuoden 2024 toiminnan ja talouden arviointia varten lautakunta on pitänyt 12 kokousta. Tarkastuslautakunta on noudattanut työssään ohjeellisena valtuustokaudeksi laadittavaa arviointisuunnitelmaa, jota on tarkennettu puolivuositaisilla työohjelmilla.

Tarkastuslautakunnan suorittama arviointi perustuu pääosin valtuuston asettamiin tavoitteisiin, tilinpäätökseen 2024, toimielinten ja viranhaltijoiden päätöksiin, arviointikohteiden antamiin selvityksiin sekä tilintarkastajan raportointiin. Arviointikohteille on toimitettu arviointikertomukseen valmistellut tekstit luettaviksi tekstien oikeellisuuden varmistamiseksi.

Tarkastuslautakunta antaa kaupunginvaltuustolle kulkakin vuodelta arviointikertomuksen, jossa esitetään arvioinnin tulokset. Arviointikertomus käsitellään kaupunginvaltuustossa tilinpäätöksen yhteydessä.

Tarkastuslautakunta esittää, että kaupunginvaltuusto pyytää kaupunginhallitukselta ja kaupunginhallituksen kautta edelleen asianomaisilta toimielimiltä ja viranhaltijoilta selvitykset niistä toimenpiteistä, joihin se aikoo ryhtyä arviointikertomuksessa esitettyjen johtopäätösten sekä havaintojen ja suositusten perusteella.

Taulukko 1. Tarkastuslautakunnan kokoonpano 2021–2025

VARSINAINEN JÄSEN	VARAJÄSEN
Panu Jarkko, puheenjohtaja	Latvala Vesa
Sihto Paula, varapuheenjohtaja	Ilonen Suv
Hyvönen Ilkka	Hautaluoma Väinö
Jumppanen Aapo	Horila Taavi
Katajamäki Päivi	Nikkarikoski Päivi
Ruotsala Aki	Kantokoski Jani
Saari Anne	Aittoniemi Pirjo
Syrjälä Sirpa	Korpikoski Eija

Seinäjoen kaupungin tarkastustoimen tulosalueella toimii tarkastuspäällikkö. Controllerin työajasta 40 % kohdistuu tarkastustoimen tehtäviin. Tarkastustoimi valmistelee ja esittelee asiat tarkastuslautakunnalle, toteuttaa hallinnon ja talouden tarkastusta sekä suorittaa muut ylimmän johdon määräämät tehtävät.

Seinäjoen kaupungin tilintarkastajaksi vuosille 2021–2024 on valittu BDO Audiator Oy vastuunalaisena tilintarkastajana KHT, JHT Minna Havia-Niemi.

Esteellisydet

Esteellisenä liikuntapalveluiden arviointiin ei ole osallistunut Paula Sihto hyvinvointilautakunnan puheenjohtajana. Esteellisenä lukiokoulutuksen arviointiin ei ole osallistunut Aki Ruotsala kasvatus- ja opetuslautakunnan jäsenenä. Esteellisinä yhdyskuntatekniikan arviointiin eivät ole osallistuneet Päivi Katajamäki ja Jarkko Panu kaupunkiympäristölautakunnan varajäseninä sekä Sirpa Syrjälä kaupunkiympäristölautakunnan jäsenenä.

Arviointikertomuksessa käytetään liikennevalomallia havaintojen ja suositusten luokitteluun

Havaintojen ja suositusten luokittelu

Arviointikertomuksessa käytetään liikennevalomallia havaintojen ja suositusten luokitteluun. Näin ollen arviointikertomuksessa on käytössä yhtenäinen esitystapa taloushallinnon raportoinnin kanssa. Alla olevassa taulukossa on tarkempi esittely arviointikertomuksen havaintojen ja suositusten luokittelusta.

Arvioinnin yhteydessä esiin noussut erityinen onnistuminen / positiivinen havainto.

Arvioinnin yhteydessä esiin noussut havainto, jolla on vaikutusta tavoitteen saavuttamiseen, toiminnan tarkoituksenmukaisuuteen tai toiminnan tuloksellisuuteen.

Arvioinnin yhteydessä esiin noussut havainto, jolla on vaikutusta tavoitteen saavuttamiseen, toiminnan tarkoituksenmukaisuuteen tai toiminnan tuloksellisuuteen. Havainnolle edellytetään kaupunginhallituksen vastine.

3. Arviointikertomuksen 2023 havaintojen jälkiseuranta

Seinäjoen kaupunginvaltuusto käsitteli vuoden 2023 arviointikertomuksen kokouksessaan 17.6.2024. Kaupungin hallitus antoi 28.10.2024 lausunnon arviointikertomuksessa 2023 esitetyistä havainnoista. Kaupunginhallituksen selvitys on luettavissa kokonaisuudessaan kaupunginhallituksen pöytäkirjan liitteestä [filesHOW](#).

Seuraavissa kappaleissa on esitetty yhteenveto tarkastuslautakunnan havainnosta ja kaupunginhallituksen antamasta selvityksestä sekä tarkastuslautakunnan analyysi kaupunginhallituksen antamista selvityksistä.

Arviointikertomuksen 2022 havaintojen jälkiseuranta / Työllisyyspalvelut

Arviointikertomukseen 2022 saatujen vastausten jälkeen tarkastuslautakunta nosti vielä esiin suosituksen huomioida TE-uudistuksen valmistelutyössä työllisyyspalveluiden tukitoimintojen roolin ja prosessit.

Kaupunginhallituksen vastauksen mukaan TE-uudistuksen valmistelutyötä on tehty jokaisella tunnistetulla osa-alueella arkityön ohessa ja Seinäjoella ollut työllisyyden kuntakokeilu antaa hyvän pohjan muutokselle. Työllisyyspalveluiden tukitoiminnot tullaan integroimaan Seinäjoen kaupungin hankinta-, talous- ja henkilöstöhallinnon prosesseihin. Suurimpana haasteena muutoksessa on, että tehtävään osoitettu valtionosuus on jokseenkin riittämätön.

TARKASTUSLAUTAKUNNAN ANALYYSI

Tarkastuslautakunta näkee merkittävänä riskinä sen, miten valtionrahoitus tulee riittävästi kattamaan työllisyyspalveluista aiheutuvat kustannukset. On tärkeä kiinnittää huomiota asiakaslähtöisyyden lisäksi myös toiminnan tuottavuuteen.

Arviointikertomuksen 2022 havaintojen jälkiseuranta / Kaupungin ja hyvinvointialueen välinen rajapinta

Arviointikertomuksessa 2022 tarkastuslautakunta suositteli kaupungin johtoa luomaan kaupungin ja hyvinvointialueen välisen rajapinnan kokonaisvaltaiseen koordinointiin prosessi ja nimeämään siihen vastuuhenkilöt. Kaupungin tulee määritellä visio yhteistyön tavoitteista, tunnistaa merkittävimmät uudenlaiseen rajapintaan liittyvät riskit ja määritellä riskienhallintatoimenpiteet. Kaupungin tulee suorittaa seuranta siitä, millaiset toimintatavat rajapinnalle muodostuu ja saavutetaanko kaupungin tavoitteet niin yhteistyön, kuin palveluiden riittävyyden ja laadun osalta. Kaupunginhallituksen vastaus oli laadittu vain opiskeluhuollon näkökulmasta ja tarkastuslautakunta nosti havainnon uudelleen esiin arviointikertomuksessa 2023.

Kaupunginhallituksen vastauksen mukaan kaupungin yksittäiset toimialat ja toimijat ovat tunnistaneet omassa toiminnassaan olevat rajapinnat ja tekevät yhteistyötä hyvinvointialueen kanssa. Koko kaupunkia koskevan yhdyspintojen suunnittelutyön dokumentoinnin jälkeen yhteistä kuvaa ei ole päivitetty hyvinvointialueen kanssa vastaamaan nykyhetkeä. Tähän on tärkeää laittaa huomiota ja hakea hyviä ratkaisuja hyvinvointialueen kanssa yhdessä, vaikka paljon muutoin jo yhdessä tehdäänkin.

TARKASTUSLAUTAKUNNAN ANALYYSI

Tarkastuslautakunta näkee positiivisena kaupungin toimenpiteet yhteistyön kehittämiseksi ja suosittelee vielä kehittämään prosessia ja nimeämään vastuuhenkilöt yhdyspinnan kokonaisvaltaiseen koordinointiin. Kaupungin tulee määritellä yhteistyön tavoitteet ja mahdollisuudet sekä tunnistaa uudehkon yhdyspinnan tuomat haasteet palveluiden sujuvuuteen. Kaupungin tulee myös seurata tavoitteiden toteutumista, ja millä toimenpiteillä palveluiden sujuvuutta on mahdollista edelleen kehittää.

Seinäjoen kaupunkistrategia

Tarkastuslautakunta suositteli strategisten mittareiden määrittelyn yhteydessä kehittämään raportointiprosessi, jonka myötä saadaan esitettyä ajantasainen tieto strategisten mittareiden toteutumisesta päätöksentekijöille. Olennaista on mittareiden toteutumisen lisäksi analysoida kaupunkistrategiassa nimettyjen toimenpiteiden toteutumista. Raportoinnissa on suositeltavaa esittää myös tieto siitä, mitä kaupunkistrategiassa asetettuja tavoitteita ei ole saavutettu tai ei tulla saavuttamaan strategiakauden aikana.

Kaupunginhallituksen vastauksessa todetaan tarkastuslautakunnan huomion raportointiprosessin kehittämistarpeesta olevan oikea. Vuoden 2023 aikana oli tarkoitus toteuttaa kaupunkistrategian väliarviointi, mutta se jätettiin toteuttamatta osana kaupungin säästötoimia. Arviointi toteutetaan osana uuden kaupunkistrategian valmistelua vuoden 2025 aikana. Nykyisen kaupunkistrategian laadinnassa painotettiin mitattavuutta. Tuloksena olikin hyvin laaja mittaristo. Kaupunkistrategian mittarit ovat olleet perustana myös vuosittaisen talousarvion tavoiteasetannalle. Talousarviossa on kaupunkistrategiaan perustuvien mittareiden ohella myös runsaasti muita mittareita. Tämä on johtanut jopa liian runsaaseen mittaristoon, joka taas on merkittävästi vaikeuttanut sekä kaupunkistrategian että talousarvion tavoiteasetannan arvioimista ja eri mittareiden priorisointia. Uuden kaupunkistrategian laadinnassa on kiinnitettävä huomiota sekä tavoitteiden että niiden saavuttamista mittaavien mittareiden määrään. Kaupunkistrategian tavoitteet tulee olla myös sellaisia, että ne entistä vahvemmin ohjaavat talousarvion tavoiteasetantaa ja tuloksellisuuden mittaamista.

TARKASTUSLAUTAKUNNAN ANALYYSI

Tarkastuslautakunta näkee erittäin positiivisena kaupunginhallituksen kuvauksen siitä, että uuden kaupunkistrategian laadinnassa tullaan kiinnittämään huomiota mittareiden määrään sekä siihen, että mittarit tulevat vahvemmin ohjaamaan toiminnan tuloksellisuuden mittaamiseen. Kaupunkistrategian arviointi kuuluu tarkastuslautakunnan vuosittaiseen työohjelmaan ja tarkempi analyysi on esitetty kappaleessa 4. Seinäjoen kaupunkistrategia.

Taloudelliset tavoitteet

Vuonna 2023 talouden tunnusluvut toteutuivat heikosti ja velkaantumista mittaavat tunnusluvut erottuivat negatiivisesti suhteessa vertailukaupunkeihin. Tarkastuslautakunta suositteli varmistamaan kestävän taloussuunnittelun ja vaikuttavat talouden tasapainotustoimet sekä kysyi, millä toimenpiteillä velkamäärän kehitystä tullaan hillitsemään, ja onko kaupunkistrategian mukaisen omavaraisuusasteen tavoitetasoon saavuttamiseen määritelty toimenpiteitä.

Kaupunginhallituksen vastauksessa nimettyjä konkreettisia toimia ovat vuonna 2024 aloitetut talouden tasapainotustoimet, talousarvioon 2025 lisättiin rakenteellinen talouden sopeutusohjelma vuosille 2025–2028, tiedolla johtamista on lisätty ja esihenkilöroolissa toimiville lisätään talouskoulutusta, investointeja jaksotetaan ja niissä on mukana vaikutusten arvioinnit priorisoinnin tueksi, tulopohjaa vahvistetaan veronkorotuksella ja kaupungin kiinteistöistä on laadittu myyntiohjelma. Uudessa, päivitettävässä kaupunkistrategiassa 2025–2029 on tärkeää kiinnittää erityistä huomiota siihen, että myös tasapainoisen talouden vaatimus toteutuu mahdollisimman hyvin ja palvelutoiminta sopeutetaan kestävän taloudenpidon mukaisesti kaupungin elinvoimaisuutta ja kasvun tarpeita unohtamatta.

TARKASTUSLAUTAKUNNAN ANALYYSI

Kaupunginhallituksen vastauksessa nimettyjen kaupungin taloutta vahvistavien toimien vaikuttavuutta on suositeltavaa seurata säännöllisesti. Taloudellisten tavoitteiden toteutumisen arviointi kuuluu tarkastuslautakunnan vuosittaiseen työohjelmaan ja tarkempi analyysi on esitetty kappaleessa 5. Taloudelliset tavoitteet.

Valtuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Tarkastuslautakunta suositteli kehittämään talousarvioprosessia siltä osin, miten talousarviossa esitetään toiminnalliset tavoitteet. Tavoitteille on suositeltavaa asettaa yksiselitteiset mittarit ja tavoitearvot. Mittareiden toteutuminen suhteessa tavoitearvoon tulee olla esitettävissä helposti ymmärrettävissä olevassa muodossa. Lisäksi tarkastuslautakunta kysyi, onko 90 toiminnallisen tavoitteen ja 203 mittarin seuraaminen tehokasta tavoitteiden toteuttamiseen käytettävien resurssien osalta.

Kaupunginhallituksen vastauksen mukaan talousarvion 2025 laadinnassa on kiinnitetty huomiota siihen, että mahdollisimman moni tavoite on johdettu kaupunkistrategiasta, ja että mittarit ovat mitattavissa. Tavoitteiden ja mittareiden lukumäärää on vähennetty merkittävästi.

TARKASTUSLAUTAKUNNAN ANALYYSI

Tarkastuslautakunta toteaa, että talousarviossa 2025 toiminnallisten tavoitteiden ja niille asetettujen mittareiden lukumäärä on vähentynyt noin puolella verrattaessa talousarvioon 2023. Tämä lisää tavoitteiden vaikuttavuutta mahdollistamalla selkeämmän seuranta- ja raportointiprosessin. Toiminnallisten tavoitteiden esittämistavasta on luettavissa tarkastuslautakunnan tuore arviointi kappaleesta 6. Valtuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen.

Sevas Kodit Oy

Tytäryhtiö Sevas Kodit Oy:n arvioinnin yhteydessä käsiteltiin myös Seinäjoen kaupungin asuntopoliittisen ohjelman toteutumista. Syksyllä 2023 nousi esiin akuutti tarve kohtuuhintaisista vuokra-asunnoista. Vuokra-asuntotarpeen kehitys on tunnistettu kaupungin asuntopoliittisessa työryhmässä, jonka mukaan vastauksia haasteeseen ovat Sevas Kodit Oy:n uudisrakennuskohteiden käynnistyminen sekä se, että kaupungin tonttivaranto on riittävällä tasolla. Kannanotossaan tarkastuslautakunta huomioi rakennusosalalla vallitsevan haastavan markkinatilanteen sekä kaupungin rajalliset vaikutusmahdollisuudet akuuttiin asuntotarpeeseen kohtuuhintaisista vuokra-asunnoista. Tarkastuslautakunta kuitenkin esitti kysymyksen, onko asuntopoliittikan tavoitteiden toteuttamisen edistäminen kuvattu ja vastuutettu riittävällä tasolla kaupunkiympäristön sekä elinvoiman ja työllisyyden toimialojen viranhaltijoiden tehtäväkuvauksissa. Onko vuokra-asuntotilanteen koordinointia, seurantaa ja ennakkointia mahdollista kehittää resursoinnin, tehtäväkuvauksen tai toimintatapojen kehittämisen kautta ja millainen vaikuttavuus tällä olisi niin asuntopoliittisten tavoitteiden toteuttamisen varmistamiseen kuin kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen tarpeesta juontuvien riskien hallintaan? Lisäksi tarkastuslautakunta suositteli asuntopoliittista työryhmää raportoimaan kaupunginhallitukselle vuosittain asumisen tilannekuva ja muutokset päätöksenteon tueksi sekä kaupunginhallitusta käymään keskustelu asuntopoliittikan nykytilasta ja seuraavan vuoden tavoitteista.

Kaupunginhallituksen vastauksessa todettiin, että kohtuuhintaisen vuokra-asumisen varmistaminen tulevaisuudessa on haastavaa ARA-rahoituksen vähentyessä. Kaupungin mahdollisuudet vaikuttaa rakentamisen kustannuksiin ovat rajalliset, ja suoranaisen tuen myöntäminenkin on kyseenalaista. Asuntopoliittisten asioiden vastuunjaossa tehtävienkuvien osalta olisi terävöittämisen varaa. Kuitenkin oman työn ohella tehtävä asuntotilanteen koordinointi ja seuranta on haastavaa. Kaupungin taloudellinen tilanne luo haasteen lisäresurssin palkkaamiseen. Toimialojen kesken käydään keskustelu, saataisiinko toimenkuvia järjestelemällä vapautettua resurssia asuntopoliittikan hoitoon, kehittämiseen ja seurannan terävöittämiseen. Uusi asunto- ja maapoliittinen ohjelma on tarkoitus laatia ja hyväksyä vuoden 2025 aikana. Siinä voidaan myös ottaa kantaa resursointiin ja tehtävien jakoon. Asuntotilanteesta ja asuntopoliittikkaan vaikuttavien asioiden kehittymisestä tullaan raportoimaan jatkossa kaupunginhallitukselle vähintään kerran vuodessa.

TARKASTUSLAUTAKUNNAN ANALYYSI

Tarve kohtuuhintaisista vuokra-asunnoista on edelleen vaikea. Sevas Kodit Oy:llä valmistui Kärnäjänkäldulle uusi 82 asuntoa kattava kerrostalokiinteistö, joka on ollut muuttovalmiina 1.1.2025. Lisäksi Seinäjoen Piirille on tulossa 73 erikokoista asuntoa ja toinen uudisrakennuskohde on suunnitteilla Jouppiin. Uudisrakennuskohteet tuovat helpotusta vuokra-asuntotarpeeseen, mutta eivät riittävästi. Asuntopoliittisten tavoitteiden toteutumista ja asumisen tilannekuvaa olisi tullut seurata aktiivisemmin. Kireä asuntotilanne uhkaa erityisesti kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden mahdollisuuksia tulla Seinäjoelle opiskelemaan, mikä nousi esiin Seinäjoen Ammattikorkeakoulu Oy:n arvioinnin yhteydessä (ks. kappale 7.5 Seinäjoen Ammattikorkeakoulu Oy).

Asuntopoliittinen katsaus 2024 esiteltiin kaupunginhallitukselle ja myös kaupunginvaltuustolle helmikuussa 2025.

Varhaiskasvatus

Tarkastuslautakunta edellytti varhaiskasvatuksen tulosaluetta seuraamaan säännöllisesti toimintamenojen kehitystä, käsittelemään talousarvioylitykset ajantasaisesti ja esittämään toiminnalliset tavoitteet talousarvio-ohjeen mukaisesti.

Kaupunginhallituksen vastauksen mukaan varhaiskasvatuksen talouden seurannassa on käytetty kaupungin uusia seurantakeinoja sekä tehty yhteistyötä controllerin kanssa. Toiminnallisten tavoitteiden toteutumista seuraavia mittareita on muutettu merkittävilta osin numeraalisiksi, mutta edelleen käytetään myös laadullisia mittareita.

TARKASTUSLAUTAKUNNAN ANALYYSI

Varhaiskasvatuksen sopeutustoimien ja lisätalousarvioiden nettovaikutus vuonna 2024 oli 1,2 miljoonaa euroa kuluja lisäävä. Merkittävin poikkeama oli henkilöstökulujen kasvu 1,1 miljoonaa euroa. Toimintakatteen ylitys muutettuun talousarvioon verrattuna oli vain 85,5 tuhatta euroa, joten talouden seuranta on ollut ajantasaista ja tilikauden aikana on haettu tarpeelliset lisätalousarviot.

Talousarviossa 2025 varhaiskasvatuksen toiminnallisille tavoitteille oli määritelty selkeät numeeriset mittarit tavoitearvoineen.

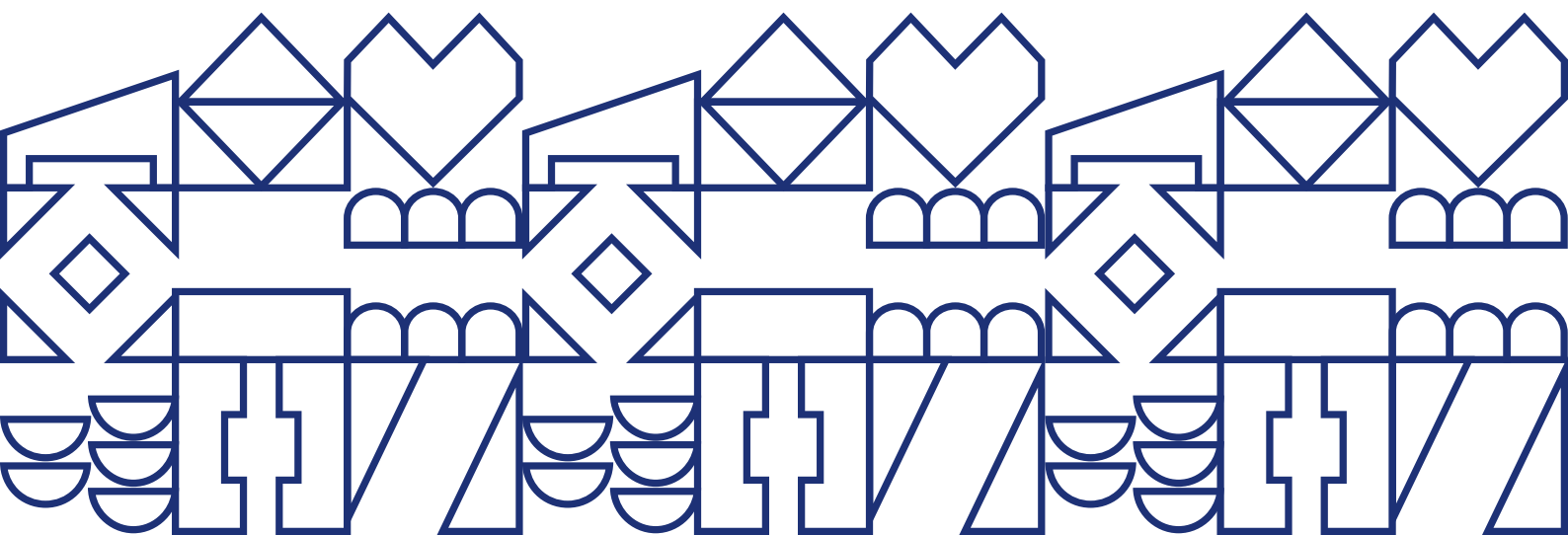
Seipark Oy

Tytäryhteisö Seipark Oy:n arvioinnin yhteydessä käsiteltiin myös pysäköinninvalvontaa, joka on kaupungin suorittamaa viranomaistoimintaa. Suosituksena oli tehostaa pysäköinninvalvonnan toimintatapoja edistämään sääntöjen mukaista pysäköintikulttuuria.

Kaupunginhallituksen vastauksen mukaan pysäköinninvalvonnan resurssien käyttöä on saatu tehostettua.

TARKASTUSLAUTAKUNNAN ANALYYSI

Tarkastuslautakunta näkee hyvänä kehityksenä, että pysäköinninvalvonnan resurssien käyttöä on tehostettu. Yhtenä konkreettisenä kaupunginhallituksen vastauksessa esitettynä kehystoimenpiteenä oli parityöskentelyn muuttaminen yksintyöskentelyksi.

Kiinteistö- ja paikkatietopalvelut sekä kaupunkisuunnittelu ja kaavoitus

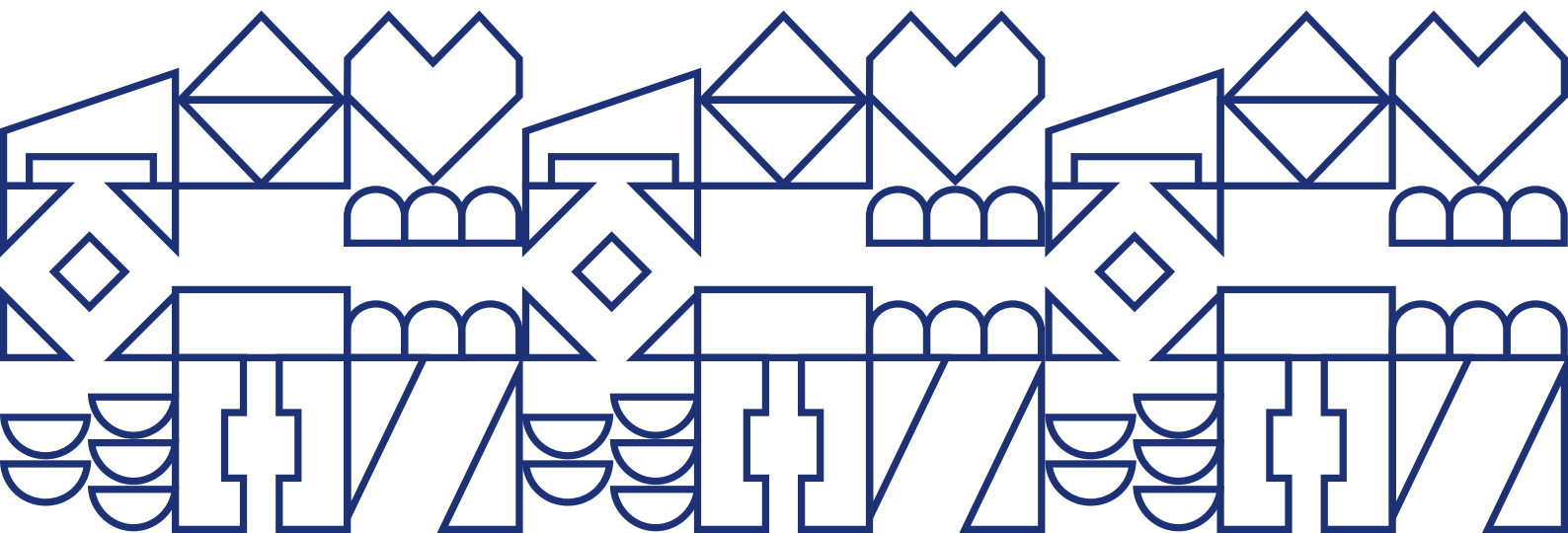
Tarkastuslautakunta totesi, että maanmyyntituottoja kertyi vuonna 2023 merkittävästi alle budjetoidun tason. Maanmyyntituottoihin vaikuttavat rakennusalan matalasuhdanne ja yleinen taloudellinen tilanne. Talousarvioon 2024 ja taloussuunnitelmaan 2025–2027 maanmyyntituotot on budjetoitu tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan optimistisesti. Tarkastuslautakunta suositteli ottamaan huomioon taloussuunnittelussa rakennusalan matalasuhdanteen ja sen vaikutuksen kaupungin maanmyyntituottojen tasoon. Taloussuunnittelun oikeellisuuden vuoksi maanmyyntituotot tulee arvioida realistisesti ja huomioida rakennusalan toimintaympäristö ja suhdanne-ennusteet. Lisäksi tarkastuslautakunta suositteli kaupunkisuunnittelun ja kaavoituksen tulosaluetta määrittelemään konkreettiset toiminnalliset tavoitteet kullekin talousarviovuodelle ja määrittelemään selkeät perusteet, millä perusteilla toiminnallinen tavoite katsotaan toteutuneen.

Kaupunginhallituksen vastauksen mukaan maanmyyntitulot on perinteisesti arvioitu realistisesti. Lähivuosien nopeat ja ennakoimattomat toimintaympäristön muutokset kuvastavat, miten vaikea tulevaa kehitystä on ennustaa. Rakentamisen vauhdittamiseksi päätettiin keväällä 2024 kaupungin kaikkien tonttien vuokraamismahdollisuudesta. Tämä vaikuttaa alentavasti maanmyyntitulojen tasoon alkuvaiheessa, mutta kun tontti on rakennettu, ja mikäli rahoituskorko on kaupungin vuokraa (5 %) alempi, niin asiakkaalle on edullisempaa ostaa tontti omaksi ja näin myyntituloja edelleen kertyy kaupungille. Mikäli tontin omaksi ostoa ei tapahtuisi, on tasaisesti kertyvä ja ennustettava maanvuokratulo myös erittäin hyvä vaihtoehto. Kaupunkisuunnittelun ja kaavoituksen toiminnallisten tavoitteiden osalta todettiin, että talouden mittaaminen numeraalisesti on vaikeaa ja lisäksi kaavoituksen syklit ovat pitkiä. Työ on lähtökohtaisesti laadun tavoittelua ja hyvän ympäristön luomista. Tämä ei kuitenkaan poista tarvetta löytää selkeitä, konkreettisia ja mitattavia tavoitteita. Vuoden 2025 talousarvion laadinnassa tavoitteet on johdettu kaupunkistrategiasta, ja ydintavoite on laadukas ja elinvoimainen asuinympäristö. Toiminnan volyyymeiksi ja tunnusluvuiksi on asetettu valmistuvien asema- ja yleiskaavojen, poikkeamispäätösten ja suunnittelutarveratkaisujen määrät.

TARKASTUSLAUTAKUNNAN ANALYYSI

Vuodelle 2024 oli budjetoitu maanmyyntituottoja 4,3 milj. €. Toteuma oli 1,0 milj. €, eli 23,7 % budjetoituista tuloista lopulta saatiin. Vuoden 2025 talousarvio sisältää maanmyyntituottoja 4,4 milj. €, joten odotukset tulotasosta on edelleen korkealla. Mikäli tavoitetaso ei toteudu, joudutaan uupumaan jäävä tulotaso tasapainottamaan toimintamenoista. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan maanmyyntituottojen saavuttamisessa on kohonnut riski, johon kaupungin tulee taloussuunnittelussaan varautua.

Vuoden 2025 talousarviossa kaupunkisuunnittelulle ja kaavoitukselle on määritelty yksi toiminnallinen tavoite ja sille on määritelty mittari. Lisäksi taulukossa toiminnan volyymit ja tunnusluvut on esitetty tulosalueelle olennaisia seurattavia mittareita, kuten valmistuneiden asemakaavojen, yleiskaavojen, poikkeamispäätösten ja suunnittelutarveratkaisujen lukumäärä. Esitystapa on aikaisempaa konkreettisempi ja informatiivisempi.

Perusopetus

Tarkastuslautakunta edellytti perusopetuksen tulosaluetta (nykyinen opetuspalveluiden tulosalue) seuraamaan säännöllisesti toimintamenojen kehitystä ja käsittelemään talousarvioylitykset ajantasaisesti. Erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden ja maahanmuuttajataustaisten oppilaiden määrän kasvaessa, suosituksena nousi esiin kehittää rekrytointitoimenpiteitä, jotta voidaan varmistaa erityisopetuksen ja valmistavan opetuksen resurssien riittävyys. Lisäksi tarkastuslautakunta oli huolissaan koulujen arkeen sisältyvistä haastavista tilanteista, kuten kiusaaminen, päihdeongelmat ja haastava some-käyttäytyminen. Tarkastuslautakunta suosittelee suorittamaan ja kehittämään vaikuttavia toimintatapoja kiusaamisen, päihdeongelmien ja haastavan some-käyttäytymisen varhaiseen puuttumiseen huomioiden erityisesti ennaltaehkäisevät toimenpiteet.

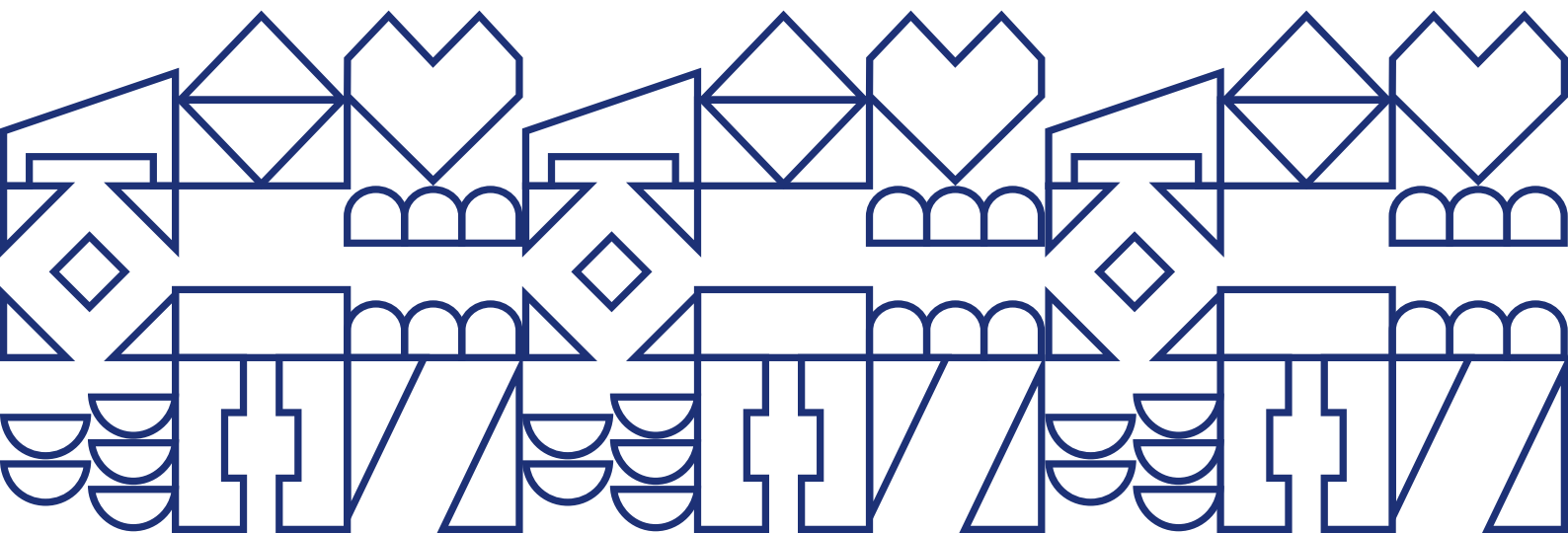
Kaupunginhallituksen vastauksen mukaan talouden seuranta on kehitetty kouluttamalla talouden seurantatyökaluja kustannuspaikkojen esihenkilöille. Mahdolliset ylitykset käsitellään jatkossa muutostalousarviona budjettivuoden aikana. Erityisopetuksen osalta palkkausta on kehitetty työn vaativuuden arviointiprosessin kautta siten, että kelpoisten työntekijöiden saatavuus paranisi. Valmistavan opetuksen osalta pitkäjänteistä rekrytointia haittaa toiminnan kausiluonteisuus. Kiusaamisen, väkivallan, häirinnän ja syrjäytymisen ehkäisyn suunnitelma on lakisääteinen ja se on laadittu opetuspalvelujen tulosalueella kaikkiin yksiköihin. Päihdehaasteisiin puuttuminen vahvistuu kaupungille vuonna 2024 rekrytoidun ehkäisevän päihdetyön koordinaattorin ja koulujen yhteistyön myötä. Vuoden 2025 talousarvioehdotukseen sisältyy koulukoordinaattori ankkuritiimiin poliisin toiveesta.

TARKASTUSLAUTAKUNNAN ANALYYSI

Perusopetuksen sopeutustoimien ja lisätalousarvioiden nettovaikutus vuonna 2024 oli 0,3 miljoonaa euroa kuluja lisäävä. Lisäys koostui pääosin henkilöstökulujen kasvusta. Toimintakatteen ylitys muutettuun talousarvioon verrattuna oli 1,1 miljoonaa euroa, josta henkilöstökulujen osuus oli 0,7 miljoonaa euroa. Voidaan todeta, että vuoden 2025 maaliskuussa käsitelty ylitys oli edelleen olennainen ja talouden seurantaprosessia on syytä edelleen tehostaa.

Erityisopetuksen palkkauksen kehittämisen vaikuttavuutta työntekijöiden saatavuuteen ei ole mahdollista vielä analysoida, koska muutoksesta on niin lyhyt aika.

Ankkuritiimiin osallistuvan koulukoordinaattorin tehtävänä tulee olemaan kartoittaa koulujen tilannetta ja järjestää koulutuksia henkilöstölle sekä ennaltaehkäisevien toimintatapojen että tilanteisiin puuttumisen mallin osalta. Koulujen toimintakulttuuria tuetaan entistä osallistavampaan suuntaan ja painotetaan ennaltaehkäisyn lisäksi varhaista puuttumista ja oikeanlaisen avun hakemista sekä opiskeluhuollon kanssa tehtävän yhteistyön tiivistämistä. Koordinaattori on maakunnan yhteinen, joten Etelä-Pohjanmaan muut kunnat ovat sitoutuneet kustannuksiin omalta osaltaan. Odotuksena on yhtenäisten ja laadukkaiden toimintamallien saavuttaminen koko alueella.

Tietohallinto

Tarve panostaa tietoturvaan on ilmeinen ja tarkastuslautakunta suosittelee järjestämään henkilöstölle säännöllisesti tietoturvakoulutusta tehostamaan tietoturvariskien hallintaa sekä jatkamaan määrätietoisesti kaupungin tietoturvan vahvistamista. Lisäksi havaintona nousi esiin, että tietohallinnossa tulee olla riittävä osaaminen ja riittävä resursointi tukemaan koko kaupungin tulevaisuuden kehittämistyötä. Tarkastuslautakunta suosittelee edelleen kehittämään rekrytointitoimenpiteitä sekä tarkastelemaan pitkään avoinna olleen erikoissuunnittelijan tehtävän osalta työsuhteen ehtoja, jotta osaamisvaje ei muodostu merkittäväksi riskiksi kaupungin digitalisaation kehittämiseen.

Kaupunginhallituksen vastauksen mukaan vuosien 2024–2025 aikana otetaan käyttöön eOppivan tietoturva -verkkokurssi. Tavoitteena on, että henkilökunta suorittaa säännöllisesti koulutuksen hyväksytysti. Lisäksi Intranetissä julkaistaan kirjallisten ohjeiden lisäksi tietoturvaohjevideoita ja arjen tietoturvaa tukevia muistutuksia. Tavoitteena on luoda toimintamalli, jolla tuodaan tietoturvan harjoittelu ja opastus osaksi työpäivää, koska se tavoittaa paremmin kohdeyleisön kuin perinteiset koulutukset. Erikoissuunnittelijan tehtävänkuvaan liittyvää asiantuntijatyötä on ostettu ulkopuolisilta kumppaneilta ja pakollisia tehtäviä on jaettu työyhteisön sisällä. Sellaisia kehittämiskohteita, jotka eivät vaaranna toimintakykyä ja aiheuta merkittävää haittaa, on lykätty eteenpäin. Tehtävänkuvaa on täsmennetty ja pyritään avaamaan rekrytointiprosessi jälleen syksyllä 2024.

TARKASTUSLAUTAKUNNAN ANALYYSI

Tarkastuslautakunnan suositus järjestää henkilöstölle säännöllisesti tietoturvakoulutusta vastaamaan tietoturvariskien hallintaan, on johtanut aktiivisiin toimenpiteisiin. Syksyllä 2024 otettiin käyttöön eOppivan tietoturva -verkkokurssi, jonka osalta seurataan suoritusmerkintöjä. Tilanteessa 11.4.2025 verkkokurssin on suorittanut 1 250 työntekijää. Vakituisen henkilöstön määrä tilanteessa 31.12.2024 oli 2 302, eli noin puolet on suorittanut tietoturvakoulutuksen. Suoritusmerkintöjen kehittymistä on syytä seurata ja tarvittaessa muistuttaa henkilöstöä koulutuksen suorittamisesta. Intranetissä on ollut säännöllisiä tiedotteita tietoturvaan liittyen. Lisäksi tietoturvaan liittyvät asiat ovat olleet säännöllisesti esillä esihenkilöille järjestettävässä johtiksessä.

Erikoissuunnittelijan tehtävä on edelleen avoinna.

Vuoden 2025 talousarviossa toiminnallisten tavoitteiden ja mittareiden lukumäärä on vähentynyt noin puolella vuoteen 2023 verrattuna. Kärkihankkeisiin ja -toimintoihin keskittyvä sekä tiivistetympi tavoitteiden ja mittareiden lukumäärä lisää tavoitteiden vaikuttavuutta mahdollistamalla selkeämmän seuranta- ja raportointiprosessin. Myös mittareiden sisältöä oli kehitetty, esimerkiksi varhaiskasvatuksen toiminnallisille tavoitteille oli määritelty hyvin selkeät numeeriset mittarit tavoitearvoineen sekä kaupunkisuunnittelulle ja kaavoitukselle oli määritelty toiminnan volyymeihin ja tunnuslukuihin valmistuvien asema- ja yleiskaavojen, poikkeamispäätösten ja suunnittelutarveratkaisujen määrät.

Asuntopoliittinen katsaus 2024 esiteltiin kaupunginhallitukselle ja myös kaupunginvaltuustolle helmikuussa 2025.

Tarkastuslautakunta suositteli kaupunkia tehostamaan pysäköinninvalvonnan toimintatapoja. Tehokas pysäköinninvalvonta motivoi noudattamaan pysäköintisääntelyä. Pysäköinninvalvonnan resurssien käyttöä onkin tehostettu ja yhtenä konkreettisena kehitystoimenpiteenä on ollut parityöskentelyn muuttaminen yksintyöskentelyksi.

Tarkastuslautakunnan suositus järjestää henkilöstölle säännöllisesti tietoturvakoulutusta vastaamaan tietoturvariskien hallintaan on johtanut aktiivisiin toimenpiteisiin. Tietoturvakoulutuksen suoritusmerkintöjen kehittymistä on kuitenkin syytä seurata ja tarvittaessa muistuttaa henkilöstöä koulutuksen suorittamisesta.

Työllisyyspalveluiden osalta kaupunginhallituksen vastauksessa tuotiin erittäin aiheellisesti esiin huoli valtionosuuden riittävydestä. Tarkastuslautakunta näkee myös merkittävänä riskinä sen, miten valtionrahoitus tulee riittävästi kattamaan työllisyyspalveluista aiheutuvat kustannukset. On tärkeä kiinnittää huomiota asiakaslähtöisyyden lisäksi myös toiminnan tuottavuuteen.

Kaupunginhallituksen vastauksessa tuotiin esiin tarve päivittää kokonaisvaltainen kuvaus kaupungin ja hyvinvointialueen välisistä yhdyspinnoista. Tarkastuslautakunta suosittelee vielä kehittämään prosessia ja nimeämään vastuuhenkilöt yhdyspinnan kokonaisvaltaiseen koordinointiin. Kaupungin tulee määritellä yhteistyön tavoitteet ja mahdollisuudet sekä tunnistaa uudehkon yhdyspinnan tuomat haasteet palveluiden sujuvuuteen. Kaupungin tulee myös seurata tavoitteiden toteutumista, ja millä toimenpiteillä palveluiden sujuvuutta on mahdollista edelleen kehittää.

Vuodelle 2024 oli budjetoitu maanmyyntituottoja 4,3 milj. €. Toteuma oli 1,0 milj. €, eli 23,7 % budjetoiduista tuloista lopulta saatiin. Vuoden 2025 talousarvio sisältää maanmyyntituottoja 4,4 milj. €, joten odotukset tulotasosta ovat edelleen korkealla. Mikäli tavoitetaso ei toteudu, joudutaan uupumaan jäävä tulotaso tasapainottaa toimintamenoista. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan budjetoitujen maanmyyntituottojen saavuttaminen ei ole realistista, mikä tulee haastamaan kaupungin taloussuunnittelua.

Perusopetuksessa toimintakatteen ylitys muutettuun talousarvioon verrattuna oli 1,1 miljoonaa euroa, mikä käsiteltiin ylityksenä vasta vuoden 2025 maaliskuussa. Tilikauden päättymisen jälkeen käsitelty ylitys oli olennainen ja talouden seurantaprosessia on syytä edelleen tehostaa, jotta talousarvioliitykset käsiteltäisiin ajantasaisesti.

Kuva: Katja Lösönen

4. Seinäjoen kaupunkistrategia

Kuntalain 37 §:n mukaan kunnassa on oltava kuntastrategia, jossa valtuusto päättää kunnan toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteista. Strategia määrittää kehittämisen suuntaviivat lähivuosiksi. Strategisten päämäärien on oltava sellaisia, jotka voidaan viestiä ymmärrettävästi ja avata seurattaviksi ja mitattaviksi osatavoitteiksi. **Kuntastrategiassa tulee määritellä myös sen toteutumisen arviointi ja seuranta. Arvioinnin ja seurannan tehtävänä on valvoa kunnan strategisten päämäärien toteutumista. Seurannan ja arvioinnin perustehtävinä on kertoa organisaation onnistuminen tehtäviensä hoitamisessa ja järjestämisessä ja toiminnan strategianmukaisuudessa.** Kuntastrategian arvioinnissa prosessiin osallistuu kunnanvaltuusto, joka keskittyy siihen, kuinka valtuusto on itse onnistunut toiminnassaan. **Kaupunkistrategia ja sen toteuttamisohjelmat ovat taloussuunnitelman perusta ja samalla ohjeistus talousarvion laadinnalle.**

Seinäjoen kaupunginvaltuusto hyväksyi 20.6.2022 Seinäjoen kaupunkistrategian 2022–2029 sisältäen neljä strategista valintaa: yrittäjyyden ja yhteistyön Seinäjoki, vetovoimainen Seinäjoki, palveleva Seinäjoki sekä hyvän johtamisen ja tasapainoisen talouden Seinäjoki. Kaupunkistrategian läpileikkaavana teemana ovat asiakaslähtöisyys ja vaikuttavuus. Tarkastuslautakunta arvioi kaupunkistrategian toimenpiteiden toteutumista työohjelman mukaisten arviointikohdeiden arvioinnin yhteydessä. Tarkastuslautakunnan arvioissa toiminnallisten tavoitteiden toteutumista, huomioidaan arvioinnissa myös, miten ne edistävät

kaupunkistrategiaa. Kaupunkistrategia 2022–2029 sisältää 85 toimenpidettä. Arviointikertomuksissa 2022–2024 tarkastuslautakunta on arvioinut kaupunkistrategian toteutumista 42 toimenpiteen osalta, eli 49 % kaupunkistrategian toimenpiteistä on ollut jollain tasolla arvioinnin kohteena valtuustokauden aikana.

Kaupunkistrategia on kaupunginvaltuuston keskeisin tapa ohjata kaupunkikonsernin toimintaa. Kaupunkistrategiassa määriteltujen toimenpiteiden lukumäärä 85 kappaletta on paljon, samoin mittareiden lukumäärä 53 kappaletta. **Toimenpiteiden ja mittareiden määrä haastaa analysointia, johon on rajalliset resurssit. Lisäksi tarkastuslautakunta kyseenalaistaa osaa kaupunkistrategian mittareista, koska ei tunnista, miten ne edistävät kaupunkistrategian toteutumista tai liittyvät toimenpiteen sisältöön.** Osa mittareista on kaupungin henkilökunnan seurattavissa kaupungin intranetissä, jonne ne on julkaistu osana tiedolla johtamisen projektia. Tilinpäätöksen 2024 sivuilla 29–30 on esitetty sanallinen kuvaus kaupunkistrategian toteutumisesta vuonna 2024. **Valtuustokauden aikana ei ole tehty kaupunkistrategian toteutumisen väliarviointia, eikä kaupunkistrategian toimenpiteiden ja mittareiden toteutumista ole raportoitu. Kaupunkistrategian toteutumisen analysointi ja raportointi auttaisi tunnistamaan onnistumiset sekä mitä tavoitteita ei ole saavutettu tai ei tulla saavuttamaan strategiakauden aikana. Onnistumisista on mahdollista määritellä niiden hyödyntäminen ja jatkotoimenpiteet. Tavoitteista, joihin ei olla pääsemässä, on tunnistettavissa tarvittavat korjausliikkeet sekä re-**

surssien tehokkaampi kohdentaminen. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan kaupunkistrategian toteutumisen arvioinnin tulee olla sellainen prosessi, joka tukee kaupunkia saavuttamaan itselleen asettamansa tavoitteet.

Kaupunkistrategia tullaan päivittämään vuoden 2025 aikana. Tarkastuslautakunta suosittelee kaupunkistrategian päivittämisen yhteydessä:

- » laatimaan arviointi kaupunkistrategian 2022–2029 toteutumisesta ja tunnistamaan arvioinnista esiin nousevat kehityskohteet,
- » määrittämään kaupunkistrategialle seuranta- ja raportointiprosessi, olisi suositeltavaa määrittellä ainakin seurantaprosessin vastuutaho sekä raportointiaikataulu ja -malli,
- » huomioimaan, että toimenpiteiden määrän tulee olla realistinen suhteessa toteuttamiseen ja seurantaan käytettäviin resursseihin,
- » määrittämään toimenpiteiden toteutumista aidosti seuraavat mittarit, joiden käsitelmäärätelmät ovat selkeät ja tavoitetasot realistiset,
- » kaupunkistrategiaan tulee sisältyä Seinäjoen kaupungin keskeiset edunvalvontateemat,
- » tunnistamaan strategiakauden aikana toimintaympäristön muutokset, poikkeamat ja ilmiöt sekä uudistamaan kaupunkistrategiaa näiden mukaan tarvittavilta osin ja
- » määrittämään kaupunkistrategian toteuttamisen menettelyt; miten poikkihallinnolliset ohjelmat tukevat kaupunkistrategian toteutumista, ja miten talousarviossa määritellyt toiminnalliset vuositavoitteet edistävät riittävästi kaupunkistrategian toteutumista

Keskeinen keino toteuttaa kaupunkistrategiaa on kytkeä talousarvion toiminnalliset tavoitteet kaupunkistrategian tavoitteisiin. Seinäjoen kaupungin talousarvio-ohjeen mukaan tulosalueiden toiminnallisten tavoitteiden tulee tukea Seinäjoen kaupunkistrategiaa ja olla linjassa siinä asetettuihin tavoitteisiin. Toiminnallinen tavoite yhdistetään kaupunkistrategiaan nimeämällä tavoitteelle strateginen valinta, jonka toteutumista toiminnallinen tavoite edistää. Toimintatapa ei kuitenkaan tuo riittävästi esiin kaupunkistrategian toimenpiteiden etenemistä. Lisäksi kaikki toimin-

nalliset tavoitteet eivät sellaisenaan edistä kaupunkistrategian toimenpiteiden etenemistä, vaan liittyvät ennemminkin operatiiviseen toimintaan tai lakisääteisten tehtävien tuottamiseen. Kuitenkin myös näille tavoitteille kirjataan, mihin kaupunkistrategian valintaan ja toimenpiteeseen ne liittyvät, eikä toiminnallisista tavoitteista ole eroteltavissa, mitkä edistävät kaupunkistrategian toteutumista ja mitkä liittyvät operatiivisen toiminnan tai lakisääteisten tehtävien suorittamiseen. **Tarkastuslautakunta suosittelee kehittämään kokonaisuuden hallintaa ja strategian johtamista. Päätöksenteossa tulisi ohjeistaa selkeämmin, miten kaupunkistrategia jalkautetaan talousarviovavoitteisiin yhdenmukaisesti.**

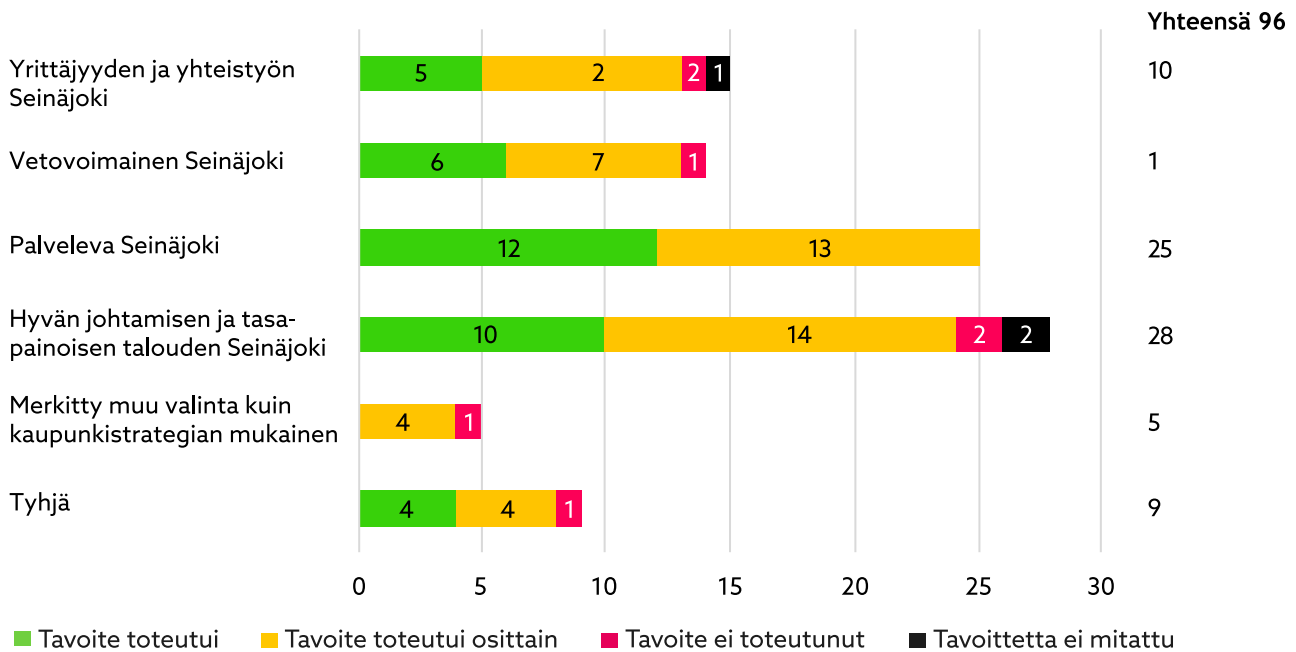
Kaupunkistrategia on kaupunginvaltuuston keskeisin tapa ohjata kaupunkikonsernin toimintaa

Kaupunginvaltuustolle ja kaupunginhallitukselle järjestetään kahdesti vuodessa talousarvioseminaari. Talousarvioseminaarissa keskitytään hyvin pitkälti talouden lukuihin. Tarkastuslautakunta suosittelee kehittämään talousarvioseminaarien valmistelua ja sisältöä siten, että talousarvioseminaarissa käsitellään talouden lukujen lisäksi painotuksia toiminnallisille tavoitteille.

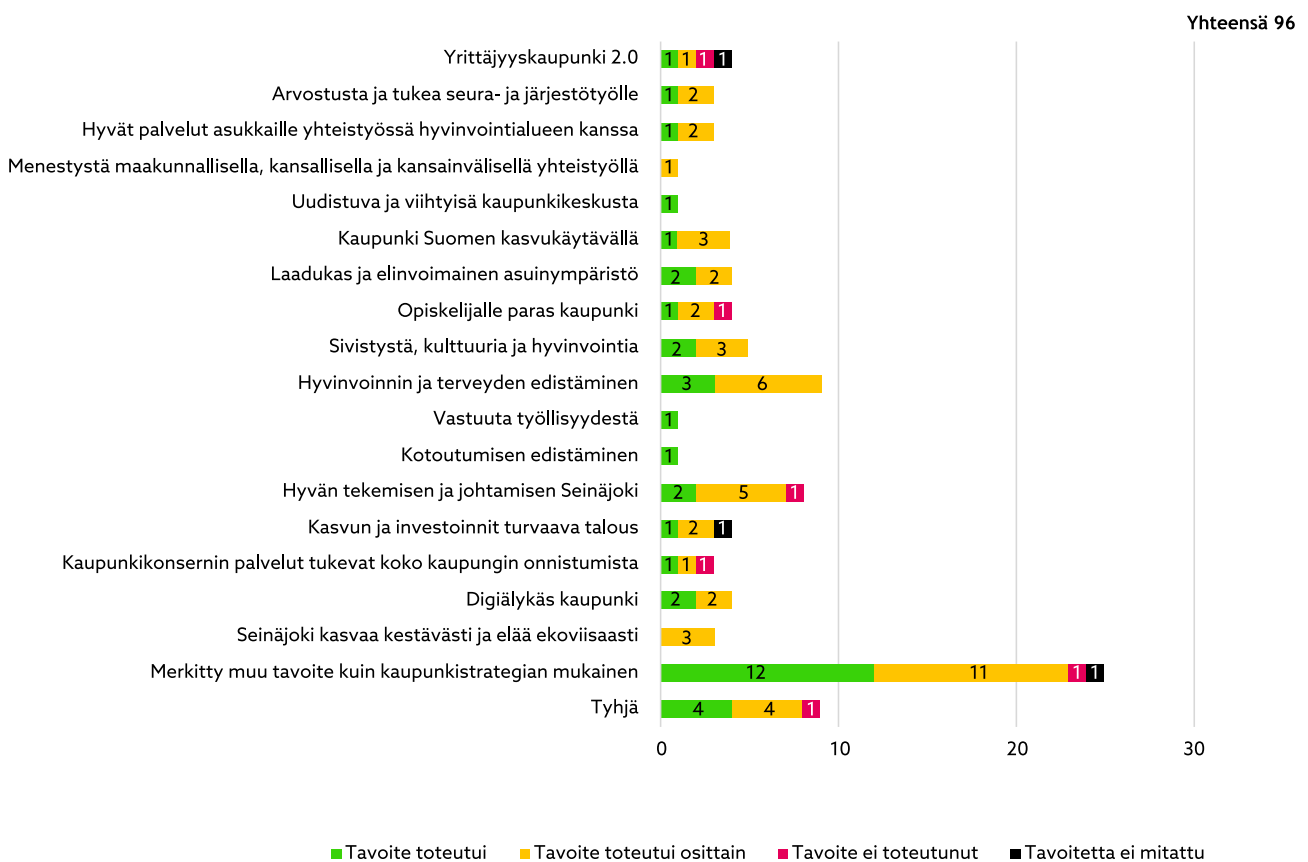
Seuraavalla sivulla oleva taulukko näyttää toiminnallisten tavoitteiden toteutumisen jaoteltuna kaupunkistrategian valintojen mukaisesti. Sitä seuraavassa taulukossa toiminnalliset tavoitteet on jaoteltu vielä tarkemmalla tasolla, eli valintojen alla olevien tavoitteiden mukaisesti. Toiminnallisista tavoitteista kappalemääräisesti eniten tavoitteita yhdistetään strategiseen valintaan hyvän johtamisen ja tasapainoisen talouden Seinäjoki. Tarkasteltaessa toiminnallisten tavoitteiden linkittämistä kaupunkistrategiaan tavoitetasolla on havaittavissa, että 26 % toiminnallisista tavoitteista on kirjattu muu tavoite kuin kaupunkistrategian mukainen tavoite. Havainnoista nousee kysymyksenä esiin, kuinka hyvin kaupunkistrategian tavoitteet tunnetaan, ja ohjaako kaupunkistrategian tavoitteet toiminnallisten tavoitteiden asettamista riittävästi.

Taulukko 2. Toiminnallisten tavoitteiden 2024 toteutuminen jaoteltuna kaupunkistrategian valintojen mukaisesti

Taulukko 3. Toiminnallisten tavoitteiden 2024 toteutuminen jaoteltuna kaupunkistrategian tavoitteiden mukaisesti

Tilinpäätöksessä 2024 on esitetty sanallinen kuvaus kaupunkistrategian toteutumisesta vuonna 2024. Näistä tarkastuslautakunta haluaa erityisesti nostaa esiin kaksi onnistumista. Seinäjoki jatkoi kasvuaan edelleen, ja vuonna 2024 asukasluvun kasvu oli 0,7 %. Yrittäjyys on kaupunkistrategian kärkiteema, ja Seinäjoki on arvostettu yrittäjyyskaupunki. Vuonna 2024 Seinäjoki arvioitiin Yrittäjien kuntabarometrissa suurten kaupunkien sarjassa yritysmuotoisimmaksi jo viidettä kertaa peräkkäin.

Kaupunkistrategia tullaan päivittämään vuoden 2025 aikana. Tarkastuslautakunta suosittelee kaupunkistrategian päivittämisen yhteydessä:

- laatimaan arviointi kaupunkistrategian 2022–2029 toteutumisesta ja tunnistamaan arvioinnista esiin nousevat kehityskohteet,
- määrittämään kaupunkistrategialle seuranta- ja raportointiprosessi; olisi suositeltavaa määritellä ainakin seurantaprosessin vastuutaho sekä raportointiaikataulu ja -malli,
- huomioimaan, että toimenpiteiden määrän tulee olla realistinen suhteessa toteuttamiseen ja seurantaan käytettäviin resursseihin,
- määrittämään toimenpiteiden toteutumista aidosti seuraavat mittarit, joiden käsitelmääritelmät ovat selkeät ja tavoitetasot realistiset,
- kaupunkistrategiaan tulee sisältyä Seinäjoen kaupungin keskeiset edunvalvontateemat,
- tunnistamaan strategiakauden aikana toimintaympäristön muutokset, poikkeamat ja ilmiöt sekä uudistamaan kaupunkistrategiaa näiden mukaan tarvittavilta osin ja
- määrittämään kaupunkistrategian toteuttamisen menettelyt; miten poikkihallinnolliset ohjelmat tukevat kaupunkistrategian toteuttamista, ja miten talousarviossa määritellyt toiminnalliset vuosittaiset edistävät riittävästi kaupunkistrategian toteutumista

Kaupunginvaltuustolle ja kaupunginhallitukselle järjestetään kahdesti vuodessa talousarvioseminaari. Talousarvioseminaarissa keskitytään hyvin pitkälti talouden lukuihin. Tarkastuslautakunta suosittelee kehittämään talousarvioseminaarien valmistelua ja sisältöä siten, että talousarvioseminaarissa käsitellään talouden lukujen lisäksi painotuksia toiminnallisille tavoitteille.

Kaupunkistrategia on kaupunginvaltuuston keskeisin tapa ohjata kaupunkikonsernin toimintaa. Valtuustokauden aikana ei ole tehty kaupunkistrategian toteutumisen väliarviointia, eikä kaupunkistrategian toimenpiteiden ja mittareiden toteutumista ole raportoitu. Kaupunkistrategian toteutumisen analysointi ja raportointi auttaisivat tunnistamaan onnistumiset, sekä mitä tavoitteita ei ole vielä saavutettu tai ei tulla saavuttamaan strategiakauden aikana. Tarkastuslautakunta suosittelee edellisten vuosien tapaan kehittämään prosessi seuraamaan kaupunkistrategian toteutumista sekä kehittämään raportointimalli, jonka myötä saadaan esitettyä ajantasainen tieto päätöksentekijöille kaupunkistrategian etenemisestä. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan kaupunkistrategian toteutumisen arvioinnin tulee olla sellainen prosessi, joka tukee kaupunkia saavuttamaan itselleen asettamansa tavoitteet sekä kohdentamaan resurssit tuloksellisesti.

Seinäjoella keskeinen keino toteuttaa kaupunkistrategiaa on kytkeä talousarvion toiminnalliset tavoitteet kaupunkistrategian valintoihin ja tavoitteisiin. Seinäjoen kaupungin talousarvio-ohjeen mukaan tulosalueiden toiminnallisten tavoitteiden tulee tukea Seinäjoen kaupunkistrategiaa ja olla linjassa siinä asetettuihin tavoitteisiin. Toimintatapa ei kuitenkaan tuo riittävästi esiin kaupunkistrategian etenemistä. Toiminnallisista tavoitteista ei ole myöskään eroteltavissa, mitkä edistävät kaupunkistrategian toteutumista ja mitkä liittyvät operatiivisen toiminnan tai lakisääteisten tehtävien suorittamiseen. Lisäksi tarkasteltaessa toiminnallisten tavoitteiden linkittämistä kaupunkistrategiaan tavoitetasolla, on havaittavissa, että 26 % toiminnallisista tavoitteista on kirjattu muu tavoite kuin kaupunkistrategian mukainen tavoite. Havainnosta nousee kysymyksenä esiin, kuinka hyvin kaupunkistrategian tavoitteet tunnetaan, ja ohjaako kaupunkistrategian tavoitteet toiminnallisten tavoitteiden asettamista riittävästi. Tarkastuslautakunta suosittelee kehittämään kokonaisuuden hallintaa ja strategian johtamista. Lisäksi tarkastuslautakunta suosittelee ohjeistamaan selkeämmin, miten kaupunkistrategia jalkautetaan talousarviotavoitteisiin yhdenmukaisesti.

5. Taloudelliset tavoitteet

Kuntatalouden tila heikkeni vuonna 2024. Pudotus oli kuitenkin odotettua pienempi ja Suomen kuntien tilinpäätösarvioiden on todettu olleen torjuntavoitto. Samoilla sanoilla esiteltiin Seinäjoen kaupungin tilinpäätös 2024. Epävarmuutta ovat aiheuttaneet korkojen ja kustannusten kehitys, rakentamisen matalasuhdanne sekä valtion sopeutustoimet. Myös Seinäjoen saamat verotulot ja valtionosuudet ovat heikentyneet yleisen taloudellisen tilanteen johdosta.

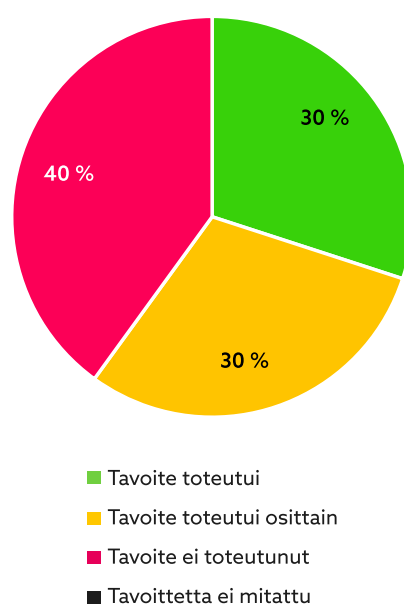
Kuntataloudessa on epävarmuus siitä, mihin asentoon talouden iso kuva kääntyy lähivuosina, ja millaisia uutisia kevään kehysriihi tuo kunnille. Monessa kunnassa on jouduttu nostamaan veroja sekä käynnistetty rakenteellisia sopeutusohjelmia. Näin myös Seinäjoella. Oman taloudenpidon tasapainoisuus ja velanhallinta ovat merkittäviä tekijöitä varmistamaan kunnan toiminta myös muuttuvassa toimintaympäristössä. Menestyvällä kunnalla tulee olla riittävä investointikyvykyys sekä riittävä tulorahoitus varmistamaan laadukkaat lakisääteiset toiminnot ja palvelut.

Tarkastuslautakunta arvioi vuosittain kaupunkistrategiassa määriteltujen talouden mittareiden toteutumisen. Kaupunkistrategia 2022–2029 sisältää tavoitteen ”kasvun ja investoinnit turvaava talous”. Lisäksi tarkastuslautakunta arvioi kaupungin ja kaupunkikonsernin talouden tilaa sekä esittää, mitä kriisikuntakriteerit kertovat talouden tilasta. Arviointi perustuu pääosin kaupungin tilinpäätöksessä esitettyihin tietoihin. Tarkastuslautakunta arvioi valtuuston asettamien taloudellisten tavoitteiden toteutumisen toimialatasolla kappaleessa 6.

Kasvun ja investoinnit turvaava talous

Kaupunkistrategiassa 2022–2029 asetetuista talouden mittareista 30 % toteutui tavoitearvon mukaisesti vuonna 2024. Vuonna 2023 talouden mittareista 20 % toteutui tavoitearvon mukaisesti. 30 % tavoitteista toteutui osittain (40 % vuonna 2023) ja 40 % tavoitteista ei toteutunut (40 % vuonna 2023). **Kaupungin talouden tunnusluvut toteutuivat heikosti vuonna 2024 ja 70 % talouden mittareista jäi alle tavoitetason.**

Kuvio 1. Talouden mittareiden toteutuminen

Toimintakatteen muutoksen osalta tavoitteena on, että toimintakate kasvaisi vuosittain enintään 2 %. Vuonna 2023 toimintakatteen kasvu ylitti merkittävästi enimmäistason kasvun ollessa 6,5 %. Vuonna 2024 toimintakate kasvoi 1,87 %. Toimintakatteen muutoksista on eliminoitu tilinpäätökseen 2023 sisältynyt Aalokkoon liittynyt alaskirjaus. Kaupunkistrategian mukainen tavoitetaso toteutui toimintakatteen kasvun osalta. **Oli erittäin tärkeää saada kiinni vuonna 2023 kohtuuttomasti kasvanutta menokehitystä. Kuntaliiton analyysissä kuntien ennakkolisistä tilinpäätösarvioista nostettiin esiin, että menoja saatiin hillittyä isoista kaupungeista voimakkaimmin Seinäjoella, Oulussa ja Jyväskylässä.**

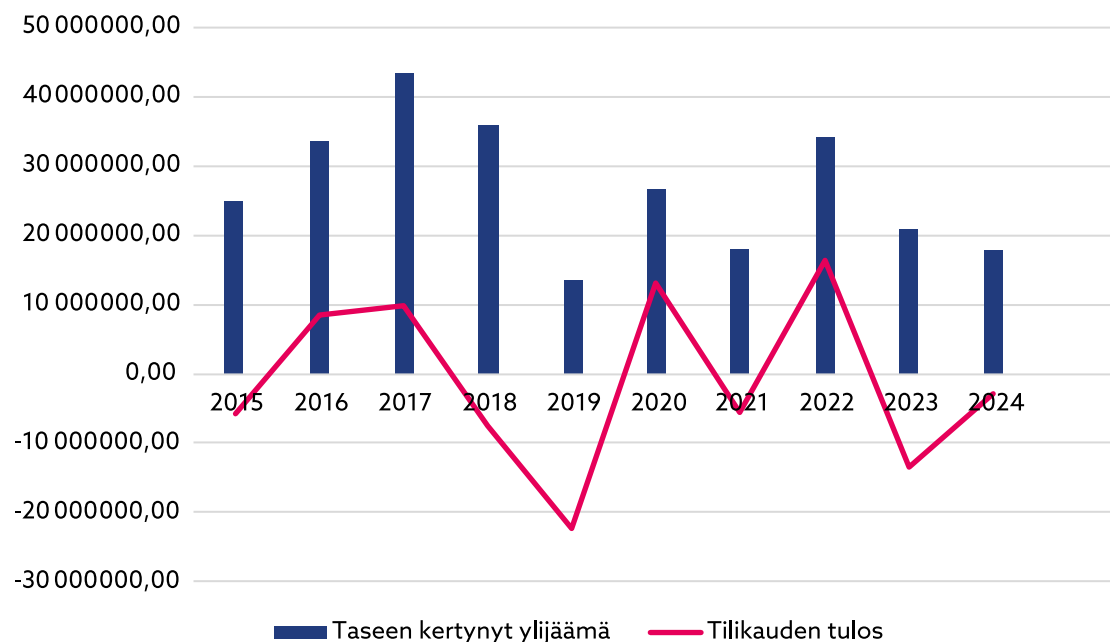
Tarkastuslautakunta suosittelee tarkastelemaan toimintakatteen kasvutavoitetta kasvavan kaupungin näkökulmasta. Onko tulosaluetasolla annettu yhteinen tavoitetaso oikeellisin, vai tulisiko toimintakatteen kasvutavoite suhteuttaa tulosalueen toimintaan tai tulosalueella tehtävien investointien tasoon? Kaupungin on pystyttävä vastaamaan kasvavaan palvelutarpeeseen, uuteen infraan ja investointien ylläpitoon sekä korjausvelan hoitoon. Toisaalta kaupungin on pystyttävä tunnistamaan, miltä osin palvelutarve

vähenee, tai miltä osin palvelun laatua on mahdollista sopeuttaa ja työn tuottavuutta kohdentaa tehokkammin. Talouden tasapainottamisen tulee perustua oikeelliseen dataan ja vaikutustenarviointeihin.

Kaksi muuta kaupunkistrategian mukaiseen tavoitetasoon yltänyttä tunnuslukua olivat konsernitaseen kertynyt ylijäämä 125,5 miljoonaa euroa (113,9 miljoonaa euroa vuonna 2023) ja konsernin lainat ja vuokravastuut per asukas 9 624 euroa (8 953 euroa vuonna 2023). Tarkastuslautakunta haluaa kuitenkin nostaa esiin, että vaikka kyseiset tunnusluvut ylittävät tavoitetason, ei niiden voi todeta olevan hyvällä tasolla suhteessa vertailukaupunkeihin. Tarkempi analyysi tunnusluvusta lainat ja vastuut per asukas on esitetty seuraavilla sivuilla.

Kaupunkistrategian tavoitetaso toteutui osittain kolmen tunnusluvun osalta. Taseen kertynyt ylijäämä oli 17,9 miljoonaa euroa (20,8 miljoonaa euroa vuonna 2023), omavaraisuusaste oli 36,1 % (36,7 % vuonna 2023) ja konsernin omavaraisuusaste oli 33 % (34 % vuonna 2023). Vaikka näiden tunnuslukujen on tilinpäätöksessä esitetty toteutuneen osittain, on tarkastuslautakunnan näkemys toinen.

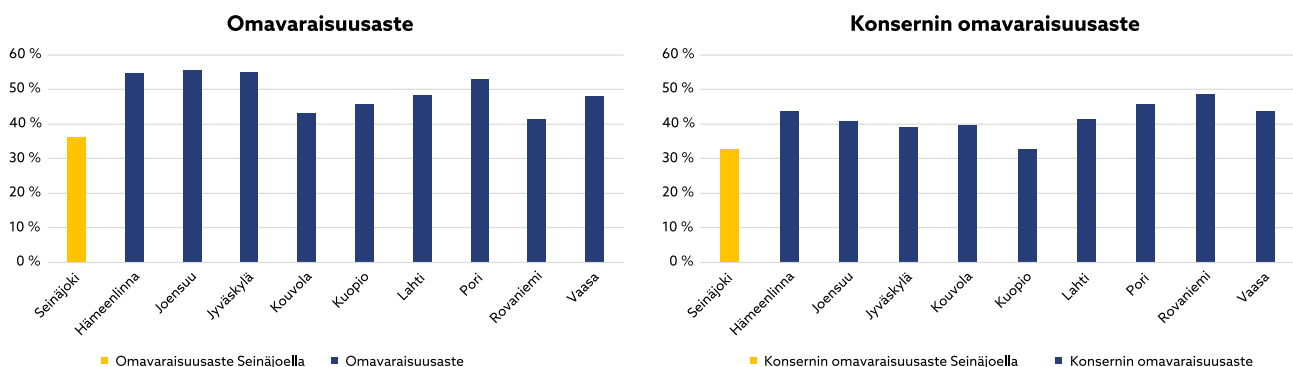
Taulukko 4. Seinäjoen kaupungin tuloskehitys ja taseen kertyneen ylijäämän kehitys vuosina 2015–2024

Edellisellä sivulla olevasta taulukosta näkee Seinäjoen kaupungin tuloksen ja taseen kertyneen ylijäämän kehityksen kymmenen vuoden ajalta. Taulukosta näkee, kuinka isoa vaihtelu on vuosien välillä. Niin toimintaympäristön muutoksilla kuin kertaluontoisilla erillä on merkittävä vaikutus kuntatalouteen. Tilikauden tuloksen vaihteluväli kymmenen vuoden aikana on ollut -22,4 miljoonasta eurosta +16,3 miljoonaan euroon. Seitsemänä vuotena kymmenestä tilikauden tulos on ollut tappiollinen. Vuonna 2024 Suomen 21 suurimmasta kaupungista vain kuusi teki tappiollisen tuloksen. **Huomioiden epävarmuudet kuntataloudessa ja yleisessä taloudellisessa tilanteessa, tarkastuslautakunta näkee, että taseen kertynyt ylijäämä 17,9 miljoonaa euroa ei ole riittävällä tasolla.**

Tunnusluku omavaraisuusaste mittaa kunnan vaka-
varaisuutta, alijäämän sietokykyä ja sen kykyä sel-
viytyä sitoumuksista pitkällä tähtäimellä. Omavarai-
suusasteen ollessa alle 50 % voidaan tulkita kunnalla
olevan merkittävä velkarasite. Kaupunkistrategian
mukainen tavoitetaso omavaraisuusasteelle on 40 %.
Kaupungin omavaraisuusaste on heikko ollen 36,1 %
(36,7 % vuonna 2023) ja konsernitasolla 33 % (34 %
vuonna 2023). Arviointikertomuksessa 2023 tarkas-
tuslautakunta analysoi omavaraisuusasteen kehitys-
tä. **Omavaraisuusaste on ollut viimeiset kymmenen
vuotta heikolla tasolla ja viimeiset kuusi vuotta alle
kaupunkistrategian mukaisen tason. Seinäjoen kau-
pungin omavaraisuusaste on vertailukaupunkien
heikoin. Kaikissa vertailukaupungeissa omavarai-
suusaste on yli 40 %. Kaupunkikonserneista vain Kuo-
piossa on Seinäjokea heikompi omavaraisuusaste. Ti-
lanne on akuutti ja omavaraisuusasteen kehitykseen
tulee puuttua tehokkain toimenpitein.**

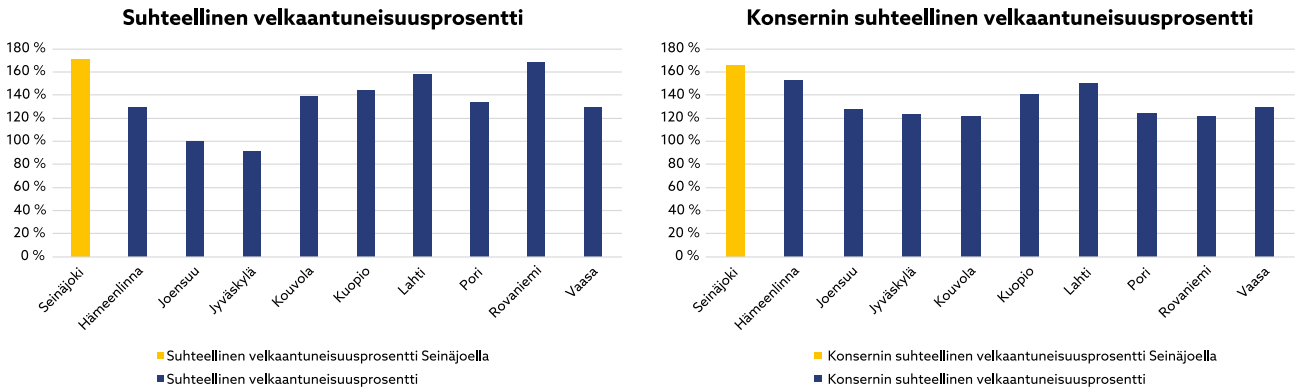
Taulukko 5. Seinäjoen kaupungin ja kaupunkikonsernin omavaraisuusaste 2024 suhteessa vertailukaupunkeihin

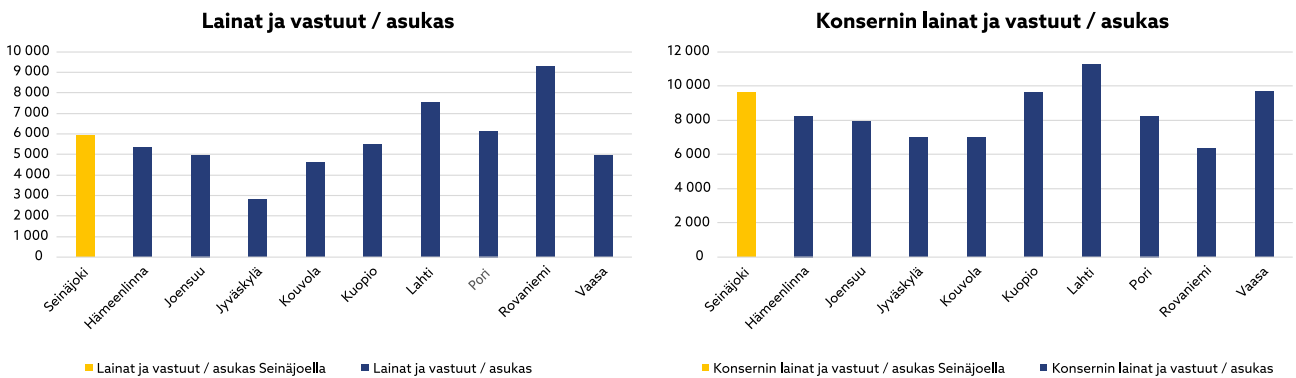
Suhteellinen velkaantuneisuusprosentti kertoo, kuinka paljon kunnan käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Suhteellinen velkaantuneisuusprosentti toimii käyttökelpoisena tunnuslukuna kuntien välisessä vertailussa. Myös tunnusluku lainat ja vastuut / asukas on hyvä tunnusluku kuntien välisessä vertailussa. Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan koko maan vertailuluku tunnusluvusta lainat ja vastuut / asukas on 3 380 €. Seinäjoella kyseinen tunnusluku on 75 % koko maan tasoa korkeampi.

Seuraavalla sivulla olevissa taulukoissa on tehty tunnuslukuvertailua Seinäjoen vertailukaupunkeihin. Huomioitavaa on, että mikäli kaupungin tunnusluku lainat vastuut / asukas sisältää antolainauksia konserniyhteisöille, ei tätä pysty eliminomaan alla olevaan taulukkoon. Siten vertailukelpoisempi tunnusluku on konsernin lainat ja vastuut / asukas. Seinäjoen luvuista kaupunkistrategian mukaisesti toteutui konsernin lainat ja vastuut / asukas, kun kaupungin vastaava tunnusluku ei toteutunut kaupunkistrategian tavoitetason mukaisesti. Vertailutaulukko kuitenkin osoittaa, että suhteellinen velkaantuneisuus Seinäjoella ja Seinäjoen kaupunkikonsernissa on selkeästi joukon korkein. Lainat ja vastuut / asukas konsernitasolla on Seinäjoella kolmanneksi korkein Lahden ja Vaasan jälkeen. Lisäksi kyseinen tunnusluku on kasvanut edelliseen vuoteen verrattuna 7,5 %. Tarkastuslautakunta edellyttää määrittämään konkreettiset toimenpiteet hillitsemään kaupungin velkamäärän kehitystä. Tilinpäätöksessä on kerrottu, että velkaantumista saadaan vähennettyä pitämällä kustannustietoisuutta hyvällä tasolla, jaksottamalla investointeja, uudistamalla palveluja ja rakenteita sekä tarkastelemalla myös tulopuolta. Näissä toimenpiteissä on kriittistä onnistua.

Taulukko 6. Seinäjoen kaupungin ja kaupunkikonsernin suhteellinen velkaantuneisuusprosentti 2024 suhteessa vertailukaupunkeihin

Taulukko 7. Seinäjoen kaupungin ja kaupunkikonsernin lainat ja vastuut/asukas 2024 suhteessa vertailukaupunkeihin

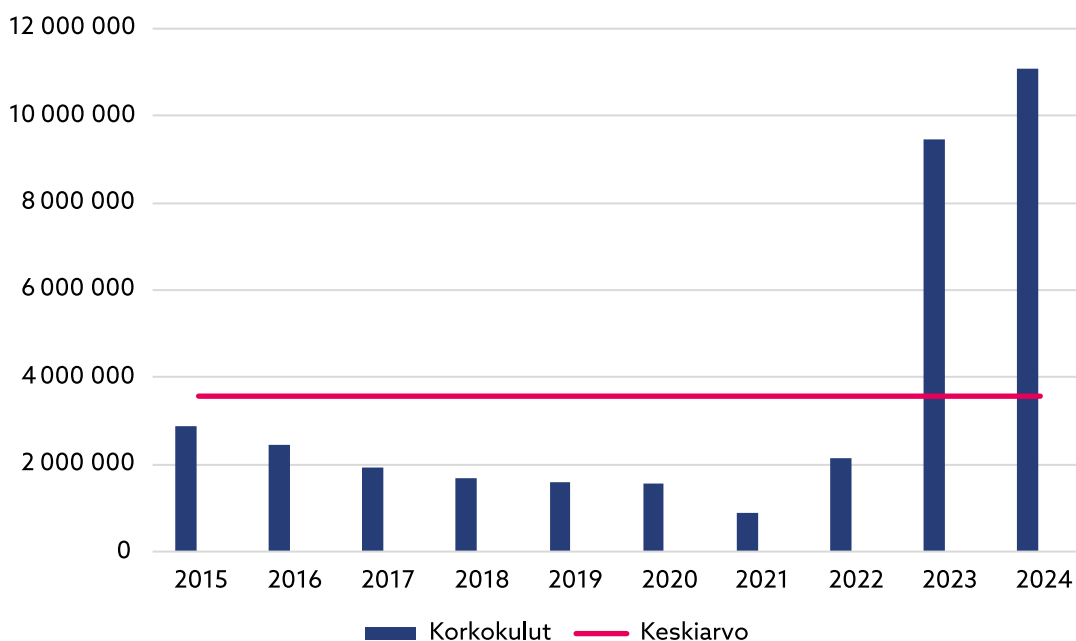

Kaupunkistrategian mukainen tavoitetaso ei toteutunut neljän tunnusluvun osalta: investointien tulorahoitus, konsernin investointien tulorahoitus, tilikauden tulos ja lainat ja vastuut / asukas (analysoitu yllä). Investointien tulorahoitus kertoo, mikä osuus investointikustannuksista on katettu tulorahoituksella ja minkä verran lainarahoituksella tai kassavaroja pienentämällä. Tunnusluku vuonna 2024 oli 43,4 % (22,8 % vuonna 2023). Konsernin tunnusluku vuonna 2024 oli 68,3 % (84,7 % vuonna 2023).

Kaupunkistrategian mukaisesti tavoitellaan vuosittain vähintään 10 miljoonan euron tulosta. Tavoite on viimeisen kymmenen vuoden aikana toteutunut vain kaksi kertaa, joten tavoitetaso ei voi todeta olevan realistinen. Vuonna 2024 tilikauden tulos oli -2,9 miljoonaa euroa (-13,5 miljoonaa euroa vuonna 2023).

Tilinpäätösennusteet vuoden aikana olivat huomattavasti heikommalla tasolla, joten tilinpäätös esiteltiin torjuntavoittona. Tilikauden tulos vuosien välillä vaihtelee merkittävästi. Niin toimintaympäristön muutoksilla kuin kertaluontoisilla erillä on merkittävä vaikutus kuntatalouteen. Nämä haastavat myös tilikausien välistä vertailukelpoisuutta. Vuoden 2024 tulokseen vaikuttavia tekijöitä ovat mm. korkotason kasvu, kustannustason kasvu, tavallista heikommalla tasolla maanmyyntitulot ja verotulot sekä valtion sopeutustoimien vaikutus valtionosuuksiin. Positiivista kehitystä on ollut mm. toimintamenojen kasvun hillitseminen, tytäryhteisö Seinäjoen Energia Oy:ltä saatu lisäosinko sekä onnistuneet talouden sopeutustoimet. Tarkastuslautakunta on kiinnittänyt erityistä huomiota velkaantumisen kehitykseen. Tästä johtuen analysoitavaksi on valittu velkaantumiseen liittyvä korkokulujen kehitys.

Taulukko 8. Seinäjoen kaupungin korkokulut 2015–2024

Taulukosta näkee, että korkokulut ovat olleet merkittävän korkeat vuosina 2023 ja 2024. Korkokulut ovat kasvaneet velkaantumisen lisääntymisen myötä. Korkotasoa on nostanut maailmanpoliittinen tilanne sekä muut toimintaympäristön epävarmuudet. **Korkotason nousu on ollut erityisen kallista Seinäjoen kaupungille. Vuonna 2024 korkokulut olivat 11,1 miljoonaa euroa (9,5 miljoonaa euroa vuonna 2023), kun kymmenen vuoden korkokulujen keskiarvo on 3,6 miljoonaa euroa. Velkamäärän kehityksen hillitsemisellä olisi merkittävä vaikutus myös tilikauden tulokseen korkokulujen vähentymisen kautta.**

Talouden tasapainotustoimet

Kaupunginvaltuustossa käsiteltiin 22.4.2024 talouden sopeutustoimia, kun todettiin tilinpäätöksen 2023 ja alkuvuoden 2024 talouden lukujen osoittavan, että kaupungin talous on heikkenemässä. Sopeutustarpeeksi arvioitiin 5 miljoonaa euroa. Sopeutustoimia on lisäksi käsitelty kaupunginvaltuuston kokouksissa 27.5.2024, 21.10.2024 ja 9.12.2024. Tilinpäätöksessä on esitetty, että tilikaudella 2024 saatiin aikaiseksi noin kahdeksan miljoonan euron sopeutustoimet. Luku on laskettu seuraavasti: valtuuston kokouksissa käsitellyt sopeutustoimet 5,1 miljoonaa euroa + vapaaehtoiset henkilöstösäästöt 0,8 miljoonaa euroa + palveluiden ostojen sekä aineiden ja tarvikkeiden toteuman erotus muutettuun talousarvioon 2,2 miljoonaa euroa. Tilinpäätöksen mukaan sopeutustoimet sisälsivät vapaaehtoisia henkilöstösäästöjä, hankintarajoituksia ja menojen maltillisempaa kasvua sekä koulujen tunti-kehysten leikkauksen. Lisäksi tytäryhtiö Seinäjoen Energia Oy hyväksyi ylimääräisen lisäosion 2,5 mil-

joonaa euroa. Näistä selkeästi myös tulevina vuosina näkyvä toimenpide on vain tunti-kehysten leikkaus sekä vuodelle 2025 päätetty Seinäjoen Energia Oy:n lisäosinko.

Tarkastuslautakunta haluaa nostaa esiin, että kun otetaan vertailuarvoksi alkuperäinen talousarvio, toteutui tilinpäätös siihen verrattuna 3,1 miljoonaa euroa huonompana. Talouden sopeutustoimien lisäksi on tilikauden aikana tehty myös useampi päätös lisätalousarvioista ja näiden nettovaikutus tilikauden tulokseen on negatiivinen 3,1 miljoonaa euroa. Toimintatuottoja saatiin 3,2 miljoonaa euroa alkuperäistä talousarviota enemmän. Taustalla on mm. kertaluontoinen erä velvoitepysäköintimaksutuotot 5,9 miljoonaa euroa vuonna 2024 valmistuneesta asemakorttelin pysäköintitalosta sekä vuokratuottojen lisääntyminen. Henkilöstökulut ylittivät alkuperäisen talousarvion 3,0 miljoonalla eurolla. Suurin poikkeama oli sivistyksen ja hyvinvoinnin toimialalla. Palvelujen ostoissa säästettiin, ja alkuperäinen talousarvio alitettiin 1,6 miljoonalla eurolla. Kyseenalaista kuitenkin on, miten saatu säästö vaikuttaa seuraavien vuosien kustannustasoon. Verotuloja saatiin 4,1 miljoonaa euroa vähemmän kuin alkuperäiseen talousarvioon arvioitiin. Poikkeama näkyi erityisesti tuloveroissa.

Kuntatalouden tilan arvioidaan edelleen heikkenevän kuluvan vuoden aikana. Heikkenevä kuntatalous näkyy kunnissa tehtävinä sopeutustoimina, investointien vähenemisenä ja työttömyyskustannusten kasvuo-dotuksena sekä palveluiden karsimisena. Seinäjoen kaupungilla tilanteeseen on vastattu lisäämällä talousarvioon 2025 rakenteellinen talouden sopeutus-

ohjelma vuosille 2025–2028. Rakenteellisella sopeutusohjelmalla tavoitellaan 15 miljoonan euron edestä pysyviä taloudellisia vaikutuksia. Sopeutusohjelma tukee kaupungin hallittua kasvua ja kestäväää taloudenpitoa kaupunkistrategian tavoitteiden mukaisesti. Vaikutuksia tulee olemaan nähtävissä osin jo vuonna 2025, mutta pääosin taloudellisia pysyviä vaikutuksia on nähtävillä vuosina 2026–2028. Sopeutustoimia arvioitaessa tullaan tekemään vaikuttavuusarvioinnit.

Tarkastuslautakunta näkee positiivisena, että talouskehitykseen ja yleiseen taloudelliseen tilanteeseen on reagoitu määrittelemällä sopeutustoimia vuonna 2024 sekä lisäämällä talousarvioon 2025 rakenteellinen sopeutusohjelma vuosille 2025–2028. Sopeutustoimien osalta tulee varmistaa, että ne ovat riittävän kestäviä ja vaikuttavia sekä huomioida vaikutustenarvioinnit. Päätöksenteossa tulee tunnistaa taloudellisten vaikutusten lisäksi säästötoimenpiteiden vaikutukset kuntalaisiin, ympäristöön, organisaatioon ja henkilöstöön. Talouden riskienhallintaa ja kriisinsietokykyä tulee vahvistaa. Seinäjoen talouden tunnusluvut ovat heikot ja erityisesti velkaantumista analysoivat tunnusluvut erottuvat vertailukaupunkeihin verrattuna negatiivisesti. Talouden tasapainottamisessa ja velkaantumisen hillinnässä ei ole onnistuttu riittävästi.

Kriisikuntakriteerit

Kuntalain 13. luvun 118 §:n mukaan erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan arviointimenettely voidaan käynnistää niin sanottujen kriisikuntakriteerien täyttyessä. Arviointimenettely voidaan käynnistää, jos kunta ei ole kattanut taseeseen kertynyttä alijäämää kuntalaissa säädettyssä määräajassa. Arviointimenettely voidaan lisäksi käynnistää, jos asukasta kohden laskettu kertynyt alijäämä on kunnan viimeisessä konsernitilinpäätöksessä vähintään

1 000 euroa ja sitä edeltäneenä vuonna vähintään 500 euroa. Seinäjoen kaupungilla ei ole kertynyttä alijäämää ja ylijäämä taseessa per 31.12.2024 on 17,9 milj. €.

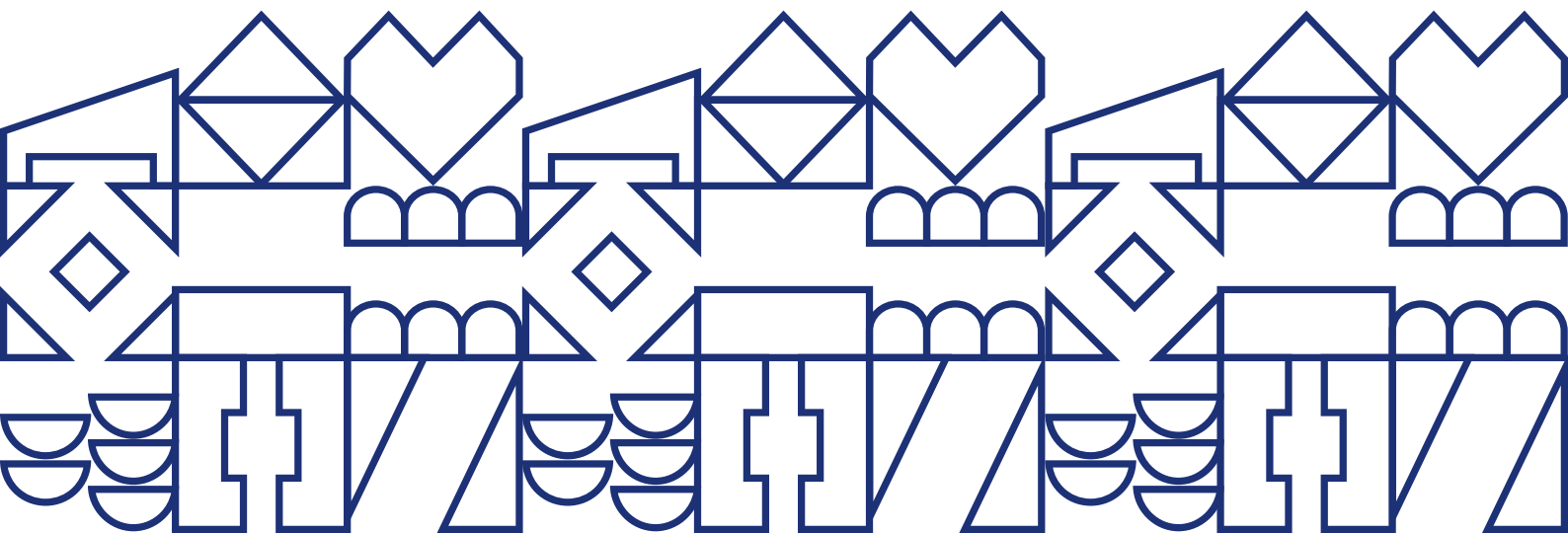
Arviointimenettely voidaan aloittaa myös, mikäli rahoituksen riittävyttä tai vakavaraisuutta kuvaavat talouden tunnusluvut ovat kahtena vuonna peräkkäin täyttäneet seuraavat raja-arvot:

1. kunnan konsernituloslaskelman vuosikatteen ja poistojen suhde on alle 80 prosenttia;
2. kunnan tuloveroprosentti on vähintään 2,0 prosenttiyksikköä korkeampi kuin kaikkien kuntien painotettu keskimääräinen tuloveroprosentti;
3. asukasta kohden laskettu kunnan konsernitilinpäätöksen lainojen ja vuokravastuiden määrä ylittää kaikkien kuntien konsernitilinpäätöksen lainojen ja vuokravastuiden keskimääräisen määrän vähintään 50 prosentilla;
4. konsernitilinpäätöksen laskennallinen lainanhoitokate on alle 0,8

Edellä 3 momentissa tarkoitettujen tunnuslukujen raja-arvot lasketaan vuosittain Valtiokonttorin ylläpitämiin konsernitilinpäätösten tietoihin ja kunnan vahvistamaan tuloveroprosenttiin perustuen.

Tilinpäätösten 2024 ja 2023 luvuilla laskettuna yksikään arviointimenettelyn perusteena olevista talouden tunnusluvuista ei toteudu:

1. tunnusluku ei ylity,
2. tunnusluku ei ylity,
3. vertailuluku vuodelta 2024 ei ollut arviointikertomuksen laadintahetkellä käytettävissä, vuodelta 2023 tunnusluku ei ylittynyt ja
4. tunnusluku ei ylity

Seinäjoen kaupungin toimintakate kasvoi vuonna 2024 edelliseen vuoteen verrattuna 1,87 %. Kaupunkistrategian tavoitteena on, että toimintakate kasvaisi vuosittain enintään 2 %, ja tavoite toteutui. Kuntaliiton analyysissä kuntien ennakkolisista tilinpäätösarvioista nostettiin esiin, että Seinäjoki oli mukana niissä isoissa kaupungeissa, joissa saatiin voimakkaimmin hillittyä menoja. Kuitenkin toimintakatteen kasvu vuonna 2023 oli merkittävä ollen 6,5 %, joten lähtötilanne oli korkealla tasolla. Tarkastuslautakunta näkee tärkeänä, että vuonna 2023 kohtuuttomasti kasvanutta menokehitystä saatiin kiinni vuonna 2024.

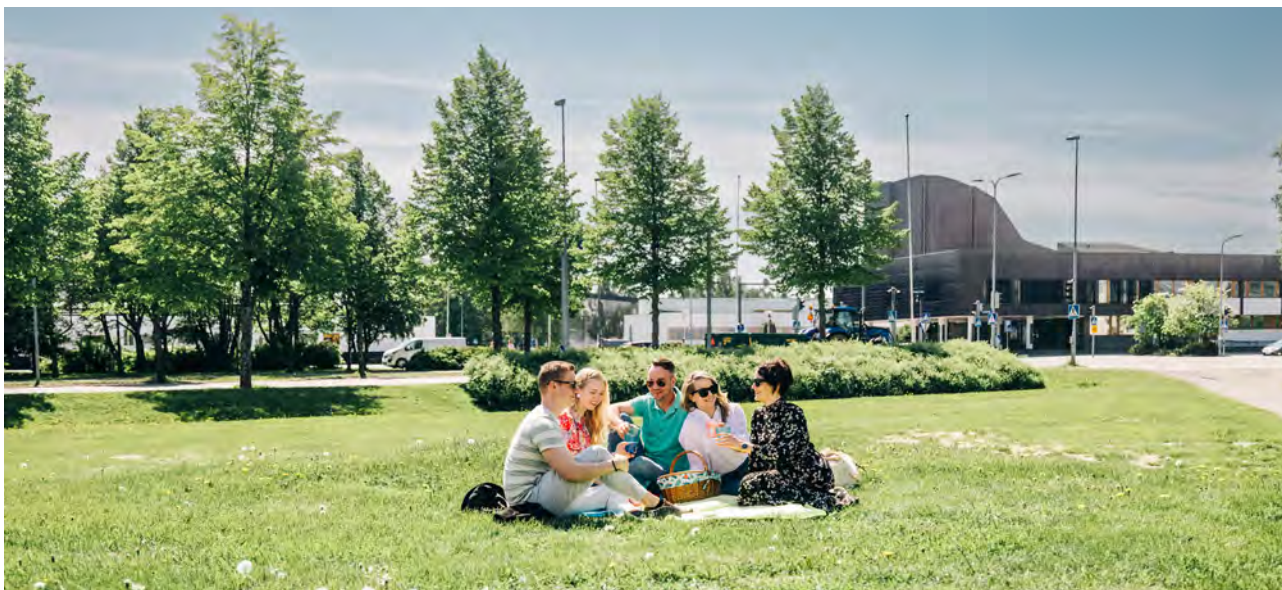
Tarkastuslautakunta suosittelee tarkastelemaan toimintakatteen kasvutavoitetta kasvavan kaupungin näkökulmasta. Onko tulosaluetasolla annettu yhteinen tavoitetaso oikeellisin, vai tulisiko toimintakatteen kasvutavoite suhteuttaa tulosalueen toimintaan tai tulosalueella tehtävien investointien tasoon? Kaupungin on pystyttävä vastaamaan kasvavaan palvelutarpeeseen, uuteen infraan ja investointien ylläpitoon sekä korjausvelan hoitoon. Toisaalta kaupungin on pystyttävä tunnistamaan miltä osin palvelutarve vähenee tai miltä osin palvelun laatua on mahdollista sopeuttaa ja työn tuottavuutta kohdentaa tehokkaammin. Talouden tasapainottamisen tulee perustua oikeelliseen dataan ja asianmukaisiin vaikutustenarviointeihin.

Tilinpäätöksen mukaan tilikaudella 2024 saatiin aikaiseksi noin kahdeksan miljoonan euron sopeutustoimet. Tarkastuslautakunta haluaa nostaa esiin, että talouden sopeutustoimien lisäksi on tilikauden aikana tehty myös useampi päätös lisätalousarvioista. Kun otetaan vertailuarvoksi alkuperäinen talousarvio, toteutui tilikauden tulos siihen verrattuna 3,1 miljoonaa euroa huonompana.

Tarkastuslautakunta näkee positiivisena, että talouskehitykseen ja yleiseen taloudelliseen tilanteeseen on reagoitu määrittelemällä sopeutustoimia vuonna 2024 sekä lisäämällä talousarvioon 2025 rakenteellinen sopeutusohjelma vuosille 2025–2028. Sopeutustoimien osalta tulee varmistaa, että ne ovat riittävän kestäviä ja vaikuttavia sekä huomioida vaikutustenarvioinnit. Päätöksenteossa tulee tunnistaa taloudellisten vaikutusten lisäksi säästötoimenpiteiden vaikutukset kuntalaisiin, ympäristöön, organisaatioon ja henkilöstöön.

Analysoitaessa tuloksen ja taseen kertyneen ylijäämän kehitystä viimeisen kymmenen vuoden aikana, on nähtävissä, että vuosien välinen vaihtelu on suurta. Niin toimintaympäristön muutoksilla, kuin kertaluontoisilla erillä on merkittävä vaikutus kuntatalouteen. Tilikauden tuloksen vaihteluväli kymmenen vuoden aikana on ollut -22,4 miljoonasta eurosta +16,3 miljoonaan euroon. Seitsemänä vuotena kymmenestä tilikauden tulos on ollut tappiollinen. Huomioiden epävarmuudet kuntataloudessa ja yleisessä taloudellisessa tilanteessa, tarkastuslautakunta näkee, että taseen kertynyt ylijäämä 17,9 miljoonaa euroa ei ole riittävällä tasolla.

Tunnusluku omavaraisuusaste mittaa kunnan vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja sen kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä tähtäimellä. Omavaraisuusasteen ollessa alle 50 % voidaan tulkita kunnalla olevan merkittävä velkarasite. Kaupunkistrategian mukainen tavoitetaso omavaraisuusasteelle on 40 %. Kaupungin omavaraisuusaste on heikko ollen 36,1 % (36,7 % vuonna 2023) ja konsernitasolla 33 (34 % vuonna 2023). Omavaraisuusaste on ollut viimeiset kymmenen vuotta heikolla tasolla ja viimeiset kuusi vuotta alle kaupunkistrategian mukaisen tason. Seinäjoen kaupungin omavaraisuusaste on vertailukaupunkien heikoin. Kaupunkikonserneista vain Kuopiossa on Seinäjokea heikompi omavaraisuusaste. Tilanne on akuutti ja omavaraisuusasteen kehitykseen tulee puuttua tehokkain toimenpitein. Tunnusluku suhteellinen velkaantuneisuus Seinäjoella ja Seinäjoen kaupunkikonsernissa on selkeästi vertailukaupunkeja korkeampi. Lainat ja vastuut / asukas konsernitasolla on Seinäjoella kolmanneksi korkein Lahden ja Vaasan jälkeen. Lisäksi kyseinen tunnusluku on kasvanut edelliseen vuoteen verrattuna 7,5 %. Aikaisemmissa arviontikertomuksissaan tarkastuslautakunta on korostanut velkaantumisen tasoa ja kehitystä sekä edellyttänyt määrittämään konkreettiset toimenpiteet hillitsemään velkamäärän kehitystä. Toimenpiteitä velkaantumisen hillitsemiseksi tulee edelleen jatkaa ja toimenpiteitä tulee tehostaa niiden vaikuttavuuden lisäämiseksi. Talouden riskienhallintaa ja kriisinsietokykyä tulee kriittisesti vahvistaa.

Kuva: Tuukka Kiviranta

6. Valtuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Toiminnallisten tavoitteiden merkitystä ja noudattamista korostetaan kuntalain eri säännöksissä: **valtuusto ylimpänä toimielimenä päättää kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden keskeisistä tavoitteista, määrärahan ja tuloarvion on liittyvä tavoitteeseen ja kunnanhallituksen on annettava toimintakertomuksessa selvitys tavoitteen toteutumisesta.** Talousarviossa asetettujen tavoitteiden tulee toteuttaa valtuuston hyväksymää kuntastrategiaa. Kuntastrategiassa määritellään sen toteutumisen arviointi ja seuranta. Strategisten tavoitteiden toteutumisesta on suositeltavaa raportoida ainakin tilinpäätöksessä. Kaikkia talousarvion tavoitteita koskee noudattamisvelvoite ja raportointivelvoite. Sitovuus määritellään talousarviossa ja sen tulee käydä ilmi toteutumisvertailusta. Toiminnallisten tavoitteiden tulisi ohjata kaupunkia toimimaan tuloksellisesti, tarkoituksenmukaisesti ja vaikuttavasti. Tavoitteiden tulisi kattaa kaikki tuloksellisuuden osa-alueet: tuottavuus ja taloudellisuus, henkilöstön tila, palvelujen laatu ja palvelujen vaikuttavuus.

Talousarvio-ohjeen 2024 mukaan tavoitteet johdetaan kaupunkistrategiasta. Toiminnallinen tavoite linkitetään kaupunkistrategiaan otsikoimalla toiminnalliselle tavoitteelle strateginen valinta. Talousarvio-ohjeen mukaan **talousarviotavoite asetetaan siitä näkökulmasta, että tavoitteella haetaan selkeää vaikutusta.** Tavoitteelle määritellään yksi tai useampi mittari. **Mittarille talousarviovaiheessa asetettava tavoitearvo määrittelee, mitä arvoa tavoitellaan.** Tilinpäätöksessä

esitettävällä liikennevalomallilla kuvataan tavoitteen toteutuminen vertaamalla toteuma-arvoa talousarviossa asetettuun tavoitearvoon. Tarkastuslautakunta on havainnut toteutumisvertailun esittämistavassa seuraavat seikat:

- » 15 % toiminnallisista tavoitteista on linkitetty kaupunkistrategiaan puutteellisesti siten, että tavoitteelle nimetty strateginen valinta ei vastaa kaupunkistrategian mukaisia valintoja tai kohta on jätetty kokonaan tyhjäksi (vuoden 2023 tilinpäätöksessä vastaava osuus oli 31 %),
- » 35 % toiminnallisista tavoitteista on linkitetty kaupunkistrategiaan puutteellisesti siten, että tavoitteelle nimetty strateginen tavoite ei vastaa kaupunkistrategian mukaisia tavoitteita tai kohta on jätetty kokonaan tyhjäksi,
- » tavoitteille asetetut mittarit sisältävät niin laadullisia kuin numeerisia mittareita; mittareiden esittämistapa ei kaikilta osin ole riittävän ymmärrettävä,
- » 2 % mittareista puuttuu tavoitearvo kokonaan (vuoden 2023 tilinpäätöksessä vastaava osuus oli 6 %);
- » 3 % mittareista on määritelty toteutuneen tai toteutuneen osittain, vaikka taulukossa kohta toteuma-arvo on jätetty tyhjäksi (vuoden 2023 tilinpäätöksessä vastaava osuus oli 5 %). Lisäksi **useamman mittarin osalta voidaan todeta, ettei tilinpäätökseen sisälly riittävää selvitystä miksi mittari on määritelty toteutuneeksi**

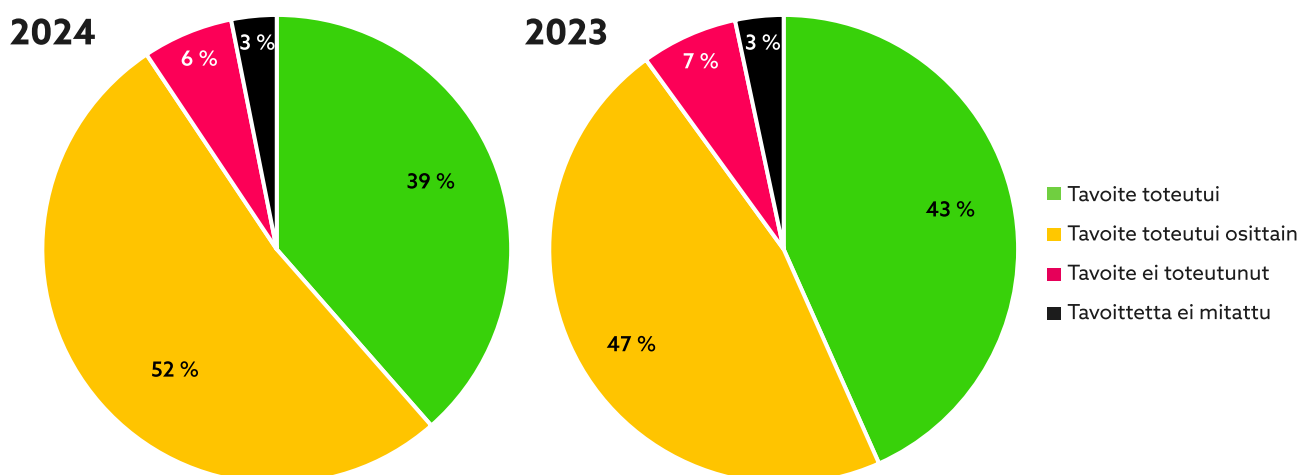
Merkittävin kehitys aikaisempaan vuoteen on ollut toiminnallisen tavoitteen linkittämisessä kaupunkistrategian valintaan. Kuitenkin edelleen 15 % toiminnallisista tavoitteista oli linkitetty kaupunkistrategian valintaan puutteellisesti ja 35 % toiminnallisista tavoitteista oli linkitetty kaupunkistrategian tavoitteeseen puutteellisesti. Tässä tarkastuslautakunta tunnistaa edelleen kehitystarvetta. Toisena kehityskohteena tarkastuslautakunta tunnistaa mittareiden tavoite- ja toteuma-arvojen esitystavan. Tarkastuslautakunta suosittelee edelleen kehittämään mittareiden käsitelmääritelmiä selkeämmiksi.

Vuoden 2024 talousarviossa kaupunginvaltuusto asetti toimialoille 96 toiminnallista tavoitetta (90 vuonna 2023). Näille tavoitteille asetettiin 217 mittaria (203 vuonna 2023). Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan 96 toiminnallisen tavoitteen ja 217

mittarin asettaminen ei voi olla tehokasta tavoitteiden toteuttamiseen käytettävien resurssien osalta. Havainto esitettiin jo arviointikertomuksessa 2023 ja tarkastuslautakunnan havainto johti toimenpiteisiin talousarvion 2025 osalta siten, että talousarviossa 2025 on 45 toiminnallista tavoitetta ja 107 mittaria. Pienempi määrä tavoitteita ja mittareita lisää vaikutavuutta siten, että on helpompi kohdistaa resurssit kriittisimpien tavoitteiden toteuttamiseen sekä tavoitteiden toteutumisen seuranta on selkeämpää.

Tavoitteiden toteutuminen tilikausilla 2024 ja 2023 on esitetty alla olevassa taulukossa. Tavoitteiden toteutumisen jakautumisesta voidaan päätellä, että tavoitteet on asetettu sopivan haastavalle tasolle. Merkittävää muutosten toteutumisen suhteessa ei ole havaittavissa edelliseen vuoteen verrattuna.

Kuvio 2. Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen 2024 ja 2023

Tilinpäätös 2024 sisältää valtuuston asettamien tavoitteiden toteutumisvertailun. Toteutumisvertailussa toiminnalliselle tavoitteelle varattu taulukko on saattanut sisältää useamman asiakokonaisuuteen liittyvän tavoitteen sekä useamman tavoitteen toteutumisesta arvioivan mittarin. Tarkastuslautakunta on käsitellyt yhtenä arvioitavana tavoitteena yhdessä taulukossa esitetyn kokonaisuuden. Arvioinnissa käsittelyyn on valittu ne yksittäiset tavoitteet, joista tarkastuslautakunta haluaa nostaa esiin näkemyksensä tai lisätiedon.

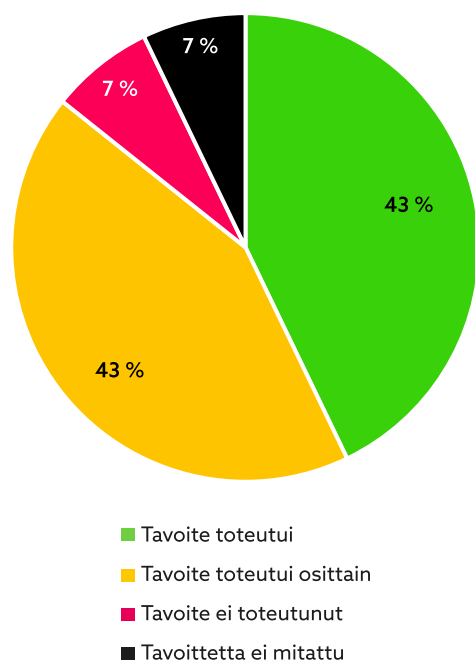
6.1 Konsernipalvelut

6.1.1 Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

1 000 €	TA 2024	MUUTETTU TA 2024	TP 2024	POIKKEAMA	POIKKEAMA- %
Vaalit	-186	-186	-161	24	13 %
Tarkastustoimi	-192	-191	-203	-12	-6 %
Yleishallinto	-4 024	-604	360	964	160 %
Hallintopalvelut	-948	-923	-808	115	12 %
Henkilöstöpalvelut	-2 724	-2 652	-2 516	135	5 %
Talouspalvelut	-8 346	-7 508	-5 965	1 543	21 %

Konsernipalveluiden talousarvio toteutui 7,1 miljoonaa euroa alkuperäistä talousarviota parempana. Merkittävien poikkeama oli hallintopalveluissa, jonne kertyi 5,9 miljoonaa euroa velvoitepysäköintimaksutuottoja vuonna 2024 valmistuneesta asemakorttelin pysäköintitalosta. Yleishallinnon poikkeama muutettuun talousarvioon oli 1,0 miljoonaa euroa johtuen saavutetuista säästöistä mm. asiakaspalvelujen ostoissa, yhteistoimintaosuuksissa, ict-palveluissa sekä majoitus- ja ravitsemuspalveluissa. Tietohallinnon laitehankinnoissa, projektien siirtymisessä ja projektien toteutumisessa budjetoitua kustannustehokkaammin saavutettiin merkittävää säästöä talouspalveluiden tulosalueella.

Kuvio 3. Konsernipalveluiden toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Konsernipalveluiden toimialalle asetetuista tavoitteista 43 % toteutui (57 % vuonna 2023), 43 % toteutui osittain (36 %), 7 % ei toteutunut (0 %) ja 7 %:n osalta (7 %) tavoitteen toteutumista ei ollut mahdollista mitata tilinpäätöksen laatimishetkellä. **Konsernipalveluiden toiminnallisista tavoitteista 79 % kohdistuu strategiseen valintaan hyvän johtamisen ja tasapainoisen**

talouden Seinäjoki (43 % vuonna 2023). Konsernipalveluiden toiminnallisista tavoitteista 14 %:ssa kohta strateginen valinta oli jätetty kokonaan tyhjäksi (43 % vuonna 2023). Konsernipalveluista erityisenä arviointikohteena oli talouspalveluiden tulosalueen alainen tulosyksikkö hankinta- ja varastopalvelut, jonka arviointi on esitetty kappaleessa 7.4.

Hyvän johtamisen taitoja vahvistetaan ja jokaisella on mahdollisuus kehittää omia esihenkilötaitojaan. Kaupunkistrategian tavoitteen mukaisesti kaikilla esihenkilöillä on johtamiskoulutus. Henkilöstöpalveluiden tulosalueen talousarviotavoitteen mukaisesti vuosittain alkaa uusi esihenkilökoulutuksen ryhmä ja tavoite toteutui vuonna 2024. Arviointikertomuksen laadintahetkellä kaupungin esihenkilökoulutuksen on suorittanut 67 esihenkilöä. Yksi koulutusryhmä on käynnissä ja seuraava alkaa keväen 2025 aikana. **Tarkastuslautakunta suosittelee henkilöstöpalveluita muodostamaan seurantamallin varmistamaan, että riittävä määrä esihenkilöroolissa toimivista henkilöistä on suorittanut kaupungin esihenkilökoulutuksen tai muun ulkopuolisen toimijan järjestämän esihenkilökoulutuksen.**

Tavoite digitaalisesta turvallisuudesta perustuu tilannekuvaan eri lähteistä kerätyistä tiedoista, joiden perusteella laaditaan suunnitelmat ja varautumiskeinot. Tavoitteen toteutumista arvioidaan kahdella mittarilla: arvio toimenpiteiden valmiusasteesta tilannekuvan muodostamisessa ja tiedonhallintalain mukaisen valmistelun loppuunsaattaminen määräajassa tieto-

hallinnon osalta. Mittarit ovat tilinpäätöksen mukaan toteutuneet tavoitearvon mukaisesti. Tilannekuva digitaalisesta turvallisuudesta on jatkuvaa tekemistä ja siihen liittyy mm. tarvittavien hallintatyökalujen varmistaminen ja tietotilinpäätöksen laatiminen. Tiedonhallintalainsäädäntö sisälsi tiettyjä määräaikoja ja tietohallinnon mukaan vaatimukset päättyivät vuonna 2024. Yleisesti ottaen Seinäjoen kaupunki on täyttänyt lain edellyttämät vaatimukset. Vuoden 2025 aikana tiedonhallintamallia on alettu käyttää vielä aktiivisemmin ja kehittää kaupunkia hyödyttäviä kohteita.

6.2 Sivistyksen ja hyvinvoinnin toimiala

6.2.1 Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

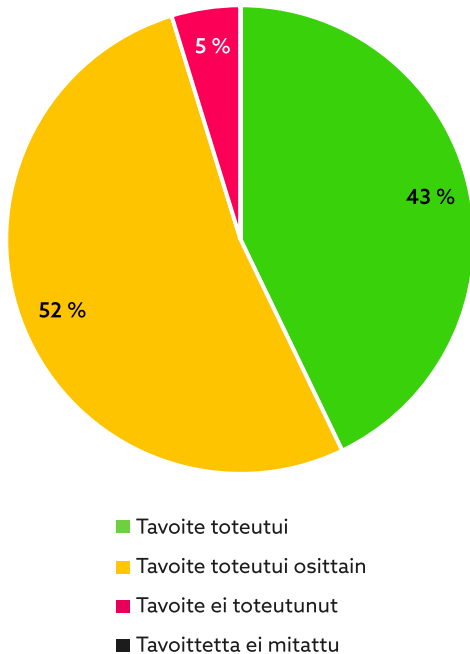
1 000 €	TA 2024	MUUTETTU TA 2024	TP 2024	POIKKEAMA	POIKKEAMA- %
Sivistyksen ja hyvinvoinnin toimialan hallinto	-187	-890	-1 053	-163	-18 %
Perusopetus	-63 463	-63 814	-64 920	-1 107	-2 %
Erityispalvelut	-5 392	-5 237	-5 338	-101	-2 %
Varhaiskasvatus	-54 850	-56 014	-56 099	-85	0 %
Lukiokoulutus	-11 175	-11 067	-11 220	-154	-1 %
Kansalaisopisto	-2 759	-2 725	-3 001	-276	-10 %
Kirjastopalvelut	-4 782	-4 653	-4 688	-34	-1 %
Kulttuuripalvelut	-5 090	-5 408	-5 262	146	3 %
Museopalvelut	-1 667	-1 626	-1 591	35	2 %
Liikuntapalvelut	-6 825	-6 923	-7 498	-575	-8 %
Nuorisopalvelut	-2 515	-2 482	-2 441	42	2 %

Sivistyksen ja hyvinvoinnin toimialan toimintakate ylitti alkuperäisen talousarvion 4,4 miljoonalla eurolla. Sivistyksen ja hyvinvoinnin hallinnon tulosalueella talousarviomuutokset olivat yhteensä 0,7 miljoonaa euroa. Talousarviomuutosten taustalla oli mm. hanketoimintaan liittyvien kulujen kasvu, koska hanketoimintaa on ollut arvioitua enemmän, sekä toteutumattomat säästötoimenpiteet. Perusopetuksessa talousarvioylitys oli 1,1 miljoonaa euroa. **Ylitys johtui erityisesti sijaisten henkilöstökuluista.** Sijaisten henkilöstökulujen ennustaminen talousarvion laadintavaiheessa on haastavaa. Ylitykseen vaikutti myös sijoitettujen lasten ja kuntaan syksyllä muuttaneiden tukea tarvitsevien lasten palvelutarve. Varhaiskasvatuksen toteuma oli lähes täysin linjassa muutettuun talousarvioon, ja talouden ennustaminen on kehittynyt varhaiskasvatuksessa huomattavasti. Tilikauden aikana haettu lisätalousarvio oli kuitenkin merkittävä 1,2 miljoonaa euroa. Merkittävin selittävä tekijä lisätalousarvioille oli sijaisten henkilöstökulut johtuen perhevapaista ja sairauslomista sekä palveluseteleiden käyttö. Liikuntapalveluiden poikkeama muutettuun talousarvioon oli 0,6 miljoonaa euroa. Liikuntapalvelut on ollut erityisenä arviointikohteena ja talousarvion toteutuminen liikuntapalveluiden osalta on analysoitu kappaleessa 7.1.

Merkittävin selittävä tekijä lisätalousarvioille oli sijaisten henkilöstökulut johtuen perhevapaista ja sairauslomista sekä palveluseteleiden käyttö

6.2.2 Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Kuvio 4. Sivistyksen ja hyvinvoinnin toimialan toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Sivistyksen ja hyvinvoinnin toimialan toiminnallisista tavoitteista toteutui 43 % (44 % tavoitteista toteutui vuonna 2023), 52 % toteutui osittain (49 %) ja 5 % ei toteutunut (5 %). **Sivistyksen ja hyvinvoinnin toimialan toiminnallisista tavoitteista 12 %:iin on merkitty muu strateginen valinta kuin Seinäjoen kaupunkistrategian mukainen strateginen valinta (37 % vuonna 2023) ja 17 %:ssa kyseinen kohta oli jätetty kokonaan tyhjäksi. Suurin osa tavoitteista, eli 43 %, kohdistuu strategiseen valintaan palveleva Seinäjoki (32 % vuonna 2023).** Erityisinä arviointikohteina olleiden liikunta- ja lukiokoulutuksen tulosalueiden arvioinnit on esitetty kappaleissa 7.1 ja 7.2.

Perusopetuksen tulosalueen yhtenä tavoitteena on hyvinvoivat oppilaat ja opettajat. Tavoitteen toteutuminen seuraavina mittareina ovat hyvinvoinnin teemavuosien toteuttaminen ja koulujen johdon tukeminen. Mittareille on määritelty laadulliset tavoitearvot, mutta tilinpäätöksessä ei ole kerrottu mittareiden toteuma-arvoja, vaikka mittareiden on merkitty toteutuneen. Kolmannelle mittarille kouluterveyskyselyt ei ole määritelty tavoitearvoa, eikä toteuma-arvoa, mutta mittarin on merkitty toteutuneen. Opetuspalveluiden mukaan tavoitetta on toteutettu osallistamisen periaatteella. Hyvinvoinnin edistämisen toimenpiteitä ovat olleet teemavuodet, koulujen johdon hyvinvointikyselyt ja kouluterveyskyselyt. **Tarkastuslautakunta suosittelee määrittämään laadullisillekin mittareille riittävän selkeät sanalliset tavoitearvot,**

mitä tilikauden aikana on tavoitteena toteuttaa ja dokumentoidaan tilinpäätökseen toteuma-arvo sekä tilannekuvaus riittävän selkeästi, jotta myös tilinpäätöksen lukija voi päästä laatijan kanssa samaan lopputulokseen tavoitteen toteutumisesta.

Erityispalveluiden tulosalueen yhtenä tavoitteena oli koulukuljetusten kehittäminen osana joukkoliikenteen palveluratkaisuja. Tavoitearvona oli, että koulukuljetukset on mahdollista toteuttaa osana joukkoliikennettä 90 %:sti ja tämä toteutui vuonna 2024. Tavoitteen toteutuminen tuottaa Seinäjoen kaupungille kustannushyötyä, koska joukkoliikenteellä kulkeminen on merkittävästi edullisempaa kuin esimerkiksi taksilla, mutta varsinaista euromääristä kustannushyötyä on haastava arvioida tarkasti. **Vertailtaessa muihin samankokoisiin ja rakenteeltaan samankaltaisiin kuntiin, on Seinäjoen koulukuljetuskustannukset kohtuullisella tasolla. Vuonna 2023 koulukuljetuskustannukset per asukas oli Seinäjoella 34 € vrt. Hämeenlinnassa 45 €, Joensuussa 30 €, Kouvolassa 53 € ja Lappeenrannassa 35 €.**

Varhaiskasvatuksen tulosalueen yhtenä tavoitteena oli toiminnan tehokkuus ja pysyvä palvelurakenne, palvelut keskitetyllä mahdollisimman lähipalveluperiaatteella asiakasnäkökulmasta. Tavoite toteutui osittain. Tavoitteen kolmesta mittarista toteutui Nurmon alueen suunnitelmien aloittaminen vuoden 2024 aikana. Hyllykallion päiväkodin suunnittelu on alkanut ja suunnittelua tehdään kokonaisvaltaisesti siten, että arvioidaan pienempien tilojen toiminnallisuutta ja kustannustehokkuutta. Tavoite hoitopäivän hinnasta ei toteutunut. Tavoitteena oli, että hoitopäivän hinta kasvaa korkeintaan 5 %. Hoitopäivän hinta kasvoi vuoden 2023 tasosta päiväkodeissa 17 % ja ryhmäperhepäivähoidossa 6 %. Perhepäivähoidossa hinta aleni 10 %. **Hoitopäivähinnan kasvu päiväkodissa 17 % yhden vuoden aikana on merkittävä ja se johtuu pääosin henkilöstökulujen kasvusta.** Kolmannen mittarin mukaan yksiköiden kapasiteetin tulee olla tehokkaasti käytössä ja mittari toteutui osittain. **Syksyllä 2024 tehtiin laaja selvitys toiminnan tuotannollisesta tehokkuudesta yhteistyössä taloushallinnon ja varhaiskasvatuksen esihenkilöiden kanssa. Selvityksen perusteella on tunnistettu säästötoimenpiteitä. Toimenpiteisiin on ryhdytty jo vuoden 2024 aikana ja työ jatkuu vuoden 2025 puolella. Toimenpiteistä on odotettavissa merkittäviä kustannussäästöjä.**

Perusopetuksen tulosalueen yhtenä tavoitteena on hyvinvoivat oppilaat ja opettajat

6.3 Kaupunkiympäristön toimiala

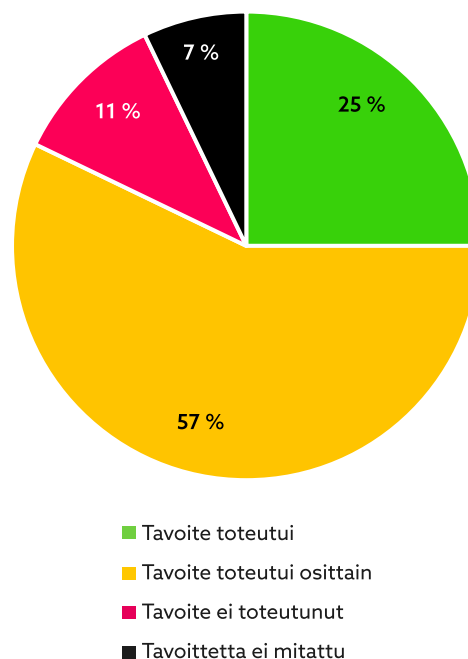
6.3.1 Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

1 000 €	TA 2024	MUUTETTU TA 2024	TP 2024	POIKKEAMA	POIKKEAMA- %
Kaupunkiympäristön toimialan hallinto	-764	-831	-745	86	10 %
Toimitilat	16 678	16 574	17 699	1 126	7 %
Kiinteistö- ja paikkatietopalvelu	5 663	1 884	2 816	932	49 %
Yhdyskuntatekniikka	-13 487	-14 154	-13 271	884	6 %
Kaupunkisuunnittelu ja kaavoitus	-1 021	-1 179	-1 170	9	1 %
Rakennusvalvonta	-227	-181	-273	-91	-50 %
Ympäristönsuojelu	-357	-324	-310	13	4 %
Ympäristöterveydenhuolto	-1 022	-954	-654	300	31 %

Kaupunkiympäristön toimiala ylitti alkuperäisen talousarvion 1,4 miljoonalla eurolla. Toimitilojen tulosalueella toimintatulot ylittivät alkuperäisen talousarvion 1,4 miljoonalla eurolla ja toimintamenot 0,4 miljoonalla eurolla. Lisäksi tilikauden tulos oli 1,1 miljoonaa euroa muutettua talousarviota parempi. Ulkoisten tilojen vuokratuotto ylitti talousarvion johtuen siitä, ettei indeksikorotusta ollut mahdollista arvioida oikeelliseksi vielä talousarvion laadintavaiheessa. Lisäksi vuonna 2024 sattui poikkeuksellisen paljon vakuutuskorvausten alaisia vahinkoja. Vakuutuskorvaustuottoja ei budjetoida johtuen niiden epävarmasta toteutumisesta. Vakuutuskorvauksia vuonna 2024 saatiin 0,3 miljoonaa euroa. Toimintamenojen osalta poikkeamaa selittää mm. Seinäjoki Areena Oy:n rahoitusvastikkeen kasvu lainan korkokulun kasvun myötä, rakennusten purkuja tehtiin suunniteltua enemmän sekä kiinteistöjen vesivahinkokorjaukset. Kiinteistö- ja paikkatietopalvelujen tulosalueella tilikaudelle tehdyillä talousarviomuutoksilla ennakoitiin 3,7 miljoonaa euroa budjetoitua pienempää toimintatuloa. Toimintatulot ylittivät muutetun talousarvion 0,7 miljoonalla eurolla, joten **nettovaikutus toimintatulojen poikkeamasta talousarvioon verrattuna on 3,0 miljoonaa euroa. Toimintatulot eivät toteutuneet budjetin mukaisesti. Pysyvien vastaavien luovutusvoitto ei toteutunut suunnitellusti johtuen haastavasta markkinatilanteesta.** Lisäksi asemanseudun alueelle vuodelle 2024 ennakoitu tonttikauppa ei toteutunut. Yhdyskuntatekniikka on ollut erityisenä arviointikohteenä ja talousarvion toteutuminen yhdyskuntatekniikan osalta on esitetty kappaleessa 7.3.

6.3.2 Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Kuvio 5. Kaupunkiympäristön toimialan toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Kaupunkiympäristön toimialan tavoitteista 25 % toteutui (43 % tavoitteista toteutui vuonna 2023), 57 % (39 %) toteutui osittain, 11 % (14 %) tavoitteista ei toteutunut ja 7 % (4 %) tavoitteista ei ollut mitattavissa tilinpäätöksen

laadintahetkellä. **Kaupunkiympäristön toimialan toiminnallisista tavoitteista 54 % kohdistuu strategiseen valintaan hyvän johtamisen ja tasapainoisen talouden Seinäjoki (46 % vuonna 2023). Tarkastuslautakunta kysyy, kohdistuuko kaupunkiympäristön toimialan tavoitteet aidosti hyvän johtamisen ja tasapainoisen talouden edistämiseen, vai tulisiko kaupunkiympäristön vuositavoitteissa näkyä ennemminkin strategisen valinnan vetovoimainen Seinäjoki edistäminen.**

Toimitilojen tulosalueen tavoitteena oli, ettei rakennuskannan korjausvelka kasva. **Korjausvelan määrä ei kuitenkaan ole tiedossa, koska laskenta on edelleen kesken. Korjausvelan määrää arvioidaan laskennallisesti siten, että korjausvelka ei oletettavasti kasva, mikäli korjausrakentamiseen käytetään rahaa yli 1,75 % rakennuskannan teknisestä arvosta ja tämä toteutui vuonna 2024. Laskentatapa on karkea, mutta suuntaa antava.** Toisena tavoitteen mittarina oli, että rakennuskohtaisten pitkän tähtäimen suunnitelmien (PTS) laadintaa jatketaan ja vuoden 2024 lopussa PTS olisi laadittu viidenkymmenen kohteen osalta. Tavoite ei toteutunut. PTS:n tavoitteena on antaa kokonaiskuva kiinteistön kunnosta, tulevista korjaustarpeista ja korjaustarpeiden ajankohdista sekä kustannuksista. **Arviontikertomuksen laadintahetken tiedon mukaan PTS-tietoaainestoa kerätään kaupungin sähköiseen huoltokirjaan ja päätökset PTS-seurannan lopullisesta ohjelmistovalinnasta pyritään tekemään kesään 2025 mennessä, jonka jälkeen tullaan käynnistämään kerätyn datan syöttäminen valittuun järjestelmään.** Samanaikaisesti on käynnissä rakennusten salkutus eri omistusluokkiin. Tämä mahdollistaa jatkossa korjausvelan laskennan sekä koko rakennuskannalle, että eri salkuille, jolloin poistosalkun kokonaiskorjausvelkaa vääristävä vaikutus saadaan leikattua laskelmasta.

Purettavaksi määriteltyjä rakennuskohteita on noin 30

Tarkastuslautakunta suosittelee jo arviontikertomuksessa 2023 varmistamaan riittävä resursointi rakennuskohtaisten pitkän tähtäimen suunnitelmien laadintaan. Kaupungin rakennuskannan määrä ja arvo edellyttävät ajantasaista ja järjestelmällistä seurantaa korjaustarpeesta sekä tehokasta riskienhallintaa varmistamaan, että korjausvelka pysyy hallitulla tasolla. Toimitilojen tulosalue ei kuitenkaan näe, että korjausvelan nykyinen arvionvarainen seurantamalli aiheuttaisi merkittävää riskiä. Kaupungin keskeisin omassa palvelukäytössä oleva rakennuskanta (koulut, päiväkodit ja Aalto-keskuksen toimistorakennukset) on pääosin 2000-luvun aikana joko uudisrakennettu tai laajasti peruskorjattu. Muutaman isomman hankkeen (Tammikampus 2 ja uimahalli) korjaus- tai muutosrakentaminen sisältyy taloussuunnitelmaan.

Purettavaksi määriteltyjä rakennuskohteita on noin 30 ja niiden yhteenlaskettu purkukustannus on noin kaksi miljoonaa euroa. Vuosittainen purkukustannuksiin kohdistettu määräraha on ollut noin 0,1 miljoonaa euroa. Joiltain osin korjausvelkaa kohdistuu myös Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueelle vuokrattuihin rakennuksiin. Niiden korjausinvestointien suunnittelu ja aikataulu on riippuvainen tulevien vuokrasopimusten pituudesta ja ehdoista. **Korjausvelan seuranta tulee kuitenkin saattaa ajan tasalle. Tarkastuslautakunta suosittelee edelleen varmistamaan riittävä resursointi rakennuskohtaisten pitkän tähtäimen suunnitelmien laadintaan.**

Kaupunkistrategian tavoitteen Seinäjoki kavaa kestävästi ja elää ekoviisaasti yhtenä mittarina on, että Seinäjoki kuuluu HINKU-verkostoon (kohti hiilineutraalia kuntaa -verkosto), ja Seinäjoki vähentää päästöjä 80 % vuoteen 2030 mennessä vuoden 2007 tasosta. Vuodesta 2007 vuoteen 2022 kokonaispäästövähennystä on ollut 32 %. Kaupunkistrategian tavoitteen edistämistä seurataan ympäristönsuojelun tulosalueen talousarviotavoitteessa, joka vuonna 2024 toteutui osittain. Tavoitteen toteutumista arvioidaan Hinku-kriteereiden toteutumisen perusteella. **Hinku-kriteereillä tarkoitetaan kuntien ilmastomuutoksen hillintätoimia ja linjauksia, joilla kunta sitoutuu vähentämään oman toimintansa kasvihuonekaasupäästöjä sekä pyrkii vaikuttamaan alueensa toimijoihin (asukkaat, yritykset, maa- ja metsätalousyrittäjät sekä vapaa-ajan asukkaat) siten, että alueen kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisessä tavoitellaan hiilineutraaliutta.** Hinku-kriteereistä Seinäjoella on toteutunut mm. edellytys erillisestä Hinku-työryhmästä, jossa on edustettuna tärkeimmät hallinnonalat. Työryhmä pyrkii aktiivisesti vähentämään eri hallinnonalojen toiminnasta aiheutuvia kasvihuonekaasupäästöjä. Lisäksi merkittävimmät toteutuneet hillintätoimet on vuosittain julkaistu Seinäjoen kaupungin verkkosivuilla ja Seinäjoen asukkailla, yrityksille sekä maa- ja metsätalousyrittäjille on viestitty ilmastomuutoksen hillinnän mahdollisuuksista Hinku-kriteereiden mukaisesti. **Hinku-kriteereistä on jäänyt toteutumatta kolme kohtaa. Ensinnäkin on jäänyt toteutumatta se, että kaikessa merkittävässä päätöksenteossa otetaan huomioon kasvihuonekaasupäästönäkökulma. Toiseksi, että laaditaan vuosittain suunnitelma päästöjä vähentävistä investoinneista ja kolmanneksi, että henkilöstölle ja kaupunginvaltuutolle tiedotetaan vuosittain hankkeen saavutuksista. Kriittisin kehityskohde tavoitteen toteuttamiseksi on tunnistaa hiilidioksidipäästöjen vähentämisen merkitys päätöksenteossa ja taloudessa. Tarkastuslautakunta suosittelee linjaamaan konkreettisesti, mitä kaupunkistrategian tavoitteella "Seinäjoki kasvaa kestävästi ja elää ekoviisaasti" halutaan saavuttaa ja määrittämään tavoitteen saavuttamiseksi konkreettiset toimenpiteet.**

6.4 Elinvoiman ja työllisyyden toimiala

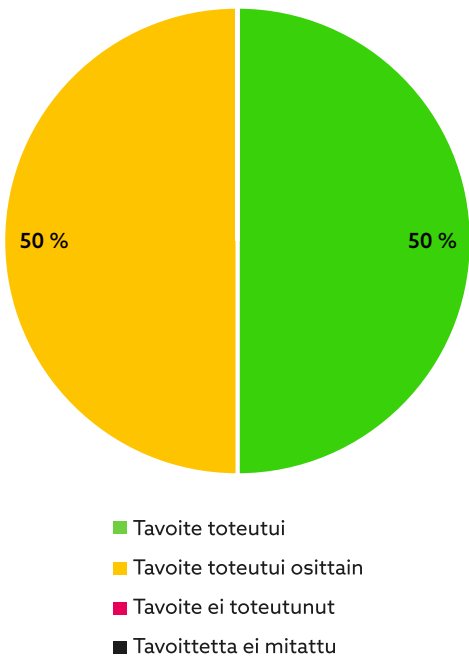
6.4.1 Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

1 000 €	TA 2024	MUUTETTU TA 2024	TP 2024	POIKKEAMA	POIKKEAMA- %
Elinvoima	-4 275	-3 952	-3 716	235	6 %
Työllisyys	-6 335	-6 990	-6 860	130	2 %

Elinvoiman ja työllisyyden toimialan tuloslaskelma toteutui lähes alkuperäisen talousarvion mukaisesti. Työllisyyden tulosalueella haettiin tilikauden aikana lisätalousarviota työmarkkinatuen kuntaosuuteen, joka oli ennakoitua suurempi johtuen yleisestä työmarkkinatilanteesta.

6.4.2 Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Kuvio 6. Elinvoiman ja työllisyyden toimialan toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Elinvoiman ja työllisyyden toimialalle asetetuista tavoitteista 50 % toteutui (14 % vuonna 2023) ja 50 % toteutui osittain (86 % vuonna 2023). **Elinvoiman ja työllisyyden toimialan toiminnallisista tavoitteista 42 % kohdistuu strategiseen valintaan vetovoimainen Seinäjoki (43 % vuonna 2023). 33 % toiminnallisista tavoitteista kohdistui strategiseen valintaan yrittäjyyden ja yhteistyön Seinäjoki (14 % vuonna 2023).** Erityisenä arviointikohteena on ollut hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen, jonka arviointi on esitetty kappaleessa 7.6.

Kaupunkistrategiaan sisältyvän tavoitteen kotoutumisen edistäminen mukaan Seinäjoella on toimivat ja vaikuttavat palvelut, jotka tukevat maahanmuuttajien kotoutumista. **Kriittisin kehityskohde tavoitteen edistämiseksi on saada kotoutumista edistävät toiminnot ja palvelut nivoutumaan yhteen myös järjestöjen, asukkaiden ja yritysten kanssa. Kaupungilla on tavoitteena perustaa maahanmuuttofoorumin kaltaisen työryhmä edistämään tavoitteen toteutumista.**

Elinvoiman tulosalueen toiminnallisena tavoitteena oli, että lakisääteisen kotoutumisen piirissä olevat kotoutuvat Seinäjoelle, kotouttamisprosessin palvelurakenteita selkiytetään ja kotouttamisen alkuvaiheen vastaanoton toimintojen vastuualueet selkeytyvät ja kehittyvät. Mittarina ollutta muuttoliikettä lakisääteisen kotoutumisen aikana ja sen päätyttyä pakolais-työssä ei mitattu vuoden 2024 osalta. Pakolaistyön yksiköllä ei ole oikeutta henkilötietoihin asiakkuuden päättyessä, joten seurantaa ei ollut käytännön syistä mahdollista toteuttaa. **Kokemuseräisen tiedon mukaan iso osa asiakkaita on ilmaissut halunsa jäädä Seinäjoelle asumaan. Moni on kuitenkin joutunut muuttamaan Seinäjoelta pois työtilanteen vuoksi.**

Toisena mittarina ollut kotoutumisohjelma valmistui vuoden 2024 aikana. 1.1.2025 astui voimaan uudistettu laki kotoutumisen edistämisestä. **Kotoutumislaki edellyttää kuntia laatimaan kotoutumisohjelman, jossa kuvataan alkuvaiheen kotoutumisen palveluja ja palvelurakenteita, sekä miten toiminnot on suunniteltu Seinäjoella ja kuka niistä vastaa. Kotoutumisohjelman laadinnan yhteydessä Seinäjoella laadittiin palvelukartta, joka toimii työntekijöille työkaluna kotouttamisessa ja kuntaan muuttavalle maahanmuuttajalle karttana kaupungin palveluista. Seinäjoen kaupungin luoma palvelukartta erottautuu pakolais-yksikön mukaan sillä, että se on helposti saavutettava ja tukee kaikkia elämän eri osa-alueita. Palvelukartta avasi näkemään kaikki ne palvelut, mitkä Seinäjoella tukevat kotoutujaa, selkeytti työntekijöiden roolit prosessissa sekä avasi yhteistä näkemystä kotoutumisen kentällä. Palvelukartasta on saatu positiivista palautetta maahanmuuttajien parissa työskenteleviltä sekä maahanmuuttajilta itseltään. Tavoitteena on vielä kääntää palvelukartta ainakin englannin ja venäjän kielille sekä muille suurimmille kieliryhmille.**

Lisäksi palvelukarttaa on esitelty kaupungin eri toimialojen johtoryhmille sekä pyynnöstä muille yksiköille.

Työllisyyden tulosalueen yhtenä tavoitteena on yhteiset palvelut työnhakija-asiakkaille: työllisyys, sosiaaliohjaus ja työttömien terveydenhoito, ja että palvelut tarjotaan moniammatillisesti ja helposti saman katon alta. Helmikuun 2025 alussa avautui Kelan, Seinäjoen kaupungin ja Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen yhteinen palvelupiste, jossa tarjotaan asiakkaille saman katon alla työllisyyspalveluita sekä Kelan ja aikuissosiaalityön palveluita. Työllisyyspalveluiden varsinainen asiakaspalvelupiste sijaitsee eri tilassa virastotalolla. Työllistymishankkeita tuli tavoitteen mukaan olla kolme, joissa kohderyhmänä on haastavassa asemassa olevat työnhakijat. Tavoite toteutui ja hankkeet olivat: kaksi EU:n alue- ja rakennepolitiikan rahaston (ESR) hanketta "Yhdessä" ja "Oppien kohti työtä" sekä Etelä-Pohjanmaan liiton rahoittama hanke "SATE25".

Työllisyyden tulosalueen yhtenä tavoitteena on yhteiset palvelut työnhakija-asiakkaille

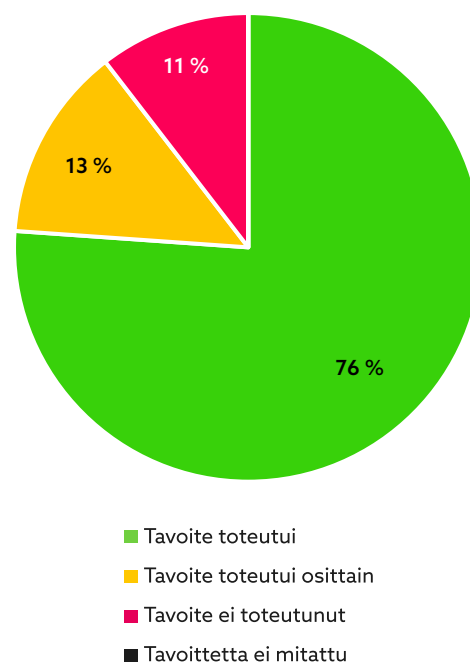
Pitkäaikaistyöttömien lukumäärä ei toteutunut tavoitetason mukaisesti. Joulukuussa 2024 pitkäaikaistyöttömien määrä oli 887 ollen 29,1 % työttömistä työnhakijoista. Vertailutietona joulukuussa 2022 pitkäaikaistyöttömien määrä oli 544 henkilöä ollen 22 % työttömistä työnhakijoista. Pitkäaikaistyöttömien määrän kehitys on huolestuttava. Yleinen työmarkkinatilanne selittää kehitystä. On myös todettu, että avoimiin työpaikkoihin rekrytoidaan yleisimmin työpaikan vaihtaja kuin työtön työnhakija. Tässä asetelmassa pitkittynyt työttömyys heikentää olennaisesti mahdollisuuksia saada työtä. Myös terveystietojen saatavuudella on merkittävä vaikutus pitkäaikaistyöttömyyteen. Kelan kuntoutuspalveluihin edellyttävien diagnoosien saaminen saattaa kestää kohtuuttoman pitkään. Kuntoutuspalveluiden saatavuudessa on havaittu haasteita. Työllisyyspalveluiden näkemyksen mukaan kriittisiä toimia pitkäaikaistyöttömien määrän kehitykseen olisi ammatilliseen kuntoutukseen pääsyn helpottaminen niille asiakkaille, joille se nähdään tehokkaaksi, ja eläkkeelle pääsyn helpottaminen niille asiakkaille, joiden työllistymismahdollisuudet arvioidaan erityisen heikoiksi. **Lisäksi työllistymisen edistämiseksi maksettavaa palkkatukea ei ole ollut mahdollista myöntää alkuvuoden 2025 aikana aikaisempien vuosien tapaan johtuen hallituksen linjauksista ja työllisyyspalveluiden talousarviosta. Palkkatuki on ollut hyvin käytetty työllistämiskeino pitkäaikaistyöttömille. Uudistuneen mallin mukaan palkkatuki on suoraan verrattuna kalliimpaa kuin**

työttömistä maksettava sakkomaksu. Palkkatuen johtaessa työllistymiseen, tulee se kuitenkin aina sakkomaksua halvemmaksi. Tarkastuslautakunta suosittelee edelleen kehittämään vaikuttavia toimenpiteitä työttömyyden pitkittymisen ehkäisyyn.

6.5 Tytär yhteisöt

Valtuusto asettaa sitovia tavoitteita seuraaville tytäryhteisöille: Etelä-Pohjanmaan Ravikatsomo Oy, Into Seinäjoki Oy, Kiinteistö Oy Seinäjoen Animwest, Kiinteistö Oy Seinäjoen Palvelutalot, Kiinteistö Oy Seinäjoen Ruokatalo, Lakeuden Vesi Oy, SeiLab Oy, Seinäjoen Ammattikorkeakoulu Oy, Seinäjoen Energia Oy, Seinäjoen Kaupunginteatteri Oy, Seinäjoen Työterveys Oy, Seinäjoki Areena Oy, Seipark Oy ja Sevas Kodit Oy. Erityisenä arviointikohteena on ollut Seinäjoen Ammattikorkeakoulu Oy, jonka arviointi on esitetty kappaleessa 7.5.

Kuvio 7. Tytär yhteisöjen toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Tytär yhteisöille asetetuista tavoitteista 76 % toteutui (61 % vuonna 2023), 13 % toteutui osittain (22 % vuonna 2023) ja 11 % ei toteutunut (15 % vuonna 2023). Vuonna 2023 2 % tavoitteen toteutuminen ei ollut mitattavissa tilinpäätöksen laadintahetkellä.

Into Seinäjoki Oy:n (Into) tavoitteista toteutui 67 % (71 % vuonna 2023). Kontaktoitujen yritysten määrä, sijoittuminen Suomen Yrittäjien kuntabarometrissä, yritysten suosittelemiseksi (NPS) ja toimitilojen vuokrausaste toteutuivat tavoitearvon mukaisesti. Osittain toteutui neuvontapalvelujen määrä. Toteutumatta jäi tavoite Seinäjoelle maakunnan ulkopuolelta sijoittu-

neiden yritysten määrästä. Sijoittumistarjouksia tehtiin 106 kpl (103 kpl vuonna 2023) ja tapaamisia oli 176 kpl (162 kpl vuonna 2023). Yleinen markkinatilanne ja epävarmuus toimintaympäristössä haastoivat yritystoiminnan kasvusuunnitelmia ja uusien investointien toteutumista edelleen vuonna 2024. Yritysten kynnys uusien toimipisteiden perustamiseen on noussut, johtuen tarpeesta karsia kustannuksia ja toisaalta lisääntyneestä etätyöstä, mikä mahdollistaa työnteon eri puolilta maata ilman varsinaista toimipistettä. **Seinäjoen yrityskentässä toteutui myös merkittäviä investointeja elintarvikealalla sekä muiden toimialojen sijoittumisia ja laajentumisia, kuten DB Schenker Oy:n logistiikkaterminaali, Väyläviraston puunkuormaustermiinali, Epec Oy:n elektroniikkatehdas ja Seinäjoen Rengaskeskus Oy:n uusi palvelukeskus. Lisäksi suunnitteilla on useita teollisia ja kaupallisia investointeja.**

SeiLab Oy:n toiminnalliset tavoitteet eivät toteutuneet tavoitearvon mukaisesti. Kehitys vuoteen 2023 verrattuna oli negatiivinen. Tunnusluvut kertovat merkittävistä operatiivisista vaikeuksista liiketoiminnassa. Tarkastuslautakunta suosittelee konserni johtoa ryhtymään kriittisesti toimenpiteisiin yhtiön toiminnan ja talouden kehittämiseksi.

Seinäjoen Energia Oy:n neljästä tavoitteesta kaikki toteutuivat tavoitearvon mukaisesti. Seinäjoen Energia-konserni teki jälleen merkittävän hyvän tuloksen ja vielä vahvemman tuloksen kuin vuonna 2023. Tällä on positiivinen vaikutus myös Seinäjoen kaupunkikonsernin tulokseen. Myös sähkön jakelukeskeytykset olivat vähäiset vuonna 2024. **Suomen Omakotiliitto ry:n vertailussa Seinäjoki oli asumiskustannuksiltaan Suomen edullisin kunta. Vertailussa huomioidaan sähkö-, vesi- ja jätemaksut sekä kiinteistövero. Sähkøyhtiöiden toistaiseksi voimassa olevien sopimusten mukainen sähkön keskimääräinen kilowattituntihinta oli vertailun mukaan 13,74 senttiä, kun se oli Seinäjoen Energia Oy:ssä 9,01 senttiä.** Omakotiliiton vertailun mukaan sähkönsiirron perusmaksu oli vuonna 2024 Suomessa halvimmissaan 4,70 euroa ja kalleimmillaan 40,66 euroa kuukaudessa. Seinäjoen Energia Oy:n tytäryhtiön Seiverkot Oy:n sähkönsiirron perusmaksu vuonna 2024 oli yhdenneksitoista edullisin ollen 6,67 euroa kuukaudessa. Energiamaksu oli sijalla 25 ollen 3,21 senttiä/kWh.

Seinäjoen kaupunginteatteri Oy:n neljästä tavoitteesta toteutui kaksi: katsojamäärä ja liikevaihto. Yhtiön liike-tulos oli tappiollinen, mutta merkittävästi parempi kuin tilikaudella 2023. Tuloskehitykseen edelliseen vuoteen verrattuna auttoi tuotantojen kulukuri, suuremmat pääsylipputulot sekä kaupungin myöntämä ylimääräinen avustus. Vuonna 2025 on käynnissä teatterialan työehtosopimusneuvottelut ja yhtiössä on tunnistettu riski uusista heikennyksistä val-

tionosuuksiin. Taloudelliset haasteet on huomioitu yhtiön toiminnassa, ja sen lisäksi kaupunki on myöntänyt yhtiölle 0,2 miljoonan euron korotuksen yhtiölle maksettavaan avustukseen. Yhtiön tavoitteena oli laatia strategia vuoden 2024 aikana, mutta strategian laatiminen siirtyi myöhemmäksi johtuen taiteellisen johtajan vaihtumisesta. Tavoitteena oli myös esitysmäärän kasvattaminen tavoitetasolle 238 kpl. Toteutunut esitysmäärä oli alle tavoitetason ollen 230 kpl, mutta samalla tasolla vuoden 2023 kanssa, jolloin esitysmäärä oli 229 kpl.

1.1.2025 astui voimaan uudistettu laki kotoutumisen edistämisestä. Kotoutumislaki edellyttää kuntia laatimaan kotoutumishjelman, jossa kuvataan kotoutumisen alkuvaiheen palvelut, palveluiden vastuutahot ja palveluihin liittyvä yhteistyö muiden toimijoiden kanssa. Kotoutumishjelman laadinnan yhteydessä Seinäjoella laadittiin palvelukartta, joka toimii työntekijöille työkaluna kotouttamisessa ja kuntaan muuttavalle maahanmuuttajalle karttana kaupungin palveluista. Seinäjoen kaupungin luoma palvelukartta erottautuu sillä, että se on helposti saavutettava ja tukee kaikkia elämän eri osa-alueita. Palvelukartasta on saatu positiivista palautetta maahanmuuttajien parissa työskenteleviltä sekä maahanmuuttajilta itseltään. Palvelukartta on kuitenkin tärkeä kääntää myös englannin kielelle sekä muille suurimmille kieliryhmille.

Seinäjoen yrityskentässä toteutui vuonna 2024 merkittäviä investointeja elintarvikealalla sekä muiden toimialojen sijoittumisia ja laajentumisia. Lisäksi suunnitteilla on useita teollisia ja kaupallisia investointeja.

Suomen Omakotiliitto ry:n vertailussa Seinäjoki oli asumiskustannuksiltaan Suomen edullisin kunta. Vertailussa huomioidaan sähkö-, vesi- ja jätemaksut sekä kiinteistövero. Sähkøyhtiöiden toistaiseksi voimassa olevien sopimusten mukainen sähkön keskimääräinen kilowattituntihinta oli vertailun mukaan 13,74 senttiä, kun se oli Seinäjoen Energia Oy:ssä 9,01 senttiä.

Kaupunkistrategian tavoitteen mukaisesti kaikilla esihenkilöillä on johtamiskoulutus. Arviointikertomuksen laadintahetkellä kaupungin esihenkilökoulutuksen on suorittanut 67 esihenkilöä. Yksi koulutusryhmä on käynnissä ja seuraava alkaa kevään 2025 aikana. Tarkastuslautakunta suosittelee henkilöstöpalveluita muodostamaan seurantamallin varmistamaan, että riittävä määrä esihenkilöroolissa toimivista työntekijöistä on suorittanut kaupungin esihenkilökoulutuksen tai muun ulkopuolisen toimijan järjestämän esihenkilökoulutuksen.

Kaupunkiympäristön toimialan toiminnallisista tavoitteista 54 % kohdistuu strategiseen valintaan hyvän johtamisen ja tasapainoisen talouden Seinäjoki (46 % vuonna 2023). Tarkastuslautakunta kysyy, kohdistuuko kaupunkiympäristön toimialan tavoitteet aidosti hyvän johtamisen ja tasapainoisen talouden edistämiseen, vai tulisiko kaupunkiympäristön vuositavoitteissa näkyä ennemminkin strategisen valinnan vetovoimainen Seinäjoki edistäminen.

Kaupunkistrategian tavoitteen Seinäjoki kasvaa kestävästi ja elää ekoviisaasti yhtenä mittarina on, että Seinäjoki kuuluu HINKU-verkostoon (kohti hiilineutraalia kuntaa -verkosto) ja Seinäjoki vähentää päästöjä 80 % vuoteen 2030 mennessä vuoden 2007 tasosta. Hinku-kriteereistä on jäänyt toteutumatta edellytykset, että kaikessa merkittävässä päätöksenteossa otetaan huomioon kasvihuonekaasupäästönäkökulma, että laaditaan vuosittain suunnitelma päästöjä vähentävistä investoinneista, ja että henkilöstölle ja kaupunginvaltuustolle tiedotetaan vuosittain hankkeen saavutuksista. Kriittisin kehityskohde tavoitteen toteuttamiseksi on tunnistaa hiilidioksidipäästöjen vähentämisen merkitys päätöksenteossa ja taloudessa. Tarkastuslautakunta suosittelee linjaamaan konkreettisesti mitä kaupunkistrategian tavoitteella "Seinäjoki kasvaa kestävästi ja elää ekoviisaasti" halutaan saavuttaa ja määrittämään tavoitteen saavuttamiseksi konkreettiset toimenpiteet.

Kaupunkistrategia valtuutetaan käytäntöön talousarvion kautta siten, että kaupunkistrategian toteutumista edistävät vuositavoitteet esitetään talousarviossa toiminnallisissa tavoitteissa. Kaupunginhallitus vastaa kaupunkistrategian täytäntöönpanon johtamisesta talousarvioprosessin kautta. Toiminnallisten tavoitteiden tulisi ohjata kaupunkia toimimaan tuloksellisesti, tarkoituksenmukaisesti ja vaikuttavasti. Tarkastuslautakunta toteaa, että 15 % toiminnallisista tavoitteista oli linkitetty kaupunkistrategian valintaan puutteellisesti (31 % vuonna 2023) ja 35 % toiminnallisista tavoitteista oli linkitetty kaupunkistrategian tavoitteeseen puutteellisesti. Lisäksi tavoitteille asetettavien mittareiden tavoite- ja toteuma-arvojen esittämisessä on havaittavissa puutteellisuksia etenkin laadullisten mittareiden osalta. Tarkastuslautakunta suosittelee edelleen kehittämään talousarvioprosessia. Tavoitteille on suositeltavaa asettaa yksiselitteiset mittarit ja tavoitearvot. Mittareiden toteutuminen suhteessa tavoitearvoon tulee olla esitettävissä helposti ymmärrettävissä olevassa muodossa.

Korjausvelan määrää arvioidaan Seinäjoen kaupungilla laskennallisesti siten, että korjausvelan ei oleteta kasvavan, mikäli korjausrakentamiseen käytetään rahaa yli 1,75 % rakennuskannan teknisestä arvosta ja tämä toteutui vuonna 2024. Laskentatapa on karkea, mutta suuntaa antava. Arviointikertomuksen laadintahetken tiedon mukaan PTS-tietoaainestoa kerätään kaupungin sähköiseen huoltokirjaan ja päätökset PTS-seuran lopullisesta ohjelmistovalinnasta pyritään tekemään kesään 2025 mennessä. PTS:n tavoitteena on antaa kokonaiskuva kiinteistön kunnosta, tulevista korjaustarpeista ja korjaustarpeiden ajankohdista sekä kustannuksista. Kaupungin rakennuskannan määrä ja arvo edellyttävät ajantasaista ja järjestelmällistä seurantaa korjaustarpeesta sekä tehokasta riskienhallintaa varmistamaan, että korjausvelka pysyy hallitulla tasolla. Tarkastuslautakunta tunnistaa kriittisen tarpeen saattaa korjausvelan seuranta ajan tasalle. Toimitilojen tulosalueen tulee varmistaa riittävä resursointi rakennuskohtaisten pitkän tähtäimen suunnitelmien laadintaan.

Joulukuussa 2024 pitkäaikaistyöttömien määrä oli 887 ollen 29,1 % työttömistä työnhakijoista. Vertailutietona joulukuussa 2022 pitkäaikaistyöttömien määrä oli 544 henkilöä ollen 22 % työttömistä työnhakijoista. Pitkäaikaistyöttömien määrän kehitys on huolestuttava. Yleinen työmarkkinatilanne selittää kehitystä, samoin terveyspalveluiden saatavuudella on merkittävä vaikutus pitkäaikaistyöttömyyteen. Työllistämisen edistämiseksi maksettava palkkatuki on ollut hyvin käytetty työllistämiskeino pitkäaikaistyöttömille, mutta sitä ei ole ollut mahdollista myöntää alkuvuoden 2025 aikana aikaisempien vuosien tapaan johtuen hallituksen linjauksista ja työllisyyspalveluiden talousarviosta. Tarkastuslautakunta suosittelee edelleen kehittämään vaikuttavia toimenpiteitä työttömyyden pitkittymisen ehkäisyyn.

Kuva: Tuukka Kiviranta

7. Työohjelman 2024 mukaiset arviointikohteet

7.1 Liikuntapalvelut

Seinäjoen kaupungin liikuntapalveluiden tehtävänä on luoda edellytyksiä liikkumiseen ja kannustaa asukkaita liikkumaan ja huolehtimaan omasta hyvinvoinnistaan. Liikuntapalveluiden strategian mukaisesti liikuntaa tarjotaan kaikille ja liikunnan saavutettavuuteen kiinnitetään huomiota. **Liikuntapalveluilla on tärkeä rooli asukkaiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämisessä.** Yhteistyö perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen kanssa on erittäin tärkeää. Kaupunki on tehnyt panostuksia lähiliikuntapaikkojen perustamiseen ja mm. hiihtolatujen, jäiden ja koulujen kenttien hoitamiseen. Liikuntapalvelut vastaa liikuntapaikkojen hoidosta, kunnossapidosta ja olosuhteiden kehittämisestä.

Liikuntapalveluita toteutetaan yhteistyössä liikunta-seurojen, -järjestöjen ja kaupungin eri sidosryhmien kanssa. Liikuntapalvelut vastaa liikunta- ja urheilu-

seuroille myönnettävistä yleis- ja kohdeavustuksista. Lisäksi urheilun pääsarjaseurat voivat hakea kaupungilta yhteistyö- ja markkinointitukea, jonka jakamisesta vastaa liikuntapalvelut.

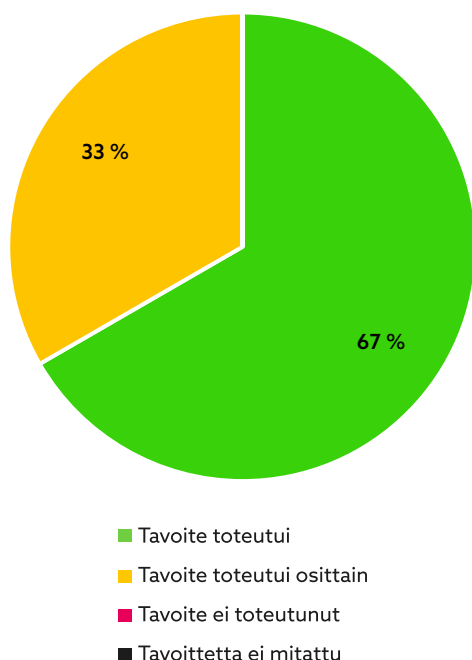
Liikuntapalveluiden strategia 2023–2027 pohjautuu kaupunkistrategiaan ja sen mukaisesti liikuntapalveluja ohjaavat teemat ovat hyvinvoiva asukas, yhteisöllisyys, tasa-arvo, yhdenvertaisuus, kulttuurinen moninaisuus ja kestävä kehitys. Liikuntapalveluiden arvoina ovat tahto, rohkeus ja vastuullisuus. Visiona on luoda vetovoimaisia, asukaslähtöisiä urheilu- ja liikuntaympäristöjä, jotka mahdollistavat monipuolisten liikuntapalveluiden ja -tapahtumien tuottamisen nyt ja tulevaisuudessa. Laadukkaasti hoidetut liikuntaolosuhteet kannustavat asukkaita liikunta-aktiivisuuteen ja parantavat hyvinvointia.

1 000 €	TA 2024	MUUTETTU TA 2024	TP 2024	POIKKEAMA	POIKKEAMA- %
Toimintatulot	1 481	1 481	1 303	-178	-12,0 %
Toimintamenot	-8 306	-8 404	-8 801	-397	-4,7 %
Netto	-6 825	-6 923	-7 498	-575	-8,3 %

Liikuntapalveluiden talousarvioon tehtiin kaupunginvaltuustossa 22.4.2024 talouden sopeutustoimiin liittyvä 250 000 euron kustannusten vähennys. Kaupunginvaltuustossa 21.10.2024 hyväksyttiin 57 900 euron ja 9.12.2024 330 000 euron kustannusten lisäys. Toimintakate vuodelta 2024 oli 574 746 euroa muutettua talousarviota heikom-

pi. Ylitykseen johtivat mm. palvelujen ostoissa ennakoidut korjauskustannukset sekä kohonneet lämmitys- ja sähkökustannukset.

Kuvio 8. Liikuntapalveluiden tulosalueen toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Liikuntapalveluiden tavoitteet on linkitetty strategiaan valintoihin vetovoimainen Seinäjoki ja palveleva Seinäjoki. Liikuntapalveluiden tulosalueen toiminnallisista tavoitteista kaksi toteutui ja yksi toteutui osittain. Talousarvion tavoitteesta liikuntatilojen ja -paikkojen käyttöaste toteutui talousarvion mukainen henkilöstömitoitus sekä liikuntapaikkojen ja -tilojen aukiolopäivät vuodessa. Liikuntatilojen kävijämäärä ei toteutunut. Tavoitearvo oli 1,45 milj. käyttäjää ja toteuma-arvo 1,25 milj. käyttäjää. Vuoden 2024 lopun lumi- ja jäättilanne aiheutti sen, että ulkoliikuntapaikkojen kävijämäärät laskivat. Toisena tavoitteena oli liikuntatapahtumien järjestäminen ja toteuttaminen yhteistyössä eri sidosryhmien kanssa. Liikuntapalveluiden ohjattujen ryhmien osallistujamäärän tavoite oli 1 800 osallistujaa ja toteuma-arvo 1 460 osallistujaa. Liikuntapalvelut totesi jälkikäteen, että tavoite oli tilojen kapasiteetti huomioiden liian iso ja vuoden 2025 talousarvion tavoitetta onkin laskettu. Liikuntatapahtumien määrätavoite 50 liikuntatapahtumaa ei toteutunut, toteutunut määrä oli 28 tapahtumaa. Järjestettävien otteluiden tavoite, 3900 ottelua, toteutui. Toteuma oli 4 100 ottelua. Terveystottumuskysely oli määrä järjestää vuonna 2024, mutta muiden kaupunkien kanssa tehtävä kysely ei toteutunut. Kolmantena tavoitteena oli kehittyvä liikuntapaikkarakentaminen käyttöasteen mukaan. Mittareista toteutuivat kaikki: liikuntapaikkojen määrät ja tarpeet, ottelutapahtumat sekä lajien vaatimustaso ja olosuhteet. Osa liikunta-

palveluiden tavoitteisiin liitettyistä mittareista on kirjoitettu sanalliseen muotoon siten, että lukija ei kykene aukottomasti arvioimaan, onko tavoite saavutettu.

Seinäjoen kaupunkistrategiassa 2022–2029 on asetettu liikuntapalveluille alla olevan taulukon mukaisesti kaksi strategista tavoitetta, mutta niille ei ole asetettu konkreettisempaa tavoitetasoa. Jouppilanvuori-Kyrkösjärven toiminnallinen suunnitelma on valmistunut yhteistyössä kaupunkiympäristön kanssa ja sitä on alettu toteuttaa suunnitelmallisesti. Tanelinrannan toiminnallinen suunnitelma on valmistunut vuonna 2022. Kaupunkiin on rakentunut viime vuosina yksityisiä liikuntapaikkoja, esim. padelhalleja ja Tanelinrannan avanto ja vesiurheilukeskus.

Kaupunki ei peri liikuntapaikkamaksua alle 18-vuotiaiden harjoituksista

Liikuntapaikat ja -alueet

Liikuntapalveluiden tulosalueella on useita erilaisia liikuntapaikkoja. Sisäliikuntapaikkoja ovat uimahalli-urheilutalo, Nurmohalli, Kirmaushalli, Ritolahalli ja 28 koulun liikuntasalit. Ulkoliikuntapaikkoja ovat 20 luontoreittiä, 200 kilometriä latureitistöä, 40 ulkojääaluetta, 3 jäähallia, iso tekojää, 12 nurmikenttää, 16 tekonurmikenttää sekä useita hiekkakenttiä. Vuonna 2024 uimahalli-urheilutalossa oli noin 356 000 kävijää, joista uimahallin käyttäjiä oli noin 209 000. Nurmohallin käyttäjämäärä oli noin 141 000, Ritolahallin noin 145 000 ja Kirmaushallin noin 61 000. Jääurheilukeskuksessa oli noin 230 000 käyttäjää. Erilaisia otteluita pelattiin ulkokentillä noin 2 100 kpl ja sisäliikuntapaikoissa noin 1 050 kpl. Hyvinvointilautakunta asettaa kävijämäärätavoitteet, jotka kirjataan talousarvion toiminnallisiin tavoitteisiin. Tavoitteen taustalla on liikuntapaikkojen kapasiteetti ja edellisten vuosien kävijämäärät. Liikuntapaikkoja hyödynnetään järjestettäessä eri lajien arvokilpailuja, kansallisia kilpailuja ja leirejä. Myös kaupungissa erityisesti kesällä pidettävät tapahtumat käyttävät liikuntapaikkoja. Kaupunki ei peri liikuntapaikkamaksua alle 18-vuotiaiden harjoituksista. Myöskään jatkossa maksua ei ole päätetty periä.

Liikuntapaikkarakentamisesta on tehty suunnitelma vuosille 2024–2028. Vuonna 2024 suurimmat investoinnit olivat Jouppilanvuoren rullarata-alue 516 330 euroa, Jouppilanvuoren valaistus 256 684 euroa ja lähiliikuntapaikat 101 577 euroa. Jouppilanvuoren rullarata-alueeseen saatiin aluehallintoviraston rahoitus

226 800 euroa, joten investoinnin lopulliseksi kustannukseksi jäi 289 906 euroa. Vuoden 2025 talousarvion suurimmat investoinnit ovat tekojäärädan putkiston uusiminen 1 200 000 euroa, Jouppilanvuoren alueen kehittäminen 100 000 euroa ja lähiliikuntapaikkarakentaminen 100 000 euroa. Liikuntapaikkarakentamisen suunnittelussa tehdään yhteistyötä kaavoituksen ja muun kaupunkiympäristön toimialan kanssa. Kun kaupunki kasvaa ja syntyy uusia asuinalueita, on tärkeää, että kaavoituksessa voidaan ottaa huomioon myös liikkuminen. Liikuntapaikkarakentamissuunnitelma on tehty koko kaupunki huomioiden. Rakentamisessa keskitytään sellaiseen liikuntapaikkarakentamiseen, johon yksityiset toimijat eivät panosta. Lisäksi pyritään luomaan liikuntamahdollisuuksia myös lapsille ja nuorille, jotka eivät ole seuratoiminnassa mukana, esimerkiksi skeittiparkki ja lähiliikuntapaikat. Näiden osalta tehdään yhteistyötä nuorisopalveluiden kanssa. Liikuntapaikkarakentamisessa tehdään yhteistyötä myös kaupungin vammaisneuvoston kanssa ja neuvoston näkemykset esim. esteettömyydestä otetaan huomioon rakentamisessa.

Liikuntapaikkarakentamiseen sisältyy vuosittain useita kohteita, jotka ovat nousseet mukaan asukasbudjetin esityksinä. Vuosina 2022–2024 asukasbudjetin esityksistä on päätynyt toteutukseen liikuntapalveluiden tulosalueelta seitsemän projektia. Vuonna 2024 asukasbudjetista toteutettiin frisbeegolfkorien hankinta, Hallilanvuoren ulkokuntoilupaikka sekä Jouppilanvuoren pulkkamäen kunnostus. Näiden yhteiskustannus oli 51 810 euroa.

Liikuntapaikkarakentamisessa tehdään yhteistyötä myös kaupungin vammaisneuvoston kanssa

Liikuntapaikkarakentamisessa on hyödynnetty vuosittain aluehallintoviraston ja Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoitusta. Tavoitteena on hakea avustusta vuosittain yhteen kohteeseen. Vuonna 2024 aluehallintovirasto myönsi 40 %:n avustuksen Jouppilanvuoren rullarata-alueen rakentamiseen. Vuodelle 2025 on haettu aluehallintovirastolta avustusta ison tekojäärädan putkiston uusimiseen ja Suomi Liikkeelle -hankkeen avustusta Paukanevan pitkospuiden parantamiseen ja Jouppilanvuoren ulkokuntosalin perustamiseen.

Liikuntapalveluiden tehtävänä on jakaa vuosittain liikuntavuorot tehtyjen hakemustan perusteella, oh-

jata erilaisia ryhmiä liikunnan toteuttamisessa sekä vastata koululaisten ja muiden erityisryhmien uimaopetuksesta ja vauvauinnista. **Liikuntapalveluiden strategian mukaisesti tavoitteena on kannustaa kuntalaisia aktiiviseen elämäntapaan liikunnan keinoin. Toimenpiteinä ovat mm. maksuttoman liikuntaneuvonnan tarjoaminen, matalan kynnyksen edullisten ja laadukkaiden ohjauspalveluiden tarjoaminen sekä soveltavan liikunnan toiminnan tuottaminen erityisesti iäkkäille ja erityisryhmille.** Liikuntaryhmiä perustettaessa käy liikuntapalvelut keskustelua kansalaisopiston kanssa päällekkäisyyksien välttämiseksi. Liikunnan ohjauspalveluiden tavoitteena on, että kaikilla kaupunkilaisilla on mahdollisuus harrastaa liikuntaa omista lähtökohdistaan. Säännöllisesti koontuvia liikuntaryhmiä on noin 70–80 kappaletta. Kaupunki on mukana Valtti-ohjelmassa, jossa henkilökohtainen ohjaaja toimii saattajana harrastuksen pariin 6–23-vuotiaille erityistä tukea tarvitseville lapsille tai nuorille. Seinäjoella Valtti-ohjaajina toimivat Seinäjoen ammattikorkeakoulun fysioterapiaopiskelijat. Seinäjokelaisilla erityisryhmiin kuuluvilla tai 65-vuotta täyttäneillä henkilöillä on mahdollisuus anomuksesta saada käyttöönsä uinti- ja kuntosalikortti, joka on voimassa uimahalli-urheilutalolla sekä Kirmaushallin, Nurmohallin ja Ritolahallin kuntosaleilla. Kortti on voimassa vuoden ja sen hinta on 95 euroa. **Monenlaisesta tarjonnasta ja vaihtoehtoista huolimatta liikuntapalveluiden haasteena on se, miten saadaan liikuntatoimintaan mukaan ennestään liikkumattomat kuntalaiset ja sellaiset erityisryhmät, jotka eivät itse osaa hakeutua liikuntaryhmiin.**

Talous

Liikuntapalveluiden taloudelliset resurssit määräytyvät kaupunginvaltuuston hyväksymän talousarvion mukaisesti. Tilikauden 2024 kustannukset pysyivät samalla tasolla kuin tilikaudella 2023. **Kaupungin muuttovoitto ja laajeneminen tuovat haasteita talouden resursseihin. Liikuntapaikkojen määrä ja niiden käyttömäärät ovat kasvaneet, mutta talouden resurssit ja henkilöstöresurssit ovat pysyneet ennallaan. Energian ja liikuntapaikkarakentamisen hinnat ovat nousseet. Haasteena on, voidaanko liikuntapalveluiden toimintaan asettaa kasvutavoitteita, mikäli resurssit pysyvät ennallaan.**

Liikuntapalveluiden säästötoimenpiteinä ovat mm. käyttöasteiden ja aukioloaikojen seuranta, energiankäytön tehokkuuden seuranta sekä veden, valojen ja lämpötilan säätäminen kiinteistöissä. Kapupungin hoidossa olevien ulkojaiden määrää on vähennetty, eikä niiden hoitamiseen ole enää hankittu ulkopuolisia urakoitsijoita. Liikuntapalvelut hoitaa pääosan huolto- ja kunnossapitotoista omilla resursseilla, eikä ulkopuolisia sopimuksia ole enää tehty.

Seinäjoen liikuntapalvelut on mukana 21 samankokoisen kaupungin ryhmässä, jossa pyritään saamaan vertailutietoa eri kaupunkien liikuntaan liittyvistä tilanteista. Ryhmä kokoontuu muutaman kerran vuodessa ja sen lisäksi pidetään teams-tapaamisia. Vertailu muihin kaupunkeihin on haastavaa, koska olosuhteet ja liikuntapaikat ovat erilaisia eri kaupungeissa. Muiden kaupunkien kokemuksista on kuitenkin ollut etua mm. liikuntaneuvontaa kehitettäessä. Viimeisen kolmen vuoden aikana ryhmässä on tehty erilaisia vertailuja, mm. vuoden 2022 kustannuksista tehty vertailu siitä, miten paljon eri kaupungit ovat kohdistaneet tukea eri liikuntapaikkoihin. Vuonna 2024 ryhmä teki tutkimuksen, jossa vastaajilta kysyttiin, mitkä ovat liikuntaan ja urheiluun liittyvien vapaa-ajanviettomahdollisuuksien puolesta vetovoimaisimmat kunnat Suomessa. Seinäjoki sijoittui 13. sijalle. Kärjessä olivat isot urheilukaupungit, kuten Helsinki, Tampere, Jyväskylä ja Lahti. Samankokoisista kaupungeista Seinäjoen edelle sijoittuivat vain Rovaniemi ja Kuopio. Liikuntapalveluiden omankin kokemuksen mukaan Seinäjoen liikuntapaikat ja olosuhteet ovat muihin isoihin kaupunkeihin verrattuna hyvällä tasolla.

Asiakaspalautteet

Kaupungin nettisivuilla on liikuntapalveluiden oma asiakaspalautelomake. Lomakkeen kautta palautteita tulee vähän, mutta jokainen palaute käsitellään ja arvioidaan sen vaikutusta toimintaan. Kaupungin yhteisen palautekanavan kautta liikuntapalveluille tulee noin 5–10 palautetta kuukaudessa ja näihin vastataan kolmen arkipäivän sisällä. Liikuntapalvelut tekee netissä myös asukaskyselyitä säännöllisin väliajoin. Kaupunkilaisilta pyydetään arvioita mm. liikuntapaikoista ja -olosuhteista sekä liikunnanohjauksesta. Kehittämisehdotuksina on saatu mm. toiveita lähiliikuntapaikkojen rakentamisesta. Liikuntapaikkarakentamisen yhteydessä tehdään urheilu- ja liikuntaseuroille kyselyitä, joiden tavoitteena on kerätä seurojen näkökulmia rakentamiseen. Liikuntapalveluilla on omia sosiaalisen median kanavia, joiden kautta tiedotetaan kaupunkilaisia toiminnasta ja tapahtumista. Näiden kanavien kautta saadaan myös jonkin verran palautteita kaupunkilaisilta.

Seinäjoen liikuntapalvelut tekee kaupunkiyhteistyötä 21 kaupungin kanssa, jonka myötä on mahdollista hyödyntää parhaita käytäntöjä omaa toimintaa kehitettäessä. Vertailutietoa on hyödynnetty esimerkiksi kehitettäessä liikuntaneuvontaa.

Liikuntapalvelut saa asiakaspalautetta kaupungin yleisen palautekanavan, liikuntapalveluiden oman palautekanavan, erillisten asukaskyselyjen sekä kaupungin sosiaalisen median kanavien kautta. Saadut palautteet käsitellään ja niitä hyödynnetään kehitettäessä omaa toimintaa. Tarkastuslautakunta suosittelee liikuntapalveluita jatkamaan aktiivisesti erilaisten asukaskyselymallien hyödyntämistä ja palautteen huomioimista kehitystoimenpiteissä. Asukaskyselyyn tulisi varmistaa mahdollisimman monimuotoinen vastaajakunta.

Liikuntapalveluiden strategisena tavoitteena on kannustaa kuntalaisia aktiiviseen elämäntapaan liikunnan keinoin. Toimenpiteinä ovat mm. maksuttoman liikuntaneuvonnan tarjoaminen, matalan kynnyksen edullisten ja laadukkaiden ohjauspalveluiden tarjoaminen sekä soveltavan liikunnan toiminnan tuottaminen erityisesti iäkkäille ja erityisryhmille. Liikuntapalvelut järjestää mm. erilaisia liikuntaryhmiä, liikuntaneuvontaa ja erityisryhmien soveltavaa liikuntaa. Haasteena on se, miten saadaan liikuntatoimintaan mukaan ennestään liikkumattomat kuntalaiset ja sellaiset erityisryhmät, joilla on korkeampi kynnyks hakeutua mukaan liikuntaryhmiin. Tarkastuslautakunta suosittelee liikuntapalveluita jatkamaan matalan kynnyksen ryhmien ja liikuntaneuvonnan tarjoamista ja kehittämistä, kehittämään yhteistyötä hyvinvointialueen ja liikuntajärjestöjen ja -seurojen kanssa sekä jatkamaan esteettömyyden huomioimista liikuntapaikoissa.

7.2 Lukiokoulutus

Seinäjoella lukiokoulutusta tarjotaan kolmessa lukiossa: Seinäjoella, Nurmossa ja Ylistarossa. Seinäjoen lukioon sisältyy Etelä-Seinäjoen toimipiste Peräseinäjoella, jossa tarjotaan lukiokoulutusta 1–2-vuosikursseille. Kolmannen vuosikurssin opiskelijat opiskelevat Seinäjoen lukion toimipisteessä. Kasvatus- ja opetuslautakunta päätti kokouksessaan 1.2.2024, että Etelä-Seinäjoen toimipiste lakkautetaan 1.8.2025 alkaen. Seinäjoen lukiossa toimii aikuislukio ja aikuisten perusopetus, jonka tarve on ollut kasvava. Aikuisten perusopetus mahdollistaa perusopetuksen loppuun saattamisen myös maahanmuuttotaisille oppilaille.

Lukiokoulutus perustuu mm. Lukiolakiin ja Valtioneuvoston asetukseen lukiokoulutuksesta. Opetushallitus on päättänyt vuonna 2019 lukion opetussuunnitelman perusteista, jonka mukaan lukiokoulutuksen tehtävänä on laaja-alaisen yleissivistyksen vahvistaminen. Lukiokoulutuksessa yleissivistys koostuu arvoista, taidoista, taidoista, asenteesta ja tahdosta, joiden avulla

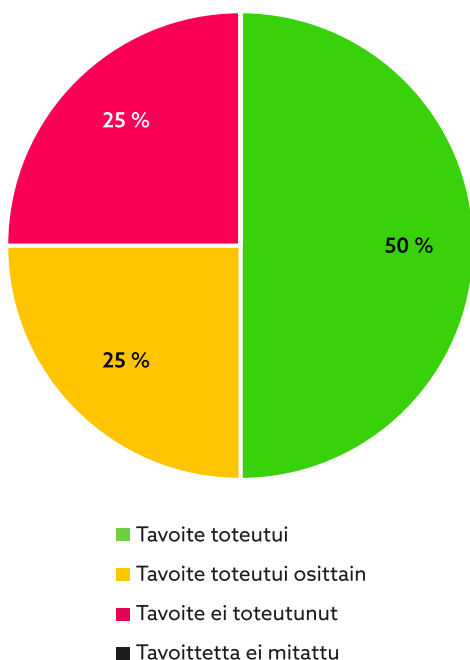
la krittiseen ja itsenäiseen ajatteluun pystyvät yksilöt osaavat toimia vastuullisesti, myötätuntoisesti, yhteisöllisesti ja itseään kehittäen. Lukiokoulutus on yleissivistävää koulutusta, joka antaa valmiuden jatkaa opintoja yliopistossa tai korkeakoulussa. Lukiokoulutuksen järjestäjän on saatava järjestämislupa Opetus- ja kulttuuriministeriöltä. Järjestäjän tulee hyväksyä Opetushallituksen opetussuunnitelman perusteiden mukainen oma opetussuunnitelma.

Kaupunginhallitus hyväksyi kokouksessaan 12.2.2024 opetuspalveluiden organisaatiouudistuksen, jonka mukaan lukiokoulutus siirtyy osaksi opetuspalveluiden tulosaluetta. Vastuualueella on jatkossa yhdenäis- ja yläkoulujen sekä lukioden tulosityksikkö ja sitä johtaa perusopetusjohtaja. Muutos astuu voimaan 1.1.2025, vaikka toiminnallisia muutoksia on aloitettu jo syyslukukaudella 2024. Jokaisen lukion toiminnasta vastaa rehtori.

1000 €	TA 2024	MUUTETTU TA 2024	TP 2024	POIKKEAMA	POIKKEAMA- %
Toimintatulot	394	394	191	-203	-51,5 %
Toimintamenot	-11 569	-11 461	-11 411	49	0,4 %
Netto	-11 175	-11 067	-11 220	-154	-1,4 %

Lukiokoulutuksen talousarvioon hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa 15.4.2024 talouden sopeutustoimiin liittyvä 49 600 euron kustannusten vähennys. Valtuustossa 21.10.2024 hyväksyttiin 2 400 euron ja 9.12.2024 7 000 euron kustannusten vähennys. Toimintakate vuodelta 2024 oli 153 789 euroa muutettua talousarviota heikompi. Toimintatuotoista muut yhteistoimintakorvaukset jäivät 187 374 euroa talousarviota pienemmäksi. Yhteistoimintakorvaukset sisältävät laskutuksen muilta kunnilta ja oppilaitoksilta.

Kuvio 9. Lukiokoulutuksen tulosalueen toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Lukiokoulutuksen tulosalueella oli neljä toiminnallista tavoitetta, joista kaksi toteutui, yksi toteutui osittain ja yksi ei toteutunut. Ensimmäinen toteutunut tavoite oli, että kaikki halukkaat, joiden keskiarvo on yli 7,2 pääsevät lukioon. Seinäjoen lukion toteutunut keskiarvoraja oli 8,0, Nurmon lukion 6,5 ja Ylistaron lukion 6,08. Toinen toteutunut tavoite oli koulutuksen keskeyttäneiden osuus, jonka toteuma oli tavoitteen mukainen alle 1 %. Kolmas tavoite toteutui osittain. Tavoitteena oli ylioppilastutkinnon arvosanat, joiden tavoitearvo oli olla vähintään valtakunnallisen keskiarvon tasolla kaikissa aineissa. Mittarina oli vertailu ylioppilastutkintolautakunnan tilastotietoihin. Seinäjoen ja Ylistaron lukiossa keskiarvotaso toteutui, mutta Nurmon lukiossa ei toteutunut. Keväällä 2024 Nurmon lukion keskiarvo oli 4,15, kun valtakunnallinen keskiarvo oli 4,17. Syksyllä 2024 Nurmon lukion keskiarvo oli 3,92,

kun valtakunnallinen keskiarvo oli 4,09. Neljäntenä tavoitteena oli ylioppilastutkinnon suorittaminen kolmessa vuodessa. Tavoitteena oli, että 90 % opiskelijoista suorittaisi ylioppilastutkinnon kolmessa vuodessa. Seinäjoen lukiossa kolmen vuoden määräajan tavoitti 61 %, Nurmossa 76 % ja Ylistarossa 68 %. Syynä opintojen pidentymiseen on mm. opiskelijan erikoistuminen esimerkiksi urheilussa tai englannin kielen opinnoissa, jolloin opintojen pidentäminen helpottaa näiden asioiden yhdistämistä. Lisäksi osa opiskelijoista haluaa varmistaa mahdollisimman hyvät ylioppilastutkinnon arvosanat varmistaakseen jatko-opintoon pääsyn suoraan arvosanojen perusteella.

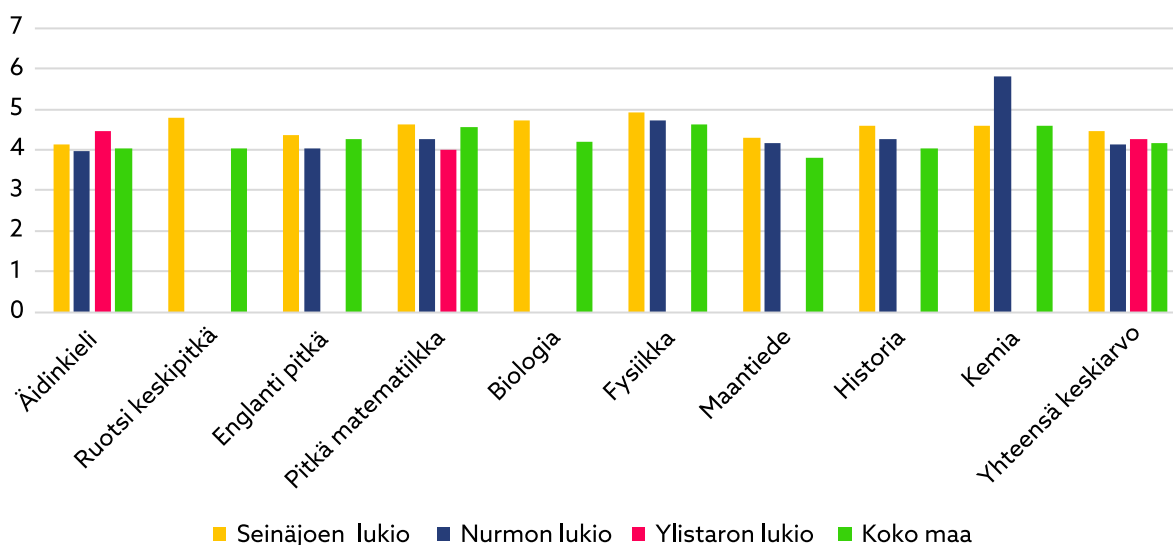
Oppilaat

Seinäjoen lukion ja Etelä-Seinäjoen toimipisteen oppilasmäärä on noin 900, Nurmon lukion noin 300 ja Ylistaron lukion noin 50–60 oppilasta. Kaksoistutkintoa suorittaa vuosittain noin 200 opiskelijaa. Syksyllä 2024 Seinäjoen lukion aloitti noin 260 opiskelijaa ja keskiarvoraja oli 8,0. Noin 70 opiskelijaa ei päässyt sisään Seinäjoen lukioon, jolloin he voivat siirtyä johonkin muuhun kaupungin lukioista tai muuhun toisen asteen oppilaitokseen. Nurmon lukion aloitti noin 120 ja Ylistaron lukion noin 30 opiskelijaa. Näissä lukioissa ei ole keskiarvorajaa, joten opiskelemaan pääsivät kaikki halukkaat. Opiskelija voi hakeutua lukiokoulutukseen myös muualle kuin omalle paikkakunnalleen. Seinäjoen lukioissa opiskelee vuosittain keskimäärin 30–40 muualta kuin Seinäjoen alueelta tullutta opiskelijaa. Seinäjoelta hakeutuu vuosittain noin 10–20 lukio-opiskelijaa pääosin Vaasan tai Tampereen IB-lukioon, Helsingin lukioihin ja eri urheilulukioihin. Muualle hakeutuvilla oppilailla on yleensä korkeampi lähtökeskiarvo, koska kyseisissä lukioissa on korkeat keskiarvorajat. Ylistaron lukion opiskelijamäärä on pienenemässä ja vuonna 2024 monet Ylistaron alueen nuoret hakeutuivat muihin Seinäjoen lukioihin, Isonkyrön lukioon tai muihin toisen asteen oppilaitoksiin. Vuosittain lukion keskeyttää vain 0–2 oppilasta per lukio, mikä on tulosalueen näkemyksen mukaan erittäin vähäinen määrä.

Alla olevassa taulukossa on kuvattu Seinäjoen eri lukioiden ylioppilastutkinnon arvosanojen keskiarvoa eräissä aineissa keväällä 2024. Jos oppiaineessa on ollut alle kymmenen kirjoittajaa, keskiarvovertailua ei ole tehty. Taulukossa olevissa aineissa **Seinäjoen lukion keskiarvo on parempi kuin koko maan keskiarvo, paitsi kemiassa, jossa Seinäjoen lukion keskiarvo oli 0,02 yksikköä maan keskiarvoa pienempi. Seinäjoen keskiarvo yhteensä ylittää myös koko maan keskiarvon. Nurmon lukiossa fysiikan, maantieteen, historian ja kemian aineiden keskiarvo ylittää maan keskiarvon. Nurmon keskiarvo yhteensä on lähes sama kuin koko maan keskiarvo, ero on vain 0,02. Ylistaron lukiossa kirjoittajia oli vähintään kymmenen vain äidinkieliessä ja pitkän matematiikan oppiaineessa. Äidinkielen keskiarvo oli yli maan keskiarvon, mutta pitkässä matematiikassa alle maan keskiarvon. Ylistaron keskiarvo yhteensä oli yli maan keskiarvon.**

Taulukko 9. Ylioppilastutkinnon arvosanat Seinäjoen eri lukioissa keväällä 2024

Ylioppilastutkinnon arvosanat Seinäjoen eri lukioissa keväällä 2024

Seinäjoen lukiossa järjestetään Engees-linjalla osittain englanninkielistä opetusta. Ryhmään voidaan ottaa noin 28–30 opiskelijaa ja valinta tehdään opiskelijan keskiarvon ja kielitaitotestin perusteella. Linjan opiskelijoista noin 25 % on Seinäjoen ulkopuolelta. Seinäjoen lukio selvittää mahdollisuutta muuttaa nykyinen Engees-linja IB-lukioksi, jolloin opiskelijat voisivat suorittaa tutkinnon englannin kielellä. Seinäjokelaisten ei tarvitsisi myöskään enää hakeutua opiskelemaan Vaasan tai Tampereen IB-lukioihin. **Lukion Engees-linja tarjoaisi valmiin rakenteen uudelle toiminnalle ja soveltuvat opettajaresurssit ovat pääosin jo olemassa. IB-lukion toiminnan aloittamisella ei näin ollen olisi merkittäviä kustannusvaikutuksia. Lukiokoulutuksen tulosalue näkee, että IB-lukion perustamisella voisi olla vaikutusta kaupunkistrategian mukaiseen vetovoimaan ja kansainvälistyvän kaupungin imagoon. Etelä-Pohjanmaan liitto on lausunnossaan 19.9.2023 puoltanut IB-tutkintoon johtavan koulutuksen järjestämistä Seinäjoen lukiossa. Lausunnossa todetaan, että IB-tutkinnon suorittaminen Seinäjoen lukiossa tukisi tavoitetta nostaa Etelä-Pohjanmaan väestön osaamista ja koulutustasoa. Seinäjoen ammattikorkeakoulu (SeAMK) on lausunnossaan 22.9.2023 kirjoittanut, että SeAMK näkee IB-linja tarpeellisenä kaupungin kehittymisen näkökulmas-**

ta, koska nuorille olisi tarpeellista olla tarjolla riittävän vetovoimaisia koulutusvaihtoehtoja, kun kilpailu osaajista kiristyy. SeAMK katsoo, että jos Seinäjoella olisi mahdollisuus opiskella IB-linjalla, olisi sillä positiivinen vaikutus myös Seinäjoen imagoon kehittyvänä ja kasvavana kaupunkikeskuksena. Seinäjoen yläkoulujen 8–9-luokkalaisille tehtiin vuonna 2023 kysely IB-lukion perustamisesta. Vastuksia kyselyyn saatiin 851 kappaletta. Vastaajista 29 % piti tärkeänä IB-linjan perustamista, 21 % ei nähnyt perustamista tärkeänä ja 50 % vastaajista ei osannut ottaa kantaa asiaan. Tarkastuslautakunta suosittelee jatkamaan selvitystä IB-lukion perustamisesta Seinäjoelle laatimalla saatujen lausuntojen jälkeen vaikuttavuusarviointi. Tarkastuslautakunta suosittelee selvittämään IB-lukion perustamisesta aiheutuvat konkreettiset kustannusvaikutukset ja hyödyt.

Nurmon lukiossa on maan hallituksen myöntämä erityistehtävä luonnontieteen opetukseen. Linjalle on mahdollista valita 30 opiskelijaa, mutta keskimäärin viime vuosina linjalla on ollut noin 22 opiskelijaa. Vuosittain noin 1–2 opiskelijaa on Seinäjoen ulkopuolelta. Linjalle valituilla tulee olla painotettu keskiarvo vähintään 8. Nurmon lukion yleislinjalla ei ole keskiarvorajaa. Lukiokoulutuksen tulosalueen näkemyk-

sen mukaan **luonnontieteellisen linjan houkuttelevuuden lisääminen edellyttäisi tilojen merkittävää modernisointia. Rakennus on kohtuullisen vanha, eikä luonnontieteen opiskeluun ole varattu riittävästi opiskelua tukevia tiloja. Lisäksi opettajaresurssit luonnontieteen opiskeluun ovat rajalliset.**

Seinäjoen kaupungin lukiot arvioivat vuosittain omaa toimintaansa peilaten lukuvuotta vuosisuunnitelmissa esitettyihin painopisteisiin ja tavoitteisiin. Viimeisimmät arviointiraportit ovat lukuvuodelta 2023–2024. Arviointiraporteissa todetaan, että opintojen keskeyttäneiden määrä on pysynyt samana ja jopa vähentynyt edellisiin lukuvuosiin verrattuna. Myös valtakunnallisessa vertailussa luvut näyttäneet alhaisina. Ylioppilastutkimuksen tulokset ovat tavoitteiden mukaisesti monissa aineissa valtakunnallisen keskiarvon yläpuolella. Nurmon lukiossa toteutetun kyselyn tuloksista on huomattavissa, että lukiossa viihdytään ja yhteishenkeen panostaminen näkyy. 91 % vastaajista koki saaneensa riittävästi ohjausta oman opinto-ohjelmansa toteuttamiseen. Lukioon on perustettu kehittämistiimi, joka on koordinoitunut lukion kehittämistä. Tiimissä on mukana myös opiskelijakunnan edustus. Kehittämistiimissä on keskusteltu lukuvuoden aikana mm. opiskelijoiden osallisuuden lisäämisestä. Seinäjoen lukiolla on useita kansainvälisiä liikkuvuuksia sisältäviä hankkeita. Lukuvuoden aikana on uudistettu järjestyssäännöt ja päihdetoimintasuunnitelma. Opiskelijat ovat olleet työssä mukana opiskelijafoorumin kautta. Foorumissa opiskelijat ovat tuoneet esiin omat näkökantansa suunnitelmiin ja hyväksyneet lopulliset suunnitelmat. Ylistaron lukion vastauksissa oppimisympäristö on koettu turvallisena. Oppimiseen käytettävät laitteet ja välineet koetaan toimivina ja riittävinä. Oppilaat kokevat myös, että koulun aikuiset pystyvät auttamaan ja tukemaan mahdollisissa ongelmatilanteissa. Opettajien vastauksista on todettavissa, että **laaja-alaisen erityisopetuksen sekä ohjaaja- ja psykologipalveluiden koetaan olevan riittämättömät.**

**Seinäjoen lukiossa
järjestetään Engees-
linjalla osittain
englanninkielistä
opetusta**

Lukioverkkoselvitys

Talousarvion 2023 käsittelyn yhteydessä kaupunginvaltuusto hyväksyi kaupungille laadittavaksi lukioverkkoselvityksen. Selvityksen tekijäksi valittiin Finnish Consulting Group Oy (FCG) ja selvitys toteutettiin kevään 2023 aikana. Selvityksen tekemisessä olivat mukana sivistys- ja hyvinvointijohtaja, Etelä-Seinäjoen lukion vastuuopettaja sekä Nurmon, Seinäjoen ja Ylistaron lukioden rehtorit. Lisäksi keskustelua on käyty Seinäjoen ammattikorkeakoulun johtoryhmän jäsenten kanssa rehtorin johdolla. Asiassa on konsultoitu vs. perusopetusjohtajaa ja sivistyksen ja hyvinvoinnin toimialan talouspäälikkää. Kiinteistöjen kuntoarviointiin on osallistunut kaupunkiympäristön toimialan asiantuntijoita.

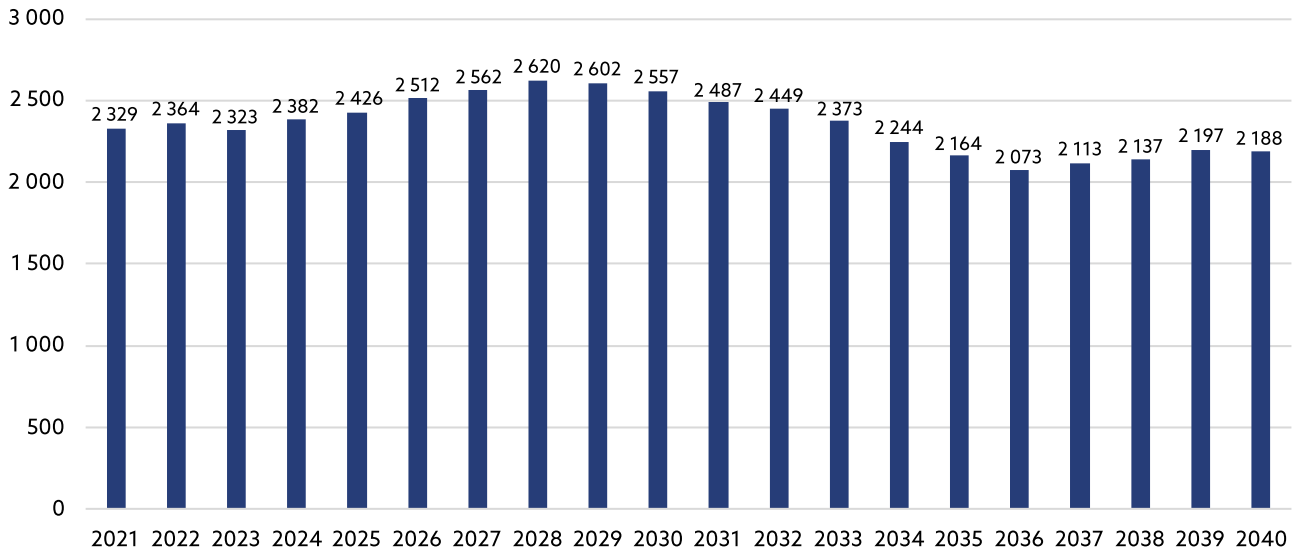
Lukioverkkoselvityksen tehtävänä oli tarkastella kaupungin tulevaisuuden lukioverkkoratkaisua siten, että lukioden palveluverkkoratkaisun tulee olla lukio-koulutuksen palveluja ja palveluverkkoa kehittävä ja kasvavaan palvelutarpeeseen vastaava. Selvityksessä tarkasteltiin kaikkien lukioden toimitiloja ja oppilasmääriä.

Lukioverkkoselvityksessä todettiin, että Seinäjoen lukio on maakunnan suurin ja Nurmon lukio toiseksi suurin lukio. Selvityksessä käsiteltiin vuoden 2021 oppilashintaa, joka oli Seinäjoen lukiossa 7 616 euroa, Nurmossa 7 216 euroa, Ylistarossa 15 762 euroa ja Etelä-Seinäjoen toimipisteessä 11 667 euroa. Kaikkien lukioden yhteinen oppilashinta oli noin 7 433 euroa, kun koko maan keskiarvo oli noin 8 167 euroa ja verokkikuntien 7 737 euroa per oppilas. Etelä-Seinäjoen toimipisteen ja Ylistaron lukion oppilashintaa nostivat oppilasmäärän pieni koko ja Ylistaron lukion uudehkojen tilojen sisäinen vuokratustannus. Selvityksessä todettiin, että kunnissa, joissa on useampi lukio, on oppilashinta merkittävästi korkeampi kuin kunnissa, joissa on vain yksi lukio.

Lukioverkkoselvityksessä tarkasteltiin Seinäjoen kaupungin 16–18-vuotiaiden ikäryhmän väestöennustetta Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan. Seinäjoen ja Nurmon lukioissa on tällä hetkellä opiskelijoita lähes maksimimäärä ja mahdollisia saneeraus- tai laajennustarpeita suunniteltaessa on tärkeää tietää, miten opiskelijoiden määrän ennustetaan kehittyvän. Selvitys totesi, että 16–18-vuotiaiden ikäluokassa tapahtuu kasvua vuoteen 2029, mutta sen jälkeen ikäluokka pienenee vuoteen 2036 saakka. Myös ympäröivän maakunnan lukioikäisten määrän ennustetaan vähenevän.

Taulukko 10. Seinäjoen kaupungin 16–18-vuotiaiden ikäryhmän väestöennuste
Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan.

Lukioverkkoselvityksessä todettiin, että Seinäjoen lukioiden käytössä olevat rakennukset ovat vanhoja.

Seinäjoen lukio on peruskorjattu vuonna 2001, Nurmon lukio vuonna 2005, Etelä-Seinäjoen toimipiste vuonna 2006 ja Ylistaron lukio on laajennettu ja peruskorjattu vuonna 2018. Selvityksessä mukana olleen kaupunkiympäristön toimialan näkemyksen mukaan Seinäjoen ja Nurmon lukioiden tilat vaativat lähitulevaisuudessa saneerausta. Nurmon lukiossa opiskelijakohtainen tila on 5,8 m², Seinäjoen lukiossa 9,0 m² ja Ylistaron lukiossa 15,1 m². Oppilaskohtaiseen tilaan vaikuttaa myös mm. se, miten yhteiset tilat, kuten liikuntasali ja ruokasali, on järjestetty. Nurmon lukiossa nämä tilat lasketaan kuuluvan yläkoulun tiloiksi. Tämä järjestely pienentää Nurmon oppilaskohtaista tilaa, mutta koko tilaero ei selity tällä järjestelyllä. Kaupunkiympäristön näkemyksen mukaan keskiarvo oppilaskohtaisesta tilasta olisi hyvä olla noin 10 m².

FCG päätyi lukioverkkoselvityksessä seitsemään johtopäätökseen. Johtopäätöksiä olivat mm. Etelä-Seinäjoen toimipisteen lakkauttaminen, IB-lukion perustaminen Seinäjoen lukioon, Nurmon ja Seinäjoen lukioiden yhdenvertainen kehittäminen sekä Seinäjoen lukion nykyisten rakennusten peruskorjaustarpeen selvittäminen. Kasvatus- ja opetuslautakunta käsittelee lukioverkkoselvitystä ensimmäisen kerran kokouksessaan 10.5.2023. Lautakunta käsittelee ko-

kouksessa neljää esitystä aloitettaviksi toimenpiteiksi. Kokouksen käsittelyn jälkeen asia palautettiin uudelleen valmisteluun. Selvitystä käsiteltiin uudelleen lautakunnan kokouksessa 4.10.2023. Lautakunta merkitsi lukioverkkoselvityksen tiedoksi ja saattoi selvityksen edelleen kaupunginhallituksen käsittelyyn. Kaupunginhallitus merkitsi lukioverkkoselvityksen kokouksessaan 15.1.2024 tiedoksi.

Toimitilat

Kaupunkiympäristön toimialalta saadun tiedon mukaan Seinäjoen lukion toimitilaan on tehty kuntotutkimus talvella 2025. Kuntotutkimuksen tulokset toimivat perustana selvitetäessä rakennuksen tulevia saneeraustarpeita. Nurmon lukion toimitilaan ei kuntotutkimusta vielä ole tehty, mutta sen tarve on tunnistettu. Nurmon lukion tilaratkaisuja selvitetään yhdessä Nurmon yläkoulun tilaratkaisujen kanssa.

Seinäjoen ja Nurmon lukioissa on tunnistettu fyysisten toimitilojen saneeraustarve. Tarkastuslautakunta suosittelee selvittämään opetuspalveluiden tulosalueen ja kaupunkiympäristön toimialan yhteistyönä Seinäjoen ja Nurmon lukioiden tilojen kunto ja korjaustarpeet. Selvityksessä tulee ottaa huomioon myös edellytykset toimia houkuttelevina ja laadukkaina oppimisympäristöinä.

Seinäjoen lukiot vertaavat ylioppilastutkinnon arvosanoja valtakunnan keskiarvoon. Keväällä 2024 Seinäjoen lukiossa mm. äidinkielen, keskipitkän ruotsin kielen, pitkä englannin kielen, pitkän matematiikan, biologian, fysiikan, maantieteen ja historian ylioppilastutkinnon tulosten arvosana ylitti koko maan keskiarvon. Myös Seinäjoen keskiarvo yhteensä ylitti koko maan keskiarvon. Nurmon lukiossa fysiikan, maantieteen, historian ja kemian aineiden keskiarvo ylitti maan keskiarvon. Nurmon keskiarvo yhteensä oli lähes sama kuin koko maan keskiarvo. Ylistaron lukiossa kaikkien aineiden keskiarvo yhteensä oli yli maan keskiarvon.

Seinäjoen lukiossa järjestetään osittain englanninkielistä opetusta Engees-linjalla. Seinäjoen lukio on selvittänyt mahdollisuutta muuttaa nykyinen Engees-linja IB-lukioksi, jolloin opiskelijat voisivat suorittaa lukiokoulutuksen ja ylioppilastutkinnon englannin kielellä. Nykyinen Engees-linja tarjoaa valmiin rakenteen IB-lukion toiminnalle ja vaadittavat opettajaresurssit ovat pääosin olemassa. IB-lukion perustamisen mahdollisuuksiksi on tunnistettu kaupungin vetovoiman ja kansainvälisyyden kehittyminen. Etelä-Pohjanmaan liiton ja Seinäjoen Ammattikorkeakoulu Oy:n lausunnoissa puollettiin IB-lukion perustamista. Tarkastuslautakunta suosittelee jatkamaan selvitystä IB-lukion perustamisesta Seinäjoelle laatimalla vaikuttavuusarviointi. Tarkastuslautakunta suosittelee selvittämään IB-lukion perustamisesta aiheutuvat konkreettiset kustannusvaikutukset ja hyödyt.

Finnish Consulting Group Oy on toteuttanut Seinäjoen kaupungille lukioverkko selvityksen kevään 2023 aikana. Lukioverkko selvityksen tehtävänä oli tarkastella kaupungin tulevaisuuden lukioverkkoratkaisua siten, että lukioiden palveluverkkoratkaisun tulee olla lukiokoulutuksen palveluja ja palveluverkkoa kehittävä ja kasvavaan palvelutarpeeseen vastaava. Selvityksessä tarkasteltiin kaikkien lukioiden toimitiloja ja oppilasmääriä. Yhtenä havaintona lukioverkko selvityksessä todettiin, että Seinäjoen lukioiden käytössä olevat rakennukset ovat vanhoja. Selvityksessä mukana olleen kaupunkiympäristön toimialan näkemyksen mukaan Seinäjoen ja Nurmon lukioiden tilat vaativat lähitulevaisuudessa saneerausta. Tarkastuslautakunta suosittelee selvittämään Seinäjoen ja Nurmon lukioiden tilojen kunto ja korjaustarpeet. Selvityksessä tulee ottaa huomioon rakenteellisten seikkojen lisäksi myös tilojen edellytykset toimia houkuttelevina ja laadukkaina oppimisympäristöinä. Lisäksi tarkastuslautakunta suosittelee huomioimaan, että Nurmon lukion luonnontieteellisen linjan houkuttelevuuden lisääminen edellyttää tilojen merkittävää modernisointia.

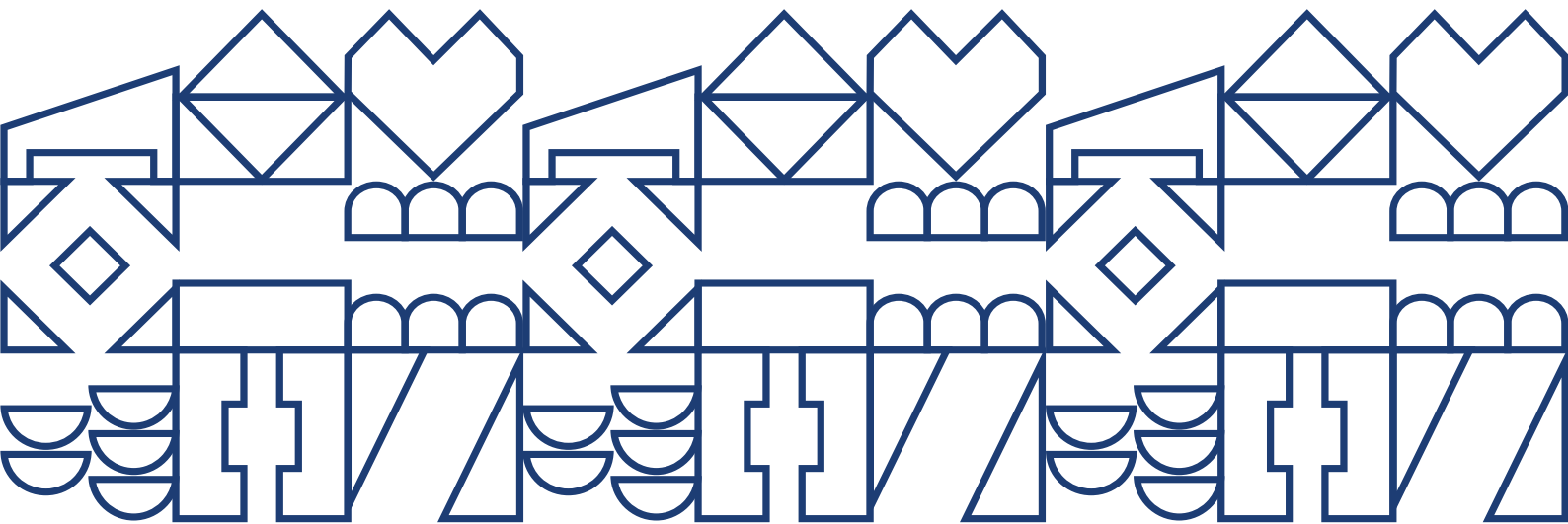

7.3 Yhdyskuntatekniikka

Yhdyskuntatekniikan tehtävänä on suunnitella, toteuttaa ja ylläpitää turvallista, toimivaa ja taloudellista kaupunkiympäristöä, joka on viihtyisä osa elinympäristöä. Yhdyskuntatekniikan tehtäväalueisiin kuuluvat kadut, viheralueet, kevyen liikenteen väylät, sillat, torit ja muut erikoisrakennuskohteet yleisillä alueilla. Kone- ja kuljetuskeskus hankkii ja hallinnoi ajoneuvokalustoa sekä organisoii henkilö-, ruoka- ja tavarakuljetuksia. Lisäksi yhdyskuntatekniikka organisoii kaupunkiliikenteen palvelut. Osa järjestettävistä palveluista on määritelty laissa.

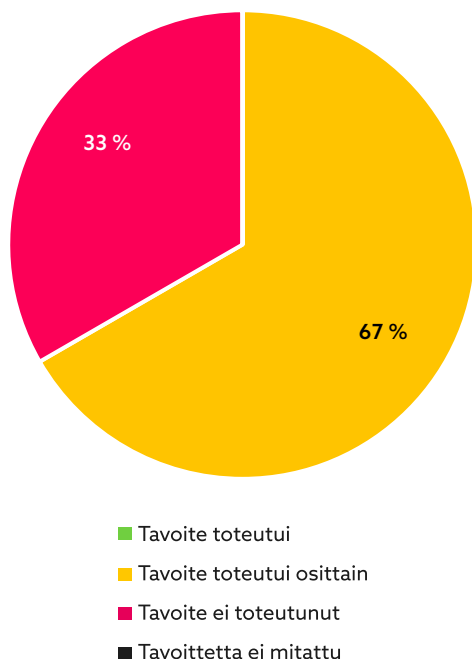
1000 €	TA 2024	MUUTETTU TA 2024	TP 2024	POIKKEAMA	POIKKEAMA- %
Toimintatulot	3 228	3 228	3 462	234	7,3 %
Toimintamenot	-16 715	-17 382	-16 732	650	3,7 %
Netto	-13 487	-14 154	-13 271	884	6,2 %

Yhdyskuntatekniikan talousarvioon hyväksyttiin kaupunginvaltuuston kokouksessa 22.4.2024 talouden sopeustoimien yhteydessä 400 000 euron kustannusten vähennys. Kaupunginvaltuusto hyväksyi lisätalousarviossa 27.5.2024 kustannusten lisäyksen 1 100 000 euroa. Lisäyksellä korjattiin sähkökustannusten virheellistä talousarviota. Kaupunginvaltuustossa 21.10.2024 talousarvioon hyväksyttiin 2 900 euron ja 9.12.2024 30 000 euron kustannusten vähennys. Toimintakate vuodelta 2024 oli 883 519 euroa talousarviota parempi. Syynä tähän olivat mm. lumen aurauskertojen vähäisyys loppuvuodesta 2024 ja henkilöstön aktiiviset toimet säästöjen kartoituksessa. Lopullinen toimintakate alitti myös alkuperäisen talousarvion toimintakatteen.

Toiminnalliset tavoitteet

Kuvio 10. Yhdyskuntatekniikan tulosityksikön toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Yhdyskuntatekniikan tulosalueelle oli määritelty 3 toiminnallista tavoitetta, joista kaksi toteutui osittain ja yksi ei toteutunut. Tavoitteille oli asetettu 13 mittaria, joista osa toteutui ja osa ei toteutunut. Ensimmäinen talousarviotavoite oli turvallisen, laadukkaan ja viihtyisän kaupunkiympäristön luominen ja ylläpito vallitsevien normien, standardien ja laatuluokituksen mukaisesti sekä paikallisliikenteen kehittäminen ja kevyen liikenteen käytön edistäminen. Tavoitteen mittareista toteutui runkolukittavien pyörätelineiden lisääminen ja uusien leikkipaikkojen määrän lisääminen. Osittain toteutui kevyen liikenteen väylien pääyhteyksien parannustyöt, jotka on kirjattu pyöräilystrategiaan 2021. Pyöräilystrategiaan kirjattuja toimia ei ole mahdollista saada valmiiksi yhtenä vuonna, vaan työ jatkuu seuraavina vuosina. Osittain toteutui myös uusiutuvien polttoaineiden käytön lisääminen omassa kalustossa. Uusiutuvan polttoaineen korkea hinta vaikutti siihen, että sitä ei voitu käyttää kolmen prosentin tavoitteen mukaisesti. Sähkökäyttöisten ajoneuvojen määrän lisääminen kymmeneen kappaleeseen ei toteutunut. Syynä olivat kaupungin talouden sopeutustoimet, jonka vuoksi hankintojen määrää tarkasteltiin uudelleen.

Toinen talousarviotavoite oli yhdyskuntatekniikan palveluiden tuottaminen asiakaspalvelulähtöisesti, asiakaspalvelun kehittäminen käyttäjäystävällisempään suuntaan sekä uusien toimintatapojen luominen viestintään. Lisäksi tavoitteena oli mahdollistaa kuntalaisten osallistuminen tulevien investointihankkei-

den valmisteluun. Tavoitteen mittareista toteutuivat palautepalvelun keskimääräinen vastausaika kaksi työpäivää, jalankulku- ja pyöräilyväylien käyttäjämäärien mittaaminen sekä vuosittaisen asukasbudjetoinnin kohteiden toteutus. Mittareista eivät toteutuneet yhteistyökysely kaupungin henkilöstölle, kaupunkiliikenteen pysäkkikatosten lisääminen sekä vuosittaisen kaupunkiliikenteen matkustajatytytyväisyyskyselyn toteuttaminen yhteistyössä liikennöitsijän kanssa. Kaupunkiliikenteen pysäköintikatoksia on hallinnoinut ulkopuolinen organisaatio. Uudet perustettavat katokset tulevat uusille alueille ja ovat kaupungin hallinnoimia, mutta vuonna 2024 ei ollut katoksille uusia tarpeita. Kaupunkiliikenteen asiakastytytyväisyyskysely tehdään yleensä vuosittain, mutta vuonna 2024 yhteistyösopimus oli päättymässä ja uusi sopimus kilpailutuksessa. Tästä syystä asiakastytytyväisyyskyselyä ei vuonna 2024 tehty. Yhdyskuntatekniikka ei ole asettanut asiakastytytyväisyyskyselyn tulokselle tavoitearvoa, vaikka sen asettaminen voisi olla kaupunkiliikenteen palvelutasoa ohjaavampi tavoite kuin pelkän kyselyn suorittaminen.

Kolmas talousarviotavoite oli suunnittelun, rakentamisen, kunnossapidon, kone- ja kuljetuskeskuksen sekä puistotoimen tehtävien toteutus budjetin määrärahojen puitteissa kokonaistaloudellisesti edullisimmalla tavalla sekä turvallisen ja terveellisen työympäristön mahdollistaminen. Lisäksi tavoitteena oli kehittyä ja mukautua digitalisaation sekä toimintaympäristön muutoksiin ja organisaation uudistaminen kustannustehokkaampaan toimintatapaan. Tavoitteen mittareista eivät toteutuneet investointihankkeen asiakastytytyväisyyskysely sekä WPro-työtapa-turmailmoitusten lukumäärä. Investointihankkeen asiakastytytyväisyyskyselyä ei tehty, koska kyseisen projektityöntekijän työsopimus päättyi. Työtapa-turmailmoitusten lukumäärä oli vuonna 2023 18 kappaletta, ja vuoden 2024 tavoite oli nolla tapaturmaa. Vuonna 2024 tehtiin kuusi työtapa-turmailmoitusta.

Kaupunki on mukana Seinäjoki-Lapua- jalankulku- ja pyöräilyväylän tiesuunnitelman laatimisessa Länsi-tien varteen

Vaikka talousarviotavoitteita on kolme, on jokaisella tavoitteella useita mittareita. Toimintakertomuksen lukijalle ei ole selvää, mitkä tavoitteet ja mittarit ovat olennaisia, vai ovatko kaikki yhtä tärkeitä. Talousarviossa 2025 yhdyskuntatekniikalle oli määritelty yksi toiminnallinen tavoite ja sen toteutumista arvioimaan

viisi mittaria. Tavoitteet on siten keskitetty olennai-
simpiin kärkitavoitteisiin, joiden seuraaminen on jat-
kossa selkeämpää.

Seinäjoen kaupunkistrategiassa 2022–2029 on asetet-
tu yhdyskuntatekniikalle yksi tavoite: Investointien
toteuttaminen on kaupungin edunvalvonnan kohtee-
na. Yhdessä valtion toimijoiden kanssa huomioidaan
sujuva liittyminen kaupungin katuverkolta. Kaupun-
ki edistää pääväylien varteen tulevien ja kaupungi-
nosakesukuksia yhdistävien kevyenliikenteen väylien
toteuttamista yhteistyössä valtion aluehallinnon toi-
mijoiden kanssa. Mittarina on saavutettavuutta paran-
tavien investointien toteutuminen, mutta mittarille ei
ole asetettu tavoitearvoa. Valtion tieverkolta on siirty-
nyt kaupungin kaduksi mm. Törnäväntie, osa Niemis-
töntietä ja osa Auneksentietä. Näille kohteille alettiin
kehittää kevyen liikenteen väylien verkostoa yhteis-
työssä kaupungin kaavoituksen kanssa. Auneksentien
kaduksi muuttuneeseen osuuteen tulee uusi kevyen
liikenteen väylä vuonna 2025. Lisäksi kaupunki on
mukana Seinäjoki-Lapua-jalankulku- ja pyöräilyväy-
län tiesuunnitelman laatimisessa Länsitien varteen.

Talous

Yhdyskuntatekniikan taloudelliset resurssit määräy-
tyvät kaupunginvaltuuston hyväksymän talousarvion
mukaisesti. Taloudellisia resursseja käytetään sekä
käyttötalouden kustannuksiin että investointeihin.
**Kaupungin katuverkosto on kasvava ja se haastaa yh-
dyskuntatekniikan talousarvion määrärahan tason.**
**Yhdyskuntatekniikan hoidossa on noin 400 kilomet-
riä katuja, noin 200 kilometriä kevyenliikenteenväy-
liä ja noin 370 kilometriä yksityisteitä.** Yksitystei-
den hoitoon käytetään vuosittain noin 376 000 euroa.
Osalle yksityisteistä maksetaan yksityistieavustuksia,
yhteensä noin 56 000 euroa vuodessa. Yksitysteiden
avustaminen ei ole kunnan lakisääteinen tehtävä ja
siitä syystä tätä osa-aluetta joudutaan tarkastelemaan
tulevaisuudessa, mikäli säästöjä tulee saavuttaa.

**Katuverkon ja kevyenliikenteen väylien talvikun-
nossapito on yhdyskuntatekniikan yksi isoimmista**
**käyttötalouden kustannuseristä. Kunnossapitoa vai-
keuttavat nopeasti muuttuvat sääolosuhteet ja sään**
**ääri-ilmiöt. Talvikautena tulosalueella on lumen au-
rauksen ja liukkauden torjunnan takia ympärivuoro-
kautinen päivystys. Lumiaurat ja liukkauden torjunta**
**aloitetaan etukäteen sovittujen kriteerien mukaises-
ti. Auraustilanteissa priorisoidaan kevyen liikenteen**
väylät sekä pää- ja kokoojakadut. Tällä hetkellä yh-
den aurasuuren kustannus on noin 50 000 euroa.

Kaupungin ulkovalaisinlaitteet omistaa Seinäjoen
Energia Oy ja kaupungilla on yhtiön kanssa valai-
sinpisteiden lukumäärään perustuva sopimus. So-
pimuksen SPOT-hinta perustuu valaisinpisteiden
lukumäärään ja on sidottu kahteen eri elementtiin: ra-

kennuskustannusindeksiin ja sähkön viiden vuoden
keskiarvohintaan. Tällä tavalla kustannus jakautuu
tasaisesti ympäri vuoden, eikä kohdistu vain pimeälle
vuodenajalle. Hinnoittelumallilla on pyritty myös sii-
hen, että sähkön hinnan nopeat vaihtelut eivät vaikut-
taisi suoraan valaisinpisteiden hintaan. Vuonna 2024
yhdyskuntatekniikan sähkökustannukset olivat noin
4,6 milj. euroa.

Kaupungin ulkovalaisinlaitteet omistaa Seinäjoen Energia Oy

**Yhdyskuntatekniikan alkuperäinen investointibud-
jetti nettona vuonna 2024 oli noin 12,8 milj. euroa.**
**Valtuuston kokouksessa 27.5.2024 hyväksyttiin ka-
dunrakentamisen kustannuspaikalle 1,2 milj. euron**
kustannusten lisäys. Suurimpia investointeja olivat
katujen rakentaminen (n. 10,8 milj. euroa) sekä hule-
vesiverkoston rakentaminen ja saneeraus (n. 1,1 milj.
euroa). Investointibudjetista osoitetaan saneeraus-
kohteisiin vuosittain 4–5 milj. euroa. Korjausvelan
määrää pyritään hillitsemään tekemällä vuosittaisia
peruskorjauksia. Peruskorjaushankkeet nostetaan
investointilistalle kiireellisyysjärjestyksessä. Tä-
mänhetkisen korjausvelan määrän selvittämiseksi
on yhdyskuntatekniikka teettänyt viimeisen viiden
vuoden aikana erilaisia tutkimuksia, kuten katujen
joukkoistettu kuntokartoitus vuonna 2022. Tässä kar-
toituksessa haastettiin kuntalaisia keräämään puhe-
linsovelluksella kaduista videoita tekoälyn analysoi-
tavaksi. Kuvausten avulla on pystytty kohdistamaan
korjauksia havaittuihin paikkoihin. Saneeraustarpeen
tilanne kuitenkin muuttuu jatkuvasti, kun kaupunki
kasvaa. Lisäksi viime vuosien säiden ääri-ilmiöt ovat
haastaneet korjausvelan tilannekuvaa. **Näiden ääri-il-
miöiden lisääntyessä kasvaa myös taloudellinen riski**
vuosittaisen investointirahoituksen riittävydestä.

Yhdyskuntatekniikka kilpailuttaa kaikki ostopalvelut
ja tulosalue kertoo käyttävänsä kilpailutuksissa myös
laatukriteereitä, vaikka ensisijaisesti painotetaan hin-
taa. Ostopalveluita on käytetty mm. rakennus- ja kun-
nossapitourakoinnissa, yhdyskuntasuunnittelussa ja
henkilökuljetuksissa. Tällä hetkellä investointibudje-
tista noin 70 % syntyy ostopalvelusta ja tulosalueen
näkömyksen mukaan ostopalvelujen suhteellinen
osuus on nousussa. Palveluiden kilpailutuksen koe-
taan lisäävän myös kustannustietoisuutta. Tavoitteena
on tehostaa oman henkilöstön ja kaluston käyttöä.
Markkinatilanne on nostanut ostopalveluiden kus-
tannustasoa ja materiaalien hintoja. Yhdyskuntatek-
niikan tulosalueella ei tehdä kustannusten jälkilas-
kentaa, koska siihen ei ole resurssia. Ostopalveluiden
valvonta vaatii myös henkilöstöresurssia, mutta sitä
ei ole kustannuslaskennassa laskettu ostopalvelun

kustannuksiin. Kustannus- ja laatutasoa seurataan vertailemalla ostopalvelun ja oman työn osuutta. Yhdyskuntatekniikan näkemyksen mukaan monet isot kaupungit käyttävät ostopalvelua enemmän kuin Seinäjoen kaupunki, mutta varsinaista vertailua asiasta ei ole tehty.

Yhdyskuntatekniikka pitää mm. verkkoyhtiöiden kanssa kuukausittain hankesuunnitelmakokouksen, jossa yhteensovitetaan eri hankkeiden toimenpiteitä. Hyvällä yhteistyöllä pyritään tilanteeseen, jossa mahdollisimman moni toimija tekisi omat toimenpiteensä kohteeseen samalla kerralla ja näin pystyttäisiin vähentämään rakentamisen haittoja kuntalaisille. Myös ELY-keskuksen kanssa pidetään yhteistyökoukous noin kolme kertaa vuodessa. Kokouksessa keskustellaan siitä, onko tarpeen muuttaa joidenkin teiden hoitovastuuta kaupungin ja ELY-keskuksen kesken.

Kun katusuunnitelman tekeminen on alkamassa, lähetetään kyseisen alueen asukkailla kirje, jossa toivotaan kiinteistöiltä tietoa katusuunnitelman tekemiseen vaikuttavista asioista. Kun suunnitelma valmistuu, se lähetetään alueen kiinteistöille. Kun rakennusurakka alkaa, veloitetaan urakkaa tekemään valittu urakoitsija ilmoittamaan rakennustöistä kiinteistöjen omistajille. Toimintamallilla pyritään vähentämään rakennusurakasta mahdollisesti aiheutuvia haasteita kiinteistöjen omistajille.

Yhdyskuntatekniikan vastuulle kuuluu myös paikallisliikenne ja palveluliikenne. **Paikallisliikenteen kustannukset vuonna 2024 olivat noin 2,5 milj. euroa ja joukkoliikenteen valtionavustus noin 0,5 milj. euroa. Palveluliikenteen kustannukset olivat noin 0,3 milj. euroa.**

Yhdyskuntarakentamisen tärkein asiakaspalautekanava on kaupungin yleinen palautekanava

Riskit

Yhdyskuntapalveluiden suurin riski kohdistuu säännäri-ilmäiöiden vaikutuksiin. Vanhan hulevesiverkoston kapasiteetti ei riitä vetämään laajentuvan asutuksen vesiä tarpeeksi nopeasti, jolloin verkoston kuorma kasvaa. Mikäli vanhoille asuntoalueille asennetaan uusia putkistoja, veden vauhti niillä alueilla kiihtyy ja ongelma siirtyy seuraavalle alueelle. Seinäjoen maaperä on tasainen ja siitä syystä veden kulkeminen isompiin vesistöihin on haastavaa. Kovin sateisina aikoina purku-uoman vedenpinta voi olla korkealla, jolloin senkään kapasiteetti ei riitä. Vettä olisi saatava kerättyä ja viivästettyä erilaisissa altaissa ennen vesistöihin laskemista. Kaupungissa on tekeillä yleissuunnitelma hulevesien haltuunotosta Kertunlaakson ja Solanon alueilla. Katajalaakson alueen yleissuunnitelman tekeminen on alkamassa. Yleissuunnitelman valmistumisesta saattaa kulua pitkään ennen kuin päästään tekemään varsinaista rakentamista. Tähän vaikuttaa mm. alueen maanomistus.

Asiakaspalaute

Yhdyskuntarakentamisen tärkein asiakaspalautekanava on kaupungin yleinen palautekanava, johon tulee joka viikko yhdyskuntatekniikkaa koskevia palautteita. Tavoitteena on vastata palautteisiin kahden työpäivän aikana ja tavoitteeseen on vuonna 2024 päästy. Jokainen palaute käsitellään tulosalueella ja päätetään, millaisia toimenpiteitä palautteen perusteella on tarpeen tehdä. Palautteita käytetään myös esim. kulkuväylien saneeraustarpeita kartoitettaessa. Tulosalue on tehnyt kerran kaupungin henkilöstölle kohdistetun asiakastytyväisyyskyselyn, johon saatiin 800 vastausta. Tässä kyselyssä kerätyn kokemuksen jälkeen yhdyskuntatekniikan oli tarkoitus tehdä asiakastytyväisyyskysely kuntalaisille vuonna 2024, mutta sitä ei saatu toteutettua. Kuntalaisille osoitettu asiakastytyväisyyskysely on koettu haastavaksi, eikä kyselyä ole vielä onnistuttu muotoilemaan. Tavoitteena on kehittää kysely, jonka vastauksista saatisiin mahdollisimman kokonaisvaltaiset palautteet tulosalueen eri yksiköille. **Tulosalue viestii kuntalaisille lähinnä kaupungin somekanavien kautta. Kaupungin nettisivuilla on luettelo kyseisen vuoden investointisuunnitelmasta ja aikataulusta.**

Yhdyskuntatekniikan tulosalue huomioi hyvin kuntalaisten näkökulman ja palautteet. Kuntalaisille viestitään aktiivisesti hyödyntäen kaupungin sosiaalisen median eri kanavia. Asiakaspalautetta tulee paljon kaupungin palautekanavaan ja niihin vastataan kahden työpäivän kuluessa sekä palautteet käsitellään ja päätetään mahdollisista jatkotoimenpiteistä. Katusuunnitelmien laatimisen yhteydessä alueen asukkaille lähetetään tiedoksi kirje sekä toivotaan kiinteistöiltä tietoa katusuunnitelman tekemiseen vaikuttavista asioista. Samoin valmiit katusuunnitelmat ja töiden aloitus viestitään alueen asukkaille tiedoksi.

Sään ääri-ilmiöistä johtuvat ongelmat ja vahingot on tunnistettu olennaiseksi riskiksi, joka myös realisoitui vuoden 2024 aikana rankkojen sateiden aiheuttaessa tulvia ja kunnossapitotöitä. Riskiin on varauduttu ja kaikki kaupunkiympäristön tulosalueet huomioivat riskin omassa toiminnassaan. Merkittävin tekijä riskin realisointumiseen oli vanha hulevesiverkosto ja hulevesien riittävä haltuunotto. Tarkastuslautakunta suosittelee edistämään yleissuunnitelman laatimista hulevesien haltuunotosta sekä varautumaan riskiin sään ääri-ilmiöiden aiheuttamista ongelmista riittävän kokonaisvaltaisesti koko kaupunkiympäristön toimialalla.

Kaupungin palautekanavaan saapuvista asiakaspalautteista merkittävä osa kohdistuu yhdyskuntatekniikalle. Yhdyskuntatekniikan toimialue vaikuttaa merkittävästi kaupunkilaisten arkeen, joten asiakaspalautteen kerääminen edistäisi tulosalueen kehittämistä. Tarkastuslautakunta suosittelee kehittämään kaupunkilaisille kohdistettua asiakaspalautekyselyä siten, että se voidaan toteuttaa lähivuosina.

7.4 Hankinta- ja varastopalvelut

Seinäjoen kaupungilla on keskitetty hankinta- ja varastopalvelut -tulosityksikkö, joka kuuluu konsernipalveluiden alaiseen talouspalveluiden tulosalueeseen. Hankintapalveluissa työskentelee seitsemän henkilöä. Hankintapalvelut suorittaa hankinnan, kun tavarat tai palvelun hankkiva yksikkö laatii hankintaesityksen. Hankintaprosessi toteutetaan yhteistyössä hankkivan yksikön kanssa ja hankkiva yksikkö vastaa tavarat tai palvelun vähimmäisvaatimusten ja laatuvaatimusten määrittelystä. Hankintapalvelut vastaa kilpailutusprosessista hankintalaki, kaupungin sisäiset ohjeet sekä hankintapalveluiden tavoitteet huomioiden. Muita tulosityksikön tehtäviä ovat hankintapalvelujen kehittäminen, koordinointi ja seuranta, varastoinnin järjestäminen (varastopalvelut siirtyi 1.1.2025 kaupunkiympäristön toimialalle) sekä tulosalueiden opastaminen ja avustaminen tavara- ja palveluhankintojen suunnitteluun ja valmisteluun liittyvissä kysymyksissä. Hankintapalvelut toimii myös Seinäjoen seudun kuntien hankintarenkaan operatiivisena yhteishankintayksikkönä kuntien välillä laaditun yhteistoimintasopimuksen mukaisesti. Kaupungin rakennusurakkahankinnoista sekä yhdyskuntateknisten urakoiden ja kaupunkiympäristön toi-

mialaa koskevien suunnittelupalvelujen hankinnoista vastaa kaupunkiympäristön toimiala. **Yhteistyötä hankintapalveluiden ja kaupunkiympäristön toimialan välillä olisi mahdollista kehittää kehittämällä yhtenäistä toimintatapaa ja mittaristoa ja ennen kaikkea lisäämällä tiedon jakamista. Tarkastuslautakunta suosittelee kaupunkiympäristön toimialan hankinnoista vastaavia avainhenkilöitä ja hankintapalveluiden johtoa luomaan mallin olennaisen tiedon jakamiseen yksiköiden välillä.**

Muita mahdollisia malleja hankintojen suorittamiseen on hajautettu malli, jossa hankintapalvelujen roolina on tukea kaupungin yksiköiden hankintaprosessia ja sen lisäksi ohjata, kehittää ja kouluttaa, tai vaihtoehtoisesti ulkoistetut hankintapalvelut. **Keskitetyn mallin eduksi on katsottu korkea ammattitaito, osaamisen keskittäminen ja ylläpitäminen, toimintamallien yhdenmukaisuus ja kehittäminen, hankintamenetelmien tunteminen sekä hallinnollinen osaaminen asiakirjojen valmistelussa.**

Kuva 1. Hankintojen prosessi

Hankintojen prosessi

Julkisten hankintojen toteuttamista säätelee hankintalaki, eritysalojen hankintalaki sekä näiden nojalla annetut asetukset. Lainsäädännön tavoitteena on tehostaa julkisten varojen käyttöä, edistää laadukaiden, innovatiivisten ja kestävien hankintojen tekemistä sekä turvata yritysten ja muiden yhteisöjen tasapuoliset mahdollisuudet tarjota tavaroita, palveluja ja rakennusurakoita julkisten hankintojen tarjouskilpailuissa. **Hankintalain mukaiset kansalliset kynnysarvot alittavissa hankinnoissa noudatetaan kaupungin omia sisäisiä sääntöjä ja ohjeistuksia.**

Hankintojen taloudellinen merkitys on suuri. Vuonna 2024 hankintapalvelut kilpailutti 157 hankintaa (120 vuonna 2023). Hankintapalveluiden suorittamissa

hankinnoissa oli 31 % kasvu vuodesta 2023 vuoteen 2024. Taustalla on ollut aktiivinen suora hankintojen vähentäminen. Hankintojen euromääräiseen arvoon ei ole olemassa seurantaa. **Tuloksellisilla ja tehokkailla hankinnoilla saavutetaan merkittävää kustannusvaikuttavuutta, kehitetään koko kaupungin toiminnan vaikuttavuutta sekä vahvistetaan alueen elinvoimaa.** Hansel Oy:n suorittaman Seinäjoen kaupungin kilpailutuksista tehdyn analyysin mukaan vaikuttavuusteemat oli huomioitu kilpailutuksissa vuosina 2021–2023 tasaisen vahvasti. Laatuvaikutukset, ympäristövaikutukset, yritys- ja työllisyysvaikutukset oli huomioitu melko kattavasti. Harvemmin oli huomioitu kustannus- ja markkinavaikutukset ja vähiten oli huomioitu sosiaaliset ja hyvinvointivaikutukset.

1 000 €	TP 2023	TA 2024	TP 2024	POIKKEAMA	POIKKEAMA- %
Toimintatulot	147	156	125	-31	-20,1 %
Toimintamenot	-752	-747	-681	65	8,8 %
Netto	-605	-591	-557	34	5,8 %

Hankinta- ja varastopalveluiden talousarvio toteutui 34,1 tuhatta euroa / 5,8 % talousarviota parempana. Toimintatulojen talousarviota alhaisempi toteuma johtuu siitä, että hyvinvointialueuudistuksen jälkeen varaston kierto on ollut vähäisempää.

Toiminnalliset tavoitteet

Kuvio 11. Hankinta- ja varastopalveluiden toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Hankintapalveluilla oli kaksi toiminnallista tavoitetta talousarviossa 2024. Ensimmäisen tavoitteen mukaan kaupunki on haluttu sopimuskumppani ja kaupungin hankinnat kiinnostavat yrityksiä. Tavoitteen kolmesta mittarista tavoitearvon mukaisesti täyttyi kaksi, jotka olivat hankintakalenterin julkaisu ja päivittäminen sekä hankinnoissa ennakkoon toteutettujen markkinavuoropuhelujen lukumäärä. Osittain toteutui mittari yritysvaikutusten arviointi kansallisen kynnsarvon ylittävissä hankinnoissa, jonka toteuma-arvo oli 66 % tavoitearvon ollessa 80 %. **Kaikissa euromääräisesti merkittävimmässä hankinnoissa laaditaan yritysvaikutusten arviointi. Arviointia tulisi kuitenkin tehdä vielä laajemmin. Tavoitetasoon tullaan pääsemään ohjeistamisen ja kouluttamisen kautta.**

Toisen tavoitteen mukaan hankinnat toteutetaan suunnitelmallisesti ja vastuullisesti ammattitaidolla. Tavoitteen kolmesta mittarista tavoitearvon mukaisesti täyttyi kaksi, jotka olivat hankintaosaamisen vahvistaminen säännöllisellä kouluttamisella sekä tyytyväisyys hankintapalveluihin. Osittain toteutui mittari vastuullisuusehtoja sisältävien hankintojen lukumäärä, jonka toteuma-arvo oli 4 kpl tavoitearvon ollessa 5 kpl. Vastuullisuusehtojen käytöstä ei ole olemassa luotettavaa seuranta, eikä mittarin toteuma-arvo anna oikeellista kuvaa. Hankintapalveluilla on kehityskohteena meneillään vastuullisen hankinnan toteuttamismalli.

Kaupungilla on meneillään hanke ”Seinäjoen modernit hankinnat”. Hankkeen tavoitteena on etsiä ja rakentaa

työkaluja hankintojen vaikuttavuuden mittaamiseen, arviontiin ja johtamiseen, luoda hankintojen taloudellista, sosiaalista ja ekologista vastuullisuutta edistäviä toimintatapoja yhdessä edelläkävijäkaupunkien, tutkimus- ja koulutustoimijoiden sekä yritysten kanssa, osallistaa hankintojen loppukäyttäjiä, yrityksiä, yhteisöjä, kaupungin työntekijöitä sekä muita kumppaneita vahvemmin mukaan hankintatoiminnan yhteiskehtämiseen sekä toteuttaa vähintään yksi innovatiivisen hankinnan kokeilu sekä mallintaa se jatkokäyttöä varten. Kaupunki tekee kehitysprojektissa yhteistyötä Hansel Oy:n kanssa. Osaprojekti hankintojen vaikuttavuus saatiin päätökseen vuoden 2024 lopussa, osaprojekti vastuullisten hankintojen toimintamalli aloitettiin vuoden 2024 lopussa ja osaprojekti puitepotentiaalisten hankintojen kartoittaminen aloitettiin vuoden 2025 alussa.

Osaprojektista hankintojen vaikuttavuus Hansel Oy on laatinut vaikuttavien hankintojen etenemissuositelman marraskuussa 2024. Etenemissuosituksukset ovat otsikkotasolla:

- » Seinäjoen toiminnan kannalta strategisesti merkittävien hankintojen tunnistaminen,
- » vaikuttavuuden seurantaan ja raportointiin panostaminen,
- » yhtenäisen vaikuttavuuden ennakoarvioinnin mallin käyttöönotto ja
- » hankintojen kategorisointi

Arviointikertomuksen laadintahetkellä etenemissuunnitelmaa ei ollut vielä käsitelty hankintapalveluissa.

Hankintojen strateginen toimenpideohjelma 2021–2025

Kaupunginvaltuusto hyväksyi kokouksessaan 14.12.2020 Seinäjoen kaupungin hankintojen strategisen toimenpideohjelman 2021–2025. Toimenpideohjelman visiona oli kestävät ja vaikuttavat hankinnat ja painopistealueina vahvat kumppanuudet laadun edistäjänä, teknologia ja uusi osaaminen sekä hiili-neutraali kaupunki 2030. Toimenpiteet on jaettu kahdeksaan eri lohkoon.

Ensimmäisenä tavoitteena hankintastrategiassa oli suunnitteluprosessin tehostaminen (la suunnittelu ja osaaminen). Tavoitteen toteutuminen parantaisi ennakointia, varmistaisi aikataulussa pysymisen ja varmistaisi riittävän ajankäytön markkinavuoropuhelulle. Tavoitteen toteutumista suunniteltiin seurattavan sillä, ovatko hankinnat toteutuneet suunnitellussa aikataulussa ja seuraamalla mahdollisten myöhästymisten syitä. Seurantaprosessia ei kuitenkaan jalkautettu hankintastrategian laadinnan yhteydessä, eikä tavoitteen toteutumista pysty todentamaan.

Toisena tavoitteena oli elinkaaren hallinta, eli pyritään huomioimaan hankintojen suunnittelussa hankintasopimuksen koko elinkaaren aikaiset kustannukset ja prosessikustannukset varsinaisen hankintahinnan lisäksi (1b elinkaaren hallinta). Tavoitteen toteutumisen seuranta edellyttäisi, että tapahtuman kustannukset dokumentoidaan koko hankinnan elinkaaren ajan. Tavoitteen toteutumista ei ole mahdollista todentaa, koska dokumentointi ei ole riittävää.

Kolmantena tavoitteena oli ylläpitää ja kehittää riittävää osaamista sekä hakea aktiivisesti uusia mahdollisuuksia hankintojen toteuttamiseen (1c osaaminen). Monipuolisten hankintamenetelmien hyödyntäminen lisää tuottavuutta, laatua, kestäväää kehitystä ja vaikuttavuutta koko kaupungin toimintaan. Vuosien 2021–2023 aikana henkilöstön kouluttautuminen on kuitenkin ollut vähäistä, eikä uudenlaisia hankintoja ole juurikaan tehty. Tavoite ei ole toteutunut. Vuoden 2024 aikana on mm. lisätty yhteistyötä eri toimijoiden kanssa, osallistuttu koulutuksiin ja järjestetty hankintaklinikkoita kaupungin henkilöstölle.

Neljäntenä tavoitteena oli käyttää kaupungin hankintavolyymiä työllisyyden edistämiseen sekä ottaa mukaan laajemmin yhdenvertaisuus ja sosiaalisesti kestäväällä pohjalla olevat hankinnat mm. asettamalla hankintoihin kriteerejä, jotka edellyttävät työllistämistä (2a yhteiskunta ja sosiaalinen vastuu). Tavoitteen toteutumista ei ole mahdollista todentaa, koska vastuullisuusehtojen hyödyntämisestä hankinnoissa ei ole seuranta. Kaupungilla on alkanut projekti vastuullisten hankintojen toimintamallin kehittämiseen vuoden 2024 lopussa.

Kaupungin Seinäjoen Energia Oy:ltä hankkima sähkö on 100 % vihreää päästötöntä sähköä

Viidentenä tavoitteena oli kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen 80 % vuoden 2007 tasosta vuoteen 2030 (2b hiilineutraalin kaupungin hankinnat). Hankintastrategiassa hiilineutraalisuuden tavoite on huomioitu hankintojen toteutuksen kautta. Tavoitetta mitataan mittareilla päästövähennys per hankinta ja päästöjen määrä per hankinta. Tavoitetta ei ole seurattu hankintojen strategisen toimenpideohjelman mukaisesti, eli päästövähennystä per hankinta ja päästöjen määrää per hankinta ei ole tiedossa. Kaupunkiympäristön toimialalta saadun seurantatiedon mukaan kaupungin Seinäjoen Energia Oy:ltä hankkima sähkö on 100 % vihreää päästötöntä sähköä.

Kuudentena tavoitteena oli nostaa sähköisten ostolaskujen osuutta ja luopua paperisista laskuista vuoden 2022 loppuun mennessä (3a sähköinen laskutusprosessi). Toimintaympäristö huomioiden ei ole kuitenkaan mahdollista edellyttää, että kaikki ostolaskut saataisiin sähköisessä muodossa. Vuonna 2023 verkkolaskuja oli 93 % ostolaskujen kokonaismäärästä.

Seitsemäntenä tavoitteena oli hallita hankintojen elinkaari tarjouspyynnöstä sopimuksen päättämiseen sähköisesti (3b hankinnat toteutetaan sähköisesti). Vuodesta 2024 lähtien kaikki kilpailutukset on toteutettu sähköisesti ja tavoite on toteutunut.

Vuodesta 2024 lähtien kaikki kilpailutukset on toteutettu sähköisesti

Kahdeksantena ja viimeisenä tavoitteena oli julkaista verkkosivuilla hankintakalenteri, joka sisältää seuraavan 18 kuukauden hankinnat (3c hankintakalenteri). Hankintakalenteri on kaupungin verkkosivuilla ja sitä päivitetään kaksi kertaa vuodessa. Tavoite on toteutunut. Kaupungin elinvoiman ja yrittäjämysteisyyskannalta hankintastrategialla ja toimintatavoilla on suuri painoarvo. **Yrittäjien edustajat ovat toivoneet, että hankinnoista on hyvä viestiä mahdollisimman paljon. Hankinnoista toivotaan avointa ja järjestelmällistä tiedottamista. Hankintakalenterin julkaisun lisäksi hankintapalveluilla on yhteistilaisuuksia yrittäjien kanssa. Tilaisuuksissa on mukana myös kaupungin tytäryhteisö Into Seinäjoki Oy. Yhteistilaisuuksia on tarkoitus myös lisätä ja jatkossa näitä olisi neljä kertaa vuodessa. Inton edustaja on mukana myös hankkeessa "Seinäjoen modernit hankinnat", jolloin yrittäjien näkökulma huomioidaan hankintapalveluiden kehittämisessä. Yrittäjien kanssa tehtävässä yhteistyössä ja viestinnässä on kriittistä, että hankintapalveluilla on käytössä riittävä ja ajantasainen tieto tulevista hankinnoista. Osa kaupungin tulosalueista laatii hankintasuunnitelmat talousarvion laadintavaiheessa, mutta yhtenäistä toimintatapaa hankintasuunnitelmien laadintaan ei ole. Tarkastuslautakunta suosittelee laatimaan yhtenäisen toimintamallin hankintasuunnitelmien laatimiseen, jota pystytään hyödyntämään viestittäessä yrittäjille kaupungin tulevista hankinnoista. Riittävä ennakkointi ja tieto tulevista hankinnoista mahdollistaa myös hankintapalveluille resurssien varaamisen, riittävän suunnittelun ja tehokkaimman hankintamenetelmän valinnan.**

Tarkastuslautakunta toteaa, että kahdeksan strategisen tavoitteen toteutumista pystyi olemassa olevalla

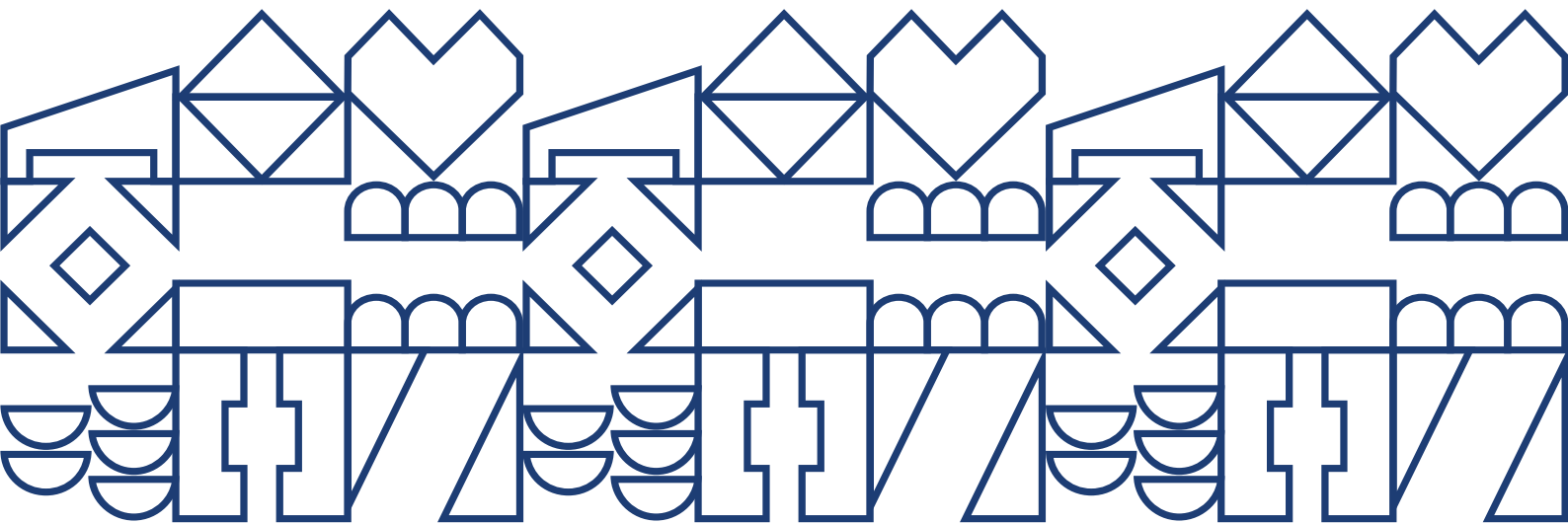
tausta-aineistolla arvioimaan kahden tavoitteen osalta. Hankintastrategian laadinnan yhteydessä ei ole määritelty asianmukaista seuranta- ja raportointiprosessia. Yksiköissä, joissa seurantaan tarvittavat tiedot olisivat kerättävissä, ei tiedetä mitä mitataan, eikä olemassa olevan tiedon keräämiseen ole määritelty toimintatapaa ja vastuuhenkilöä. Hankintapalvelut ovat aloittamassa uuden hankintojen strategisen toimenpideohjelman valmistelua. Seuraavasta toimenpideohjelmasta on tarkoitus laatia voimassa olevaa selkeämpi ja tavoitteellisempi. Tarkastuslautakunta suosittelee määrittelemään valmisteille tulevaan hankintojen strategiseen toimenpideohjelmaan asianmukaiset seuranta- ja raportointiprosessit. On tärkeä tunnistaa tavoitteiden toteutumisen eteneminen sekä tunnistaa mahdolliset lisätoimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi.

Onnistuneet hankinnat

Hankintoihin liittyvien riskien seuraukset ovat toteutuessaan merkittäviä koko kaupungille. Tarjouspyynnön heikkous voi johtaa siihen, ettei hankinta vastaa tarpeeseen ja hankinta joudutaan suorittamaan uudelleen tai toisaalta hankinta sisältää ns. ylilaatua tai markkinavuoropuhelu ei ole ollut riittävää. Kaikista näistä seurauksena on tehottomuutta toimintaan sekä ylimääräisiä kustannuksia. Tarjouspyyntövaiheessa on tärkeä, että hankintaan liittyvät tarpeet ja mahdollisuudet on tunnistettu riittävän hyvin. Tarpeellista on määritellä myös mitä hankinnalla tavoitellaan, miten hankintaa hallitaan ja miten toimitaan hankintasopimuksen päättyessä. Hankintasopimuksen ehdot on syytä arvioida tarkasti, että kaupungille aiheutuvat velvoitteet eivät muodostu kohtuuttomiksi, ja että sopimusehdoista ei aiheudu kaupungille merkittäviä riskejä ja epävarmuustekijöitä. Liikesalaisuuksien, henkilötietojen, kriittisten kohteiden ja muiden arkaluontoisten tietojen riittävä suojaaminen hankinnan

yhteydessä on myös tärkeää. Hankintaprosessiin riittämätön valmistautuminen saattaa johtaa siihen, ettei uutta kilpailutusta ehditä suorittaa ennen sopimuskauden päättymistä, jolloin hankintaa joudutaan pahimmillaan jatkamaan suoraan hankintana. Riittämätön valmistautuminen voi johtaa myös siihen, ettei pystytä noudattamaan voimassa olevaa sääntelyä, mikä johtaisi hankintaotikaisuihin tai valituksiin markkinaoikeudessa. Voimassa olevat sopimukset tulee tuntea riittävän hyvin, ettei tehdä ostoja sopimusten ohi. Myös hankintojen tyypit tulee tuntea riittävän hyvin, jotta on mahdollista kilpailuttaa oikeat kokonaisuudet ja lisätä kustannustehokkuutta. Samantyyppiset hankinnat saattavat lisäksi yhteenlaskettuna ylittää kansallisen kynnyksarvon. Eduksi olisi myös tarkastella hankintoja konsernitasolla ja tunnistaa kohteet, joissa olisi mahdollista parantaa tehokkuutta ja kustannusvaikuttavuutta hankintojen avulla. Jatkuvuudenhallinnan näkökulmasta tulee tunnistaa kriittisimmät hankinnat.

Edellä mainitut seikat huomioiden voidaan todeta, että riittävän ennakoitu ja ammattitaitoinen valmistelu on onnistuneen hankinnan ydin. Hankintapalveluilla on merkittävää kehitystyötä käynnissä. Kehityskohteita on tunnistettu niin hankintapalveluiden sisäisillä keskusteluilla, kuin hyödyntämällä ulkopuolista asiantuntijaa. **Kriittisimmäksi kehityskohteeksi on tunnistettu hankintaprosessin sujuvoittaminen sekä osaamisen lisääminen. Hankintapalveluiden odotukset kehitysprojehtien tuloksesta on kustannustehokkaammat ja laadukkaammat hankinnat. Vaikuttavuuden edistäminen sekä vastuullisten hankintojen toimintamallin kehittäminen tuovat positiivisia vaikutuksia toimintaympäristöön. Tarkastuslautakunta näkee positiivisena hankintapalveluissa tehtävän aktiivisen kehitystyön. Toimialojen osallistuminen kehitystyöpajoihin on tärkeä olla aktiivista, jotta kehitystyöhön saadaan riittävä kokonaiskuva.**

Hankintapalveluilla on käynnissä hanke ”Seinäjoen modernit hankinnat”. Hankkeen tavoitteena on mm. etsiä ja rakentaa työkaluja hankintojen vaikuttavuuden mittaamiseen, luoda vastuullisuutta edistäviä toimintatapoja, osallistaa hankintojen loppukäyttäjiä ja muita toimijoita vahvemmin mukaan hankintatoiminnan yhteiskehittämiseen sekä toteuttaa vähintään yksi innovatiivisen hankinnan kokeilu ja mallintaa se jatkokäyttöä varten. Lisäksi hankintapalveluilla kehitetään omaa hankintaprosessia sujuvammaksi ja lisätään hankintaosaamista. Tarkastuslautakunta tunnistaa, että hankintoihin liittyvien riskien seuraukset ovat toteutuessaan merkittäviä koko kaupungille ja näkee positiivisena hankintapalveluissa tehtävän aktiivisen kehitystyön. Tarkastuslautakunta haluaa nostaa esiin, että toimialojen on tärkeää osallistua aktiivisesti yhteisiin kehitystyöpajoihin, jotta kehitystyöhön saadaan riittävä kokonaiskuva.

Hankintapalvelut suorittaa hankinnan, kun tavarán tai palvelun hankkiva yksikkö laatii hankintaesityksen. Hankintaprosessi toteutetaan yhteistyössä hankkivan yksikön kanssa ja hankkiva yksikkö vastaa tavarán tai palvelun vähimmäisvaatimusten ja laatuvaatimusten määrittelystä. Kaupungin rakennusurakkahankinnoista sekä yhdyskuntateknisten urakoiden ja kaupunkiympäristön toimialaa koskevien suunnittelupalvelujen hankinnoista vastaa kaupunkiympäristön toimiala. Yhteistyötä hankintapalveluiden ja kaupunkiympäristön toimialan välillä olisi mahdollista kehittää kehittämällä yhtenäistä toimintatapaa ja mittaristoa ja ennen kaikkea lisäämällä tiedon jakamista. Tarkastuslautakunta suosittelee kaupunkiympäristön toimialan hankinnoista vastaavia avainhenkilöitä ja hankintapalveluiden johtoa luomaan mallin olennaisen tiedon jakamiseen yksiköiden välillä.

Yrittäjien edustajat ovat toivoneet, että kaupungin hankinnoista viestitään mahdollisimman paljon. Hankinnoista toivotaan avointa ja järjestelmällistä tiedottamista. Hankintapalvelut julkaisee hankintakalenteria ja osallistuu yhteistilaisuuksiin yrittäjien kanssa. Yhteistyöhön ja viestintään yrittäjien kanssa kriittistä on, että hankintapalveluilla on käytössä riittävä ja ajantasainen tieto tulevista hankinnoista. Osa kaupungin tulosalueista laatii hankintasuunnitelmat talousarvion laadintavaiheessa, mutta yhtenäistä toimintatapaa hankintasuunnitelmien laadintaan ei ole. Tarkastuslautakunta suosittelee laatimaan yhtenäisen toimintamallin hankintasuunnitelmien laatimiseen, jota pystytään hyödyntämään viestittäessä yrittäjille kaupungin tulevista hankinnoista. Riittävä ennakkointi ja tieto tulevista hankinnoista mahdollistaa myös hankintapalveluille resurssien varaamisen, riittävän suunnittelun ja tehokkaimman hankintamenetelmän valinnan.

Hankintojen strategiseen toimenpideohjelmaan 2021-2025 sisältyi kahdeksan tavoitetta. Näiden osalta tavoitteen toteutumista pystyi olemassa olevalla tausta-aineistolla arvioimaan vain kahden tavoitteen osalta. Tarkastuslautakunta toteaa, että hankintojen strategisen toimenpideohjelman laadinnan yhteydessä ei ole määritelty asianmukaista seuranta- ja raportointiprosessia. Hankintapalvelut ovat aloittamassa uuden hankintojen strategisen toimenpideohjelman valmistelua. Tarkastuslautakunta suosittelee, että valmisteluun tulevaan toimenpideohjelmaan määritellään asianmukaiset seuranta- ja raportointiprosessit. On tärkeä tunnistaa tavoitteiden toteutumisen eteneminen sekä tunnistaa mahdolliset lisätoimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi.

7.5 Seinäjoen Ammattikorkeakoulu Oy

Seinäjoen Ammattikorkeakoulu Oy (SeAMK) on Seinäjoen kaupungin 65,55 %:sti omistama tytäryhteisö. Muita omistajia ovat Seinäjoen koulutuskuntayhtymä (Sedu) 16,81 %, Ilmajoen kunta 8,40 %, Kurikan kaupunki 8,40 % ja Ähtärin kaupunki 0,84 %. SeAMKissa on noin 6 000 tutkinto-opiskelijaa ja yli 400 asiantuntijaa. Koulutusaloja on kuusi. **AMK-tutkinnon voi suorittaa yli 20 tutkinto-ohjelmassa ja ylemmän AMK-tutkinnon 14 eri tutkinto-ohjelmassa.** Opetusta järjestetään päivätoteutuksena, monimuotoisena opetuksena sekä verkkopainotteisena monimuotototeutuksena SeAMK Space -verkkokampuksella. Lisäksi SeAMK tarjoaa avoimen AMK:n opintoja ja täydennyskoulutusta sekä tuottaa tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa (TKI-toiminta).

Tilastokeskuksen viimeisimmän sijoittumistilaston mukaan 63 % SeAMKissa tutkinnon suorittaneista asui vuosina 2020–2022 Etelä-Pohjanmaalla vuosi tutkinnon suorittamisen jälkeen. Valmistuneet ovat työllistyneet hyvin. Vuosina 2020–2022 SeAMKista valmistuneista oli työllisiä 88,0 % seuraavan vuoden tilanteessa. Työllisistä sijoittui Etelä-Pohjanmaalle

64,8 %. **Työllisistä yrittäjäksi ryhtyi 4,3 %, mikä oli korkein määrä muihin korkeakouluihin verrattuna** (lähde: Seinäjoen Ammattikorkeakoulu Oy:n tilinpäätös 2024). Tärkeitä aluevaikuttavuuden mittareita valmistuneiden ja työllistymisen lisäksi ovat avoimia opintoja suorittaneiden opiskelijoiden määrä, harjoittelujen ja opinnäytetöiden määrä sekä TKI-yhteistyö eri muodoissaan. Tällä hetkellä SeAMKin opiskelijat toteuttavat vuodessa noin 4 500 harjoittelua, mikä vastaa noin 720 henkilötyövuoden panosta pääasiassa alueen yrityksille ja yhteisöille. Lisäksi opiskelijat tekevät lähes 1 100 opinnäytetyötä, joista suurin osa tehdään alueen yrityksille ja muille organisaatioille.

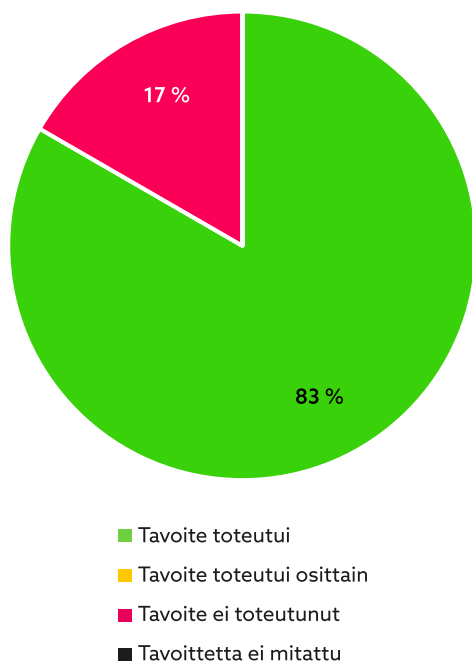
SeAMK sijoittui kolmanneksi valtakunnallisen valmistumisvaiheen opiskelijapalautekyselyn (AVOP) vuoden 2024 tuloksissa ja toiseksi vuonna 2023. Tätä ennen SeAMK sijoittui kyselyssä ensimmäiselle sijalle vuosina 2020–2022. **Opiskelijat arvostavat erityisesti opiskeluilmapiiriä, oppimisympäristöjä ja opettajien osaamista.** SeAMKille on tärkeää opetuksen laatu sekä jatkuva kehittäminen.

1 000 €	TP 2023	TA 2024	TP 2024	POIKKEAMA	POIKKEAMA- %
Liikevaihto	39 241	37 619	39 934	2 315	6 %
Liikevoitto	1 338	549	1 161	613	112 %
Tilikauden voitto	2 189	794	2 060	1 266	159 %

SeAMKin talous on vakaalla pohjalla. Yhtiön liikevaihto toteutui 6 % budjetoitua parempana. Liikevoitossa ja tilikauden voitossa on merkittävä poikkeama budjettiin. Budjetointivaiheessa arvionvaraisia eriä ovat esimerkiksi TKI-hankkeiden määrä, maksullisen palvelutoiminnan määrä, lukuvuosimaksujen määrä sekä sijoitusten käyvän arvon muutos. Budjetti on laadittu varovaisuuden periaatteella. Vahvaan talouskehitykseen vaikuttivat arvionvaristen erien hyvä tulos.

Toiminnalliset tavoitteet

Kuvio 12. Seinäjoen Ammattikorkeakoulu Oy:n toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Kaupungin talousarviossa asetetuista toiminnallisista tavoitteista toteutuivat tavoitetason mukaisesti valmistuneiden lukumäärä, uusien aloittaneiden kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden määrä, TKI-toiminnan ulkoisen rahoituksen määrä, positiivinen tilikauden tulos sekä onnistuminen sopimusneuvotteluissa OKM:n (Opetus- ja kulttuuriministeriö) kanssa. **Vuonna 2024 SeAMKista valmistui ennätysmäärä opiskelijoita. Ammattikorkeakoulututkintoja suoritettiin peräti 922 kappaletta ja YAMK-tutkintoja 177 kappaletta. Tutkintotavoite ylittyi 107 tutkinnolla ja vuoden 2023 tutkintomäärä ylittyi 162 tutkinnolla.** Positiiviseen tutkintokertymään vaikutti mm. korona-aikana viivästyneiden tutkintojen valmistuminen, systemaattinen opiskelijoiden sisäänottomäärien kasvattaminen sekä hyvällä tasolla olleet kyselytulokset opetuksen laadusta.

Sopimusneuvottelujen 2025–2028 tulos, eli ammattikorkeakoulujen uudistetun rahoitusmallin muutokset, oli SeAMKin näkökulmasta positiivinen. SeAMKin tutkintotavoitteet kasvoivat tulevalle sopimuskaudelle ja SeAMK saa strategiarahaa ennätykselliset 1,5 miljoonaa euroa vuodessa.

Tavoite, joka ei toteutunut, oli sijoittuminen valmistumisvaiheen opiskelijatytyväisyyskyselyssä. Tavoitetasona oli kunnianhimoisesti ensimmäinen sija ja tuloksena oli kolmas sija. Opiskelijatytyväisyyskyselyn tuloksia seurataan systemaattisesti tutkinto-ohjelmatasolla. Yleisellä tasolla SeAMKin vahvuuksiksi on

tunnistettu oppimisympäristöt ja SeAMKin tarjoamat valmiudet ryhtyä opintojen jälkeen yrittäjäksi. **Heikommin SeAMK on menestynyt verkko-opetukseen liittyvien kysymysten tuloksissa. Lähtökohtaisesti on haluttu opiskelijat paikan päälle Seinäjoelle ja taustalla on ollut tavoite, että opiskelijat myös jatkotyöllistyvät alueelle. Valtakunnallisena ilmiönä on kuitenkin havaittu monimuoto- ja verkkopainotteisten tutkinto-ohjelmien suosion lisääntyminen ja tähän SeAMK vastaa kehittämällä SeAMK Space -verkko-kampusta yhtenä oppimisympäristönä.**

Opiskelijalle paras kaupunki

Seinäjoen kaupunkistrategiaan sisältyy tavoite opiskelijalle paras kaupunki. Tavoitteena on, että Framin korkeakoulukampus on korkeatasoinen koulutuksen, tutkimuksen ja innovaatiotoiminnan keskus. Opiskelija-asumista pyritään sijoittamaan kampuksen välittömään läheisyyteen. TKI-toiminta etenee maakunnallisilla painopistealueilla, jotka ovat yhteneviä Seinäjoen kaupungin ekosysteemisopimuksen painoalojen kanssa. Kaupunki tukee opiskelijoiden harjoittelua. Kaupungin työllisyystoiminta vastaa osaltaan valmistuvien opiskelijoiden työllistymisestä. Seinäjoki huomioi kansainvälisten opiskelijoiden määrän kasvun ja tukee koulutuksen kansainvälistymistä.

SeAMKin merkitys Seinäjoen kaupungin elinvoiman kehitykseen on huomattava. SeAMK tuo paikkakunnalle uusia opiskelijoita ja maahanmuuttajia, mikä lisää kaupungin kasvua. Osa heistä muuttaa Seinäjoelle perheineen. Alueen työvoiman saatavuuteen SeAMKilla on merkittävä rooli. Lisäksi SeAMK on maakunnan merkittävin TKI-toimija. **SeAMK kokee, että kaupunkistrategian toteuttamista edistävä yhteistyö kaupunkikonsernin sisällä toimii hyvin. Tarkastuslautakunta kuitenkin suosittelee kaupungin johtoryhmää luomaan yhteistyömallia SeAMKin johtoryhmän kanssa, jotta kaupungin päätöksentekoon saadaan ajantasaisesti tietoa SeAMKin toimintaympäristön muutoksista – sen haasteista ja mahdollisuuksista.** Kriittisiä toimenpiteitä kaupunkistrategian edistämiseksi on tunnistettavissa liittyen kansainvälisten opiskelijoiden harjoittelupaikkoihin ja asuntoasioihin sekä Seinäjoen tunnettavuuteen nuorten keskuudessa.

**SeAMKin merkitys
Seinäjoen kaupungin
elinvoiman kehitykseen
on huomattava**

Vuoden 2024 lopussa SeAMKissa opiskeli 722 kansainvälistä tutkinto-opiskelijaa. Vastaava luku vuoden 2023 lopussa oli noin 600. Näistä lukuvuosimaksuvelvollisia oli 505, eli 70 % kokonaismäärästä. **Kansainvälisten opiskelijoiden osuus opiskelijoiden kokonaismäärästä on kasvanut viime vuosien aikana.** Vuoden 2020 lopussa ulkomaalaisia opiskelijoita oli 231. **Kansainvälisten opiskelijoiden maksamat lukuvuosimaksutuotot on merkittävä tekijä kokonaisrahoituksessa.** Esimerkiksi vuonna 2020 kansainvälisten opiskelijoiden lukuvuosimaksut nettona (apurahojen osuus on eliminoitu) oli 1,58 % tutkinto-opetuksen ja ylemmän AKM-tutkinto-opetuksen liikevaihdosta. Vastaava osuus vuonna 2024 oli 16,62 %. Lukuvuosimaksujen euromääräinen osuus vuonna 2024 oli 2,5 miljoonaa euroa.

Kotoutumiseen ja suomen kielen oppimiseen on panostettu voimakkaasti. SeAMK on tehnyt Seinäjoen kaupungin ja alueen toimijoiden kanssa verkostomaista työtä kotoutumisen ja etenkin hankkeiden ja hankesuunnittelun näkökulmasta monin tavoin. Harjoittelupaikkoja kansainvälisille opiskelijoille on tarjottu enemmän ja työtä harjoittelupaikkojen lisäämiseksi tehdään mm. yhteistyöllä eri tahojen kanssa, järjestämällä aiheesta tilaisuuksia, järjestämällä rekrytointimessuja ja yritysvierailuja sekä tarjoamalla kansainvälisille opiskelijoille henkilökohtaista opastusta ja mentorointia. Vuonna 2024 palkattiin opintokuraattori tukemaan kaikkia opiskelijoita opiskelun etenemisessä ja erityisesti kansainvälisten opiskelijoiden ohjauksessa.

Harjoittelupaikkojen saaminen SeAMKin kansainvälisille opiskelijoille on todettu haasteelliseksi. Muutoliikkeen dynamiikka on muuttunut viime vuosien aikana ja Seinäjoen väestönkasvu tulee yhä voimakkaammin maahanmuutosta. Kansainvälinen työvoima olisi tärkeää hyödyntää alueella turvaamaan työvoiman riittävyyttä tulevaisuudessa sekä edistämään kansainvälistymistä. SeAMKin analyysien mukaan moni kansainvälisestä opiskelijoista olisi halukas ja valmis työllistymään alueelle opintojen jälkeen. **Seinäjoen kaupunki on merkittävä työnantaja alueella ja tarkastuslautakunta suosittelee Seinäjoen kaupunkia lisäämään kansainvälisille opiskelijoille tarjottavien harjoittelupaikkojen määrää omassa organisaatiossa ja mahdollisuuksien mukaan koko kaupunkikonsernissa.**

Arviointikertomuksessa 2023 todettiin akuutti tarve kohtuuhintaisista vuokra-asunnoista, ja että **kireä asuntotilanne uhkaa erityisesti kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden mahdollisuuksia tulla Seinäjoelle opiskelemaan.** SeAMK palkkasi vuonna 2024 oman asuntokoordinaattorin. Kaupungin asuntopoliittisessa työryhmässä vuokra-asuntotarpeen kriittisyys on myös tunnustettu. Kaupungin tytäryhteisö Sevas Kodit Oyn uudisrakennuskohteet tuovat helpotusta vuokra-asuntotarpeeseen, mutta eivät riittävästi. **Tarkastuslautakunta suosittelee edelleen seuraamaan aktiivisesti asuntopoliittisten tavoitteiden toteutumista ja asumisen tilannekuvaa sekä tarkastelemaan asuntopoliittisten asioiden hoitamisen, seurannan ja kehittämisen resursoinnin riittävyyttä.**

SeAMKin strategiaan liittyvistä mittareista tavoitearvon mukaisesti ei ole toteutunut ensisijaisten hakijoiden määrä. Taloustutkimuksen muuttohalukkuus-tutkimuksen mukaan Seinäjoki oli sijalla 59, mikä oli merkittävästi alle kaupungin oman tavoitearvon 29. Tutkimuksessa ei tutkittu Seinäjoen houkuttelevuutta opiskelukaupunkina ja tutkimuksen kohderyhmänä olivat kaikenikäiset Suomessa asuvat henkilöt, mutta tutkimuksen mukaan 15–29-vuotiaista miehistä 16 % voisi kuvitella muuttavansa Seinäjoelle ja naisista 13 %. **Tuloksista on tulkittavissa tarvetta toimenpiteille kehittää Seinäjoen vetovoimaa, tunnettavuutta ja mielikuvaa Seinäjoesta asuin- ja opiskelupaikkana. Seinäjoen identiteettiä ja brändiä on pyritty vahvistamaan määrätietoisella markkinointi- ja viestintätyöllä ja vetovoiman parantamiseksi on tehty yhteistyötä kaupungin, Inton ja SeAMKin opiskelijakunta SAMO:n kanssa. Tarkastuslautakunta suosittelee jatkamaan konkreettisia toimenpiteitä kaupunkibrändin kehittämiseksi ja lisäämään näkyvyyttä nuorten keskuudessa. Opiskelijakaupunki-imagon kehittämiseksi tarvitaan edelleen hyvää yhteistyötä.**

Rahoitusmalli

OKM ohjaa ja valvoo korkeakoulujen ja tiedelaitosten toimintaa ja toimii niiden pääasiallisena rahoittajana. Eduskunta päättää vuosittain talousarvion yhteydessä ammattikorkeakoulusektorille kohdennettavan perusrahoituksen määrän. Perusrahoitus jaetaan ammattikorkeakouluille rahoitusmallin avulla. Painoarvoa rahoituksen määrään on mm. tutkintomäärillä ja ulkopuolisella T&K-toiminnan (tutkimus ja kehittäminen) rahoituksella. Lisäksi on strategiaperusteinen rahoitusosuus, josta sovitaan ministeriön ja korkeakoulun kesken.

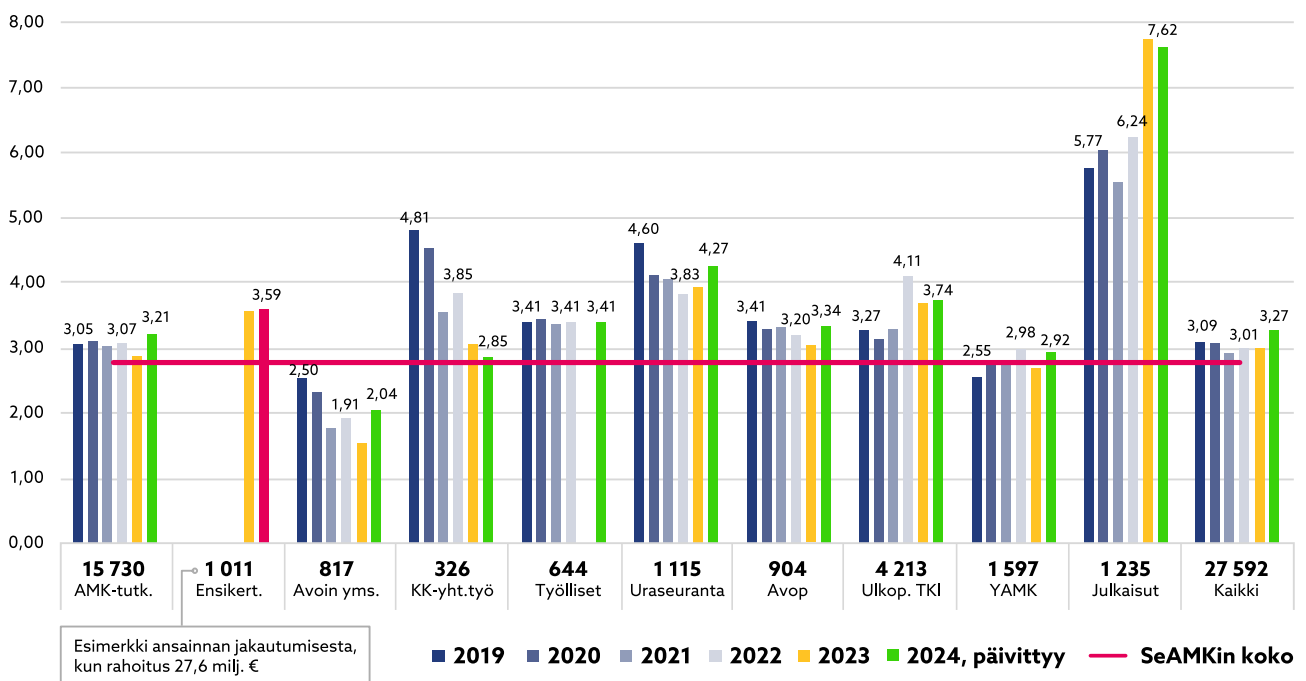
Ministeriö toimii vuorovaikutuksessa korkeakoulujen ja tiedelaitosten kanssa ja käy niiden kanssa sopimusneuvottelut. Korkeakoulut ja ministeriö käyvät hyvisä ajoin ennen nelivuotisen sopimuskauden alkua neuvottelut, joissa sovitaan korkeakoululaitoksen yhteiset tavoitteet, keskeiset korkeakoulukohtaiset toimenpiteet, korkeakoulun tehtävä, profiili, vahvuusalat ja uudet nousevat alat, tutkintotavoitteet sekä niiden perusteella kohdennettavat määrärahat. Sopimuksessa määritellään myös tavoitteiden toteutumisen raportointi. Kaudella 2025–2028 korkeakoulujen autonomiaa vahvistetaan luopumalla valtakunnallisesta

ohjelmarahoituksesta. Strategiarahoitusta kohdennetaan korkeakoululähtöisesti kunkin korkeakoulun strategiseen kehittämiseen, profiloitumiseen sekä yhteistyön ja työnjaon tukemiseen. Rahoitusmallien taroituksena on vahvistaa korkeakoulujen toiminnan laatua, vaikuttavuutta ja tuottavuutta.

Viivain Oy:n ennakkotiedoilla laatiman Osviitta-pika-raportin 1/2025 mukaan **SeAMK sijoittui vuonna 2024 kolmanneksi rahoitusmittarituloksissa suhteessa ammattikorkeakoulun kokoon, ja rahoitusmittarituloskehitys oli joukon vahvin ollen 14,0 %.**

Taulukko 11. SeAMK:n prosentuaalinen osuus valtakunnallisesta tulosrahoituksesta vuosittain eri tulosmittareilla 2019–2024 verrattuna sen laskennalliseen kokoon

SEAMKIN PROSENTUAALINEN OSUUS VALTAKUNNALLISESTA TULOSRAHOITUKSESTA VUOSITTAIN ERI TULOSMITTAREILLA 2019–2024 VERRATTUNA SEN LASKENNALLISEEN KOKOON (V. 2024 ENNUSTE)

Kuvassa punaisella viivalla on nähtävissä ammattikorkeakoulujen keskiarvo. **Erityisesti SeAMK:n vahvuudeksi osoittautuu julkaisujen määrä. SeAMKilla on tehty pitkäjänteistä työtä ja panostuksia julkaisujen laadintaan.** Julkaisuista noin 80–90 % laaditaan hankkeiden yhteydessä. Merkittävän hyvä tulos oli myös opiskelijoiden työllistymisessä ja työllistymisen laadussa sekä ulkoisessa TKI-toiminnan rahoituksessa. **Ainoa keskiarvoa heikompi tulos oli jatkuvassa oppimisessä. Tässä kuitenkin kehitys edelliseen vuoteen verrattuna on positiivinen johtuen SeAMK:n kehittämästä SeAMK Space oppimisympäristöstä.** Vain yhdessä mittarissa oli havaittavissa negatiivinen kehitys edelliseen vuoteen verrattuna ja se oli yhteistyöopinnot. Kyseisen mittarin merkitys rahoitusmittaritulosperusteella jaettavasta potista on kuitenkin vain 1 % eikä SeAMK siten ole panostanut tähän yhtä paljon kuin vaikuttavampien mittareiden toteutumiseen.

SeAMK:n tulorakenne on muuttunut viime vuosien aikana ja kehitys jatkunee saman suuntaisena. **OKM:n suhteellinen rahoitusosuus on pienentynyt ja ulkoisen hankerahoituksen sekä kv-lukuvuosi-maksutulojen osuus on vastaavasti kasvanut. OKM:n rahoitusmallissa tutkinnon hinta on laskenut lähes puolella viimeisen kymmenen vuoden aikana. Myös ikäluokkien pienentyminen nostaa riskiä OKM-rahoituksen vähenemiseen, tutkinto-ohjelmien karsimiseen ja henkilöstön vähentämiseen. Samaan aikaan on todettu, että opiskelijoiden haasteet ja tuentarve ovat lisääntyneet. Samoin kustannustaso on kasvanut merkittävästi. Riskinä on tunnistettu, että kun pääosa rahoituksesta tulee valtiolta, tulevat valtiontalouden haasteet todennäköisesti heijastumaan myös SeAMK:n toimintaan.** Tilanteeseen on vastattu monenlaisin kehittämistoimin ja toiminnallisin muutoksilla sekä lisäämällä ulkopuolista rahoitusta

ja hakemalla kustannussäästöjä. Tärkeänä on nähty myös huolehtia hyvästä opiskelijatyytyväisyydestä ja laadukkaasta opetuksesta sekä tukipalveluista, panostaa yhteisöllisyyteen, kasvattaa kansainvälisten tutkinto-ohjelmien ja lukuvuositmaksullisten kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden määrää, vahvistaa Seinäjoki korkeakoulukaupunkina -imagoa, vahvistaa työelämälähtöisyyttä opiskelussa ja lisätä yhteistyötä muiden ammattikorkeakoulujen kanssa.

Merkittävä tekijä rahoitukseen on TKI-toiminnan osuus. SeAMKin TKI-toiminta pitää sisällään pääosin julkisin varoin rahoitetut tutkimus- ja kehittämisprojektit neljällä painoalalla: kestävät ruokaratkaisut ja biotalous, älykkäät teknologiat, hyvinvointi ja luovuus sekä yrittäjyys ja kasvu. Lisäksi SeAMK harjoittaa opetusta ja tutkimustoimintaa tukevaa maksullista palvelutoimintaa, johon kuuluvat esimerkiksi täydennyskoulutus, testaus-, simulointi- ja mittauspalvelut, tilaustutkimukset sekä muut vastaavat asiantuntijapalvelut. Vuonna 2024 TKI-toiminnan liikevaihto oli 9,6 miljoonaa euroa ja kasvu edelliseen vuoteen verrattuna oli 8,4 %. TKI-toimintaan saatu ulkopuolinen rahoitus oli 6,3 miljoonaa euroa, ja maksullisen palvelutoiminnan tuotot olivat 1,2 miljoonaa euroa. Vuoden 2024 aikana oli käynnissä kaikkiaan 134 TKI-hanketta (2023: 142), joista 12 sai kansainvälistä rahoitusta (2023: 21). Maksullisia palvelutoiminnan toimeksiantoja oli lähes 400. SeAMKin henkilökunta tuotti yhteensä 827 julkaisua. **SeAMK on sijoittunut pitkään julkaisumäärillään kärkiammattikorkeakoulujen joukkoon. Näiden tunnuslukujen perusteella voi todeta SeAMKin olevan maakunnan merkittävän TKI-toimija.** Tutkimus- ja kehittämistyöstä noin 70 % on ollut luonteeltaan kehittämistyötä alueen yritysten ja yhteisöjen kanssa ja 26 % soveltavaa tutkimusta.

Nähtävissä on, että EU-rakennerahastoista on saatu ja tultaneen lähivuosina saamaan aikaisempaa vähemmän rahoitusta. Tämän takia SeAMKin tavoitteena on ollut monipuolistaa rahoituslähteitä ja lisätä maksullista palvelutoimintaa. SeAMK pyrkii vaikuttamaan alueellisen EU-rahoituksen tasoon myös yhteistyössä muiden alueellisten toimijoiden kanssa. Samoin panostetaan kansainväliseen opiskelijarekrytointiin ja jatkuvaan oppimiseen.

Ammattikorkeakoulujen rahoitusmallin mukaan tulostittareiden perusteella jaettavasta rahoituksesta T&K-toiminnan osuus on 12 %. Käytännössä tämä tarkoittaa, että mikäli SeAMK onnistuu hankkimaan ulkoista TKI-rahoitusta yhden euron, saa se rahoitusmittariansainnan perusteella tästä vielä 0,60 senttiä OKM:n perusrahoitusta. Tarkastuslautakunta nostaa huomiona esiin, että tästä johtuen hankkeiden hakeminen on kaupunkikonsernin näkökulmasta taloudellista keskittää SeAMKille niissä tilanteissa, missä se toiminnallisesti on järkevintä.

SeAMKin oppimisympäristöt ovat saaneet ammattikorkeakoulujen valmistumiskyselyssä 2023 korkeat pisteet. Opiskelijat ovat tyytyväisiä opetus- ja opiskelutilojen soveltuvuuteen erilaisiin oppimistilanteisiin ja monipuoliset oppimisympäristöt, kuten laboratoriot ja simulaatioympäristöt, edistävät oppimista. SeAMKin henkilöstön näkemyksen mukaan rahoitukseen liittyvään riskiin vastaamiseksi tärkein säästökeino on tiloihin liittyvät kustannukset. SeAMK toimii Seinäjoen kaupungin tytäryhteisön Into Seinäjoki Oyn omistamissa tiloissa ja vuokratuotolla katetaan Inton toimintaa, eli elinkeino- ja yrityspalveluiden tuottamista. SeAMK kuitenkin tunnistaa opetuksen monimuotoistumisen ja etä- ja hybridityön vakiintumisen tuoman mahdollisuuden tiivistää nykyistä tilankäyttöä. Tilankäyttösuunnitelmista SeAMK käy keskustelua vuokranantajan kanssa.

Seinäjoen ammattikorkeakoulu Oy:n toiminnasta ja vuoden 2024 tunnusluvuista on tunnistettavissa useita onnistumisia. Tarkastuslautakunta haluaa nostaa esiin, että vuonna 2024 SeAMKista valmistui ennätysmäärä opiskelijoita. Ammattikorkeakoulututkintoja suoritettiin peräti 922 kappaletta ja YAMK-tutkintoja 177 kappaletta. Vuosina 2020–2022 valmistuneista oli työllisiä 88,0 % seuraavan vuoden tilanteessa, ja työllisistä yrittäjiksi ryhtyi 4,3 %, mikä oli korkein määrä muihin korkeakouluihin verrattuna. SeAMK erottuu muista ammattikorkeakouluista myös erityisesti julkaisujen määrässä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM) ohjaa ja valvoo korkeakoulujen ja tiedelaitosten toimintaa ja toimii niiden pääasiallisena rahoittajana. Perusrahoitus jaetaan ammattikorkeakouluille rahoitusmallin avulla. Vuonna 2024 SeAMK sijoittui kolmanneksi rahoitusmittarituloksissa suhteessa ammattikorkeakoulun kokoon. Rahoitusmittarituloskehitys SeAMKilla oli koko joukon vahvin. Sopimusneuvottelujen 2025–2028 tulos, eli ammattikorkeakoulujen uudistetun rahoitusmallin muutokset, oli SeAMKin näkökulmasta positiivinen. Onnistumisten taustalla on pitkäjänteinen työ ja panostaminen strategisesti tärkeiksi määriteltäviin osa-alueisiin.

SeAMKin merkitys Seinäjoen kaupungin elinvoiman kehitykseen on huomattava. SeAMK tuo paikkakunnalle uusia opiskelijoita ja maahanmuuttajia, mikä lisää kaupungin kasvua. Alueen työvoiman saatavuuteen SeAMKilla on merkittävä rooli. Lisäksi SeAMK on maakunnan merkittävin TKI-toimija. Kaupunkistrategian toteuttamista edistävä yhteistyö kaupunkikonsernin sisällä toimii SeAMKin kokemuksen mukaan hyvin. Tarkastuslautakunta suosittelee kaupungin johtoryhmää luomaan yhteistyömallia SeAMKin johtoryhmän kanssa, jotta kaupungin päätöksentekoon saadaan ajantasaisesti tietoa SeAMKin toimintaympäristön muutoksista - sen haasteista ja mahdollisuuksista.

Ammattikorkeakoulujen rahoitusmallin mukaan tulostittareiden perusteella jaettavasta rahoituksesta T&K-toiminnan osuus on 12 %. Käytännössä tämä tarkoittaa, että mikäli SeAMK onnistuu hankkimaan ulkoista TKI-rahoitusta yhden euron, saa se rahoitusmittariansainnan perusteella tästä vielä 0,60 senttiä OKM:n perusrahoitusta. Tarkastuslautakunta nostaa huomiona esiin, että tästä johtuen hankkeiden hakeminen on kaupunkikonsernin näkökulmasta taloudellista keskittää SeAMKille niissä tilanteissa, missä se toiminnallisesti on järkevintä.

Harjoittelupaikkojen saaminen SeAMKin kansainvälisille opiskelijoille on todettu haasteelliseksi. Vuoden 2024 lopussa SeAMKissa opiskeli 722 kansainvälistä tutkinto-opiskelijaa. Vastaava luku vuoden 2023 lopussa oli noin 600 ja vertailutietona vuoden 2020 luku oli 231. Seinäjoen kaupunki on merkittävä työnantaja alueella ja tarkastuslautakunta suosittelee Seinäjoen kaupunkia lisäämään kansainvälisille opiskelijoille tarjottavien harjoittelupaikkojen määrää omassa organisaatiossa ja mahdollisuuksien mukaan koko kaupunkikonsernissa.

Arviointikertomuksessa 2023 todettiin akuutti tarve kohtuuhintaisista vuokra-asunnoista, ja että kireä asuntotilanne uhkaa erityisesti kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden mahdollisuuksia tulla Seinäjoelle opiskelemaan. Vuokra-asuntotarpeen kriittisyys on tunnistettu kaupungin asuntopoliittisessa työryhmässä. Kaupungin tytäryhteisö Sevas Kodit Oy:n uudisrakennuskohteet tuovat helpotusta vuokra-asuntotarpeeseen, mutta eivät riittävästi. Tarkastuslautakunta suosittelee edelleen seuraamaan aktiivisesti asuntopoliittisten tavoitteiden toteutumista ja asumisen tilannekuva sekä tarkastelemaan asuntopoliittisten asioiden hoitamisen, seurannan ja kehittämisen resursoinnin riittävyyttä.

Erinäisten tunnuslukujen ja tutkimusten perusteella on tulkittavissa tarvetta toimenpiteille kehittää Seinäjoen vetovoimaa, tunnettavuutta ja mielikuvaa Seinäjoesta asuin- ja opiskelupaikkana. Seinäjoen identiteettiä ja brändiä on pyritty vahvistamaan määrätietoisella markkinointi- ja viestintätyöllä ja vetovoiman parantamiseksi on tehty yhteistyötä kaupungin, Into Seinäjoki Oy:n ja SeAMKin opiskelijakunta SAMOn kanssa. Tarkastuslautakunta suosittelee jatkamaan konkreettisia toimenpiteitä kaupunkibrändin kehittämiseksi ja lisäämään näkyvyyttä nuorten keskuudessa. Opiskelijakaupunki-imagon kehittämiseksi tarvitaan edelleen hyvää yhteistyötä.

7.6 Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

Hyvinvoinnin ja osallisuuden tuloksikkomuoto kuuluu elinvoiman ja työllisyyden toimialaan. Yksikköön kuuluu hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen sekä osallisuus. Tarkastuslautakunnan arviointi keskittyy näistä vain hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtäviin, joita ovat hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen, ehkäisevän päihdetyön suunnittelu, kehittäminen ja koordinointi kaupungin toimialojen välillä sekä yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Lisäksi tehtäviin kuuluu hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman valmistelu valtuustolle kerran valtuustokaudessa sekä asukkaiden hyvinvoinnista ja toteutuneista toimenpiteistä raportointi valtuustolle vuosittain. Asukkaiden hyvinvointia ja osallisuutta edistetään poikkihallinnollisesti kaikilla kaupungin eri toimialoilla. Yhteistyötä tehdään oman organisaation lisäksi Seinäjoen kaupungissa toimivien julkisten toimijoiden, yritysten sekä yhteisöjen kanssa. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen yksikön tehtävänä on vastata hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen suunnittelusta ja kehittämisestä sekä koordinoida kokonaisuutta ja varmistaa, että hyvinvointisuunnitelmassa määritellyt painopisteet huomioidaan koko kaupungin toiminnassa. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tiimiin kuuluu Seinäjoella viisi työntekijää, joista kaksi on määräaikaista.

Kuntalain ensimmäisen pykälän mukaan kunta edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestävällä tavalla. Tästä nousee hyvin esiin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtävän merkittävyys. Myös kuntastrategiaa sääntelevän kuntalain 37 §:n ensimmäisenä kohtana mainitaan, että **kuntastrategiassa tulee ottaa huomioon kunnan asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen.**

Lain sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 6 §:ssä kunnan vastuulle on määritelty hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen siltä osin, kuin tämä tehtävä kytkeytyy kunnan muihin lakisääteisiin tehtäviin. Lain mukaan kunnan on strategisessa suunnitteluun asetettava hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteet ja määriteltävä tavoitteita tukevat toimenpiteet. Päätöksenteossa on otettava huomioon vaikutustenarvioinnit ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen väestöryhmittäin. Kunnassa on raportoitava kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä, niihin vaikuttavista tekijöistä sekä toteutetuista toimenpiteistä valtuustolle vuosittain. Lisäksi kunnassa on valmisteltava valtuustolle valtuustokausittain hyvinvointikertomus ja -suunnitelma edellä mainituista asioista. Kunnan eri toimialojen on tehtävä yhteistyötä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Kunnan on toimittava hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa ja tuettava sitä asiantuntemuksellaan. Lisäksi kunnan on tehtävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi yhteistyötä kunnassa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevien muiden julkisten toimijoiden, yksityisten yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa. Kunnan on myös edistettävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevien järjestöjen toimintaedellytyksiä ja vaikutusmahdollisuuksia hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Seuraavissa kappaleissa on analysoitu Seinäjoen toimintamallia laissa nimettyjen tehtävien osalta.

Lain mukaan päätöksenteossa on otettava huomioon vaikutustenarviointi ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen väestöryhmittäin. **Seinäjoen kaupungin TEA-viisarin pistemäärää laskee se, että ei ole käytössä kattavaa ennakkovaikutusten arviointia. TEA-viisarin kysymyksessä päätösten ennakoarviointi käytössä,**

koko maan tulos vuonna 2023 oli 68 ja Seinäjoen 17. Alakysymyksistä kohdassa lautakuntapäätösten valmistelussa, Seinäjoen tulos oli 50 (joillakin toimialoilla) ja koko maan tulos 57 (toteutuu vaihtelevasti), kysymykseen ennakkoarvioinnin käyttöönottamisesta on tehty päätös, Seinäjoen tulos oli 0 ja koko maan tulos 78 (toteutuu hyvin) ja kysymykseen kirjallisen toimintaohjeen osalta Seinäjoen tulos oli 0 ja koko maan tulos 71 (toteutuu vaihtelevasti). **Seinäjoen tulos oli siten poikkeuksellisen huono. Tarkastuslautakunta suosittelee määrittämään päätöksenteossa, tullaanko ennakkoarviointia ottamaan käyttöön. Mikäli päätös ennakkoarvioinnin käyttöönottamisesta tehdään, on suositeltavaa nimetä poikkihallinnollinen työryhmä valmistelemaan toimintamallia sekä ohjeistamaan ennakkoarvioinnin valmistelua käytännössä. On tärkeää, että ennakkoarviointi sisältää asianmukaisen ja riittävän dokumentaation ja taustadatan. Suositeltavaa on myös linjata, minkä luontoisiin tai mihin asioihin vaikuttaviin päätöksiin ennakkoarviointia tullaan hyödyntämään.**

Lain mukaan kaupungin eri toimialojen on tehtävä yhteistyötä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Seinäjoen kaupungilla on hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtoryhmä, jossa puheenjohtajana toimii kaupunginjohtaja ja sihteerinä hyvinvointipäällikkö. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtoryhmä on nimennyt poikkihallinnollisen hyvinvointityöryhmän. Lisäksi hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen eri teemoihin liittyen on perustettu pienempiä poikkihallinnollisia ryhmiä. Hyvinvointisuunnitelman tavoitteita on valmisteltu poikkihallinnollisesti. Lisäksi talousarvion 2024 toiminnallisista tavoitteista 9 kpl kohdistui kaupunkistrategian tavoitteeseen hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen ja vain yksi näistä tuli suoraan hyvinvoinnin ja osallisuuden tulosityksiköltä. Tämä oli suurin määrä yksittäiseen kaupunkistrategian tavoitteeseen linkitetystä toiminnallisista tavoitteista, joten on tulkittavissa, että eri toimialat ovat tunnistanee hyvin roolinsa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtävässä.

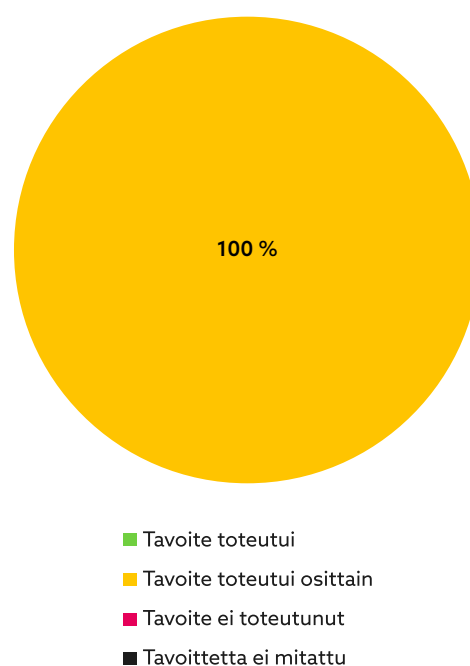
Lain mukaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä tulee tehdä yhteistyötä muiden julkisten toimijoiden, yksityisten yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa. Seinäjoella yhteistyömuotoja ja yhteistyötahoja on useita. Yksi erityisesti nuorten keskuudessa näkyvä yhteistyössä toteutettava toimintamalli on ehkäisevän päihdetyön Festaripakka. Siinä kaupungin eri toimijat, viranomaiset, järjestöt, tapahtumajärjestäjät, paikalliset kaupat ja ravintolat sekä asukkaat toimivat yhteistyössä. Mallin avulla pyritään edistämään vastuullista ja turvallista juhlimista sekä vähentämään ja ennaltaehkäisemään nuorten päihteiden käyttöä. Tärkeä yhteistyökumppani kaupungille on Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue, jonka kanssa Seinäjoen kaupungilla on laaja rajapinta. Huol-

ta kuitenkin herättää hyvinvointialueen säästöohjelmien vaikutukset sekä puutteellisuudet viestinnän ajantasaisuudessa. Kaupunki on valmistellut yhdessä muiden Etelä-Pohjanmaan kuntien kanssa hyvinvointialueelle kannanottonsa kriittisimmiksi koetuista osa-alueista, jotka nyt hoidetaan hankerahoituksella.

Kunnan on lain mukaan myös edistettävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevien järjestöjen toimintaedellytyksiä ja vaikutusmahdollisuuksia hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Hyvinvoinnin ja osallisuuden tulosityksikössä toimii määräaikaissa työsuhteessa järjestötyön koordinaattori, joka on mm. valmistellut kaupunginhallitukselle keväällä 2025 esiteltävää yhteistyön kehittämissuunnitelmaa 2025–2026. Kyseisen dokumentin mukaan marraskuussa 2024 Seinäjoella oli 1 125 rekisteröityä yhdistystä. Taloudellisesti kaupunki tukee järjestöjä, yhdistyksiä ja seuroja avustuksin 940 tuhannen euron edestä sekä sopimuksellisin tuin, korvauksin ja kuntarahaosuuksien kautta 332 tuhannen euron edestä. Avustukset kaupungin omistamille liikeyhtiöille olivat 2 895 tuhatta euroa. Toimitilojen käytön myöntäminen maksutta vaihtelee kaupungin tulosalueiden välillä. Järjestötyön koordinaattori on myös koonnut yhteen kokonaisuutta eri toimialojen suorittamasta järjestöyhteistyöstä sekä tunnistanut järjestöyhteistyön kehityskohteita.

Toiminnalliset tavoitteet

Kuvio 13. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toiminnallisten tavoitteiden toteutumisen

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toiminnallisen tavoitteena vuodelle 2024 oli vahvistaa ehkäisevää mielenterveys- ja päihdetyötä sekä kehittää ikääntyvien palveluohjausta. Tavoitearvona ollut ehkäisevän mielenterveys- ja päihdesuunnitelman päivitys ei toteutunut vuonna 2024, koska ko. suunnitelma on päätetty yhdistää hyvinvointisuunnitelmaan, joka tehdään vuoden 2026 alussa. Vuonna 2024 Seinäjoen kaupungilla aloitti ehkäisevän päihdetyön koordinaattori, jonka tehtäväkuvaan kuuluu Seinäjoen kaupungin ehkäisevän päihdetyön suunnittelu, toteutus ja organisointi. Ikääntyville suunnattuja palveluja on lisätty. Tavoitearvon mukaisesti hyvinvointipäivä on järjestetty kolme kertaa vuoden 2024 aikana. Ikääntyville ja hiljattain eläköityneille järjestetään viikoittain kahvikekkereitä eri osissa Seinäjokea ja näissä on ollut laaja osanotto. Lisäksi kantakaupungin alueella järjestetään viikoittain seniorisinkkuklubia ja hyvän mielen yhteislenkki. Ikääntyviltä saadussa palautteessa korostuu, että tilaisuuksiin on helppo tulla, ja tilaisuuksissa on tarjolla monipuolista ohjelmaa. Kohderyhmältä on pyydetty toiveita tilaisuuksien sisällöstä. Ikääntyville suunnatuista palveluista vastaavalla ikääntyvien palveluiden koordinaattorilla on määrällinen toimi.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen Seinäjoen kaupunkistrategiassa

Kaupunkistrategian mukaan Seinäjoki edistää asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä tarjoamalla heille terveellisen ja turvallisen ympäristön sekä palvelut, jotka tukevat hyvinvointia sekä sitä edistävien valintojen tekemistä. Seinäjoki on lapsiystävällinen kaupunki, joka huomioi lapsen oikeuksien toteutumisen kaikessa toiminnassaan. Tavoitteen toteutumista seurataan kolmen mittarin avulla. **TEA-pisteiden tavoitetaso 75 ei toteutunut vuonna 2024, jolloin Seinäjoen kaupungin TEA-pisteet olivat 70.** TEA-pisteiden toteutumista arvioidaan tarkemmin kappaleessa hyvinvointisuunnitelma. **Tavoite saavuttaa Unicefin Lapsiystävällinen kunta -tunnustus toteutui kesäkuussa 2024.** Tunnustus saatiin osoituksena lapsen oikeuksien edistämiseen tehdystä työstä. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen sairastavuusindeksissä tavoite oli olla suurten kaupunkien parhaassa kolmanneksessa ja tavoitearvona oli 96. Nykyisin sairastavuusindeksin on korvannut kansallinen terveyst indeksi. Kansallisen terveyst indeksin tietokokonaisuus kattaa useita indikaattoreita väestön sairastavuudesta ja työkyvyttömyydestä. Tietoja tuottavat yhteistyössä THL, Kansaneläkelaitos, Eläketurvakeskus ja Tilastokeskus. Seinäjoen luku vuonna 2022 oli 108,6, kun koko maan vertailuluku oli 100,0 ja Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen vertailuluku 106,8. Hyvinvointikertomuksessa käytettyjen vertailukaupunkien keskiarvo oli 100,07. **Seinäjoen sairastavuusindeksi on vertailukaupunkeihin nähden korkea.**

Hyvinvointisuunnitelma

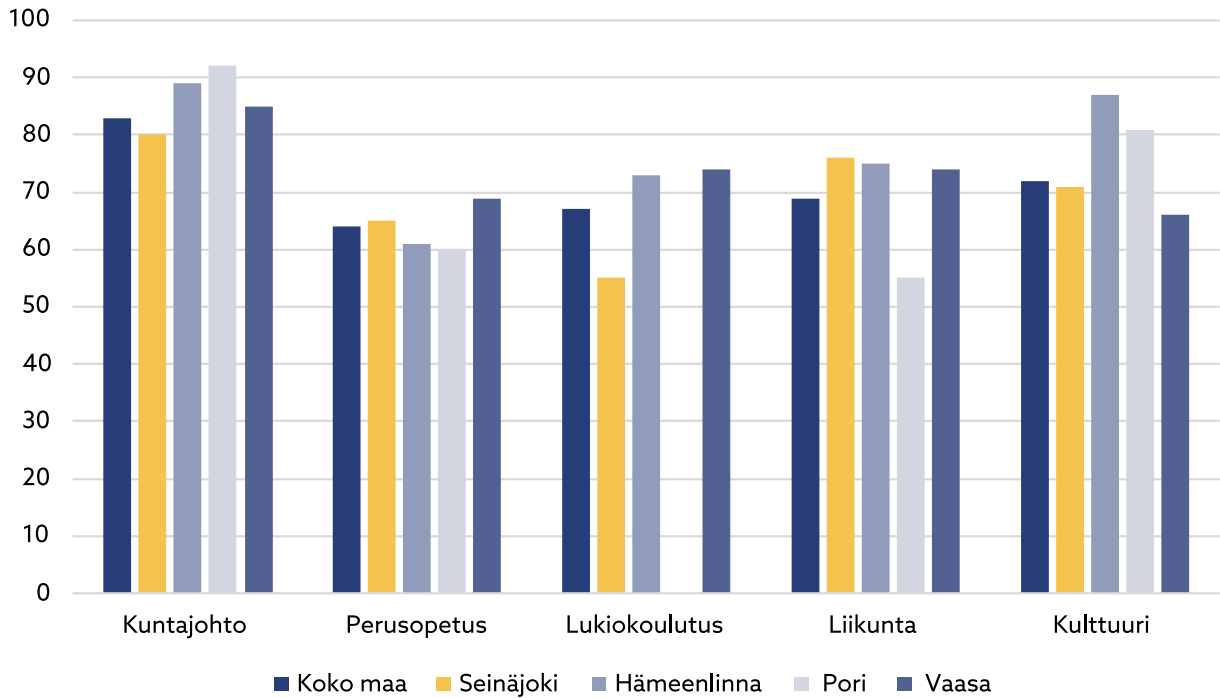
Valtuutettujen rooli on keskeinen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kokonaisuudessa. Seinäjoen kaupunginvaltuusto hyväksyi kokouksessaan 20.12.2021 hyvinvointisuunnitelman 2021–2025. Hyvinvointisuunnitelma valmisteltiin yhdessä kaupungin eri toimialojen kanssa. Valmistelussa kuultiin myös järjestöjä, jotka tekevät kaupungissa tärkeää työtä asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Hyvinvointisuunnitelmassa oli kolme isoa tavoitetta: kaikille mahdollisuus osallisuuteen; hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta edistävä toiminta ja palvelut; sekä hyvät arkiympäristöt. Näiden isojen tavoitteiden alle on luotu alatavoitteita, jotka jäsentävät toimenpiteitä. Toimenpiteisiin on valikoitu toimia, jotka ovat olennaisia, joita halutaan kehittää ja joita pystytään seuraamaan. Tavoitteiden toteutumisen seurantaan on valittu erilaisia mittareita, sekä valtakunnallisia, että omia. Vastuu osasta hyvinvointisuunnitelmaan listatuista toimenpiteistä siirtyi hyvinvointialueuudistuksen myötä Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueelle vuoden 2023 alusta.

Yksinäisyys on lisääntynyt erityisesti nuorilla tytöillä ja terveydentilansa huonoksi kokevien nuorten määrä on kasvanut

Hyvinvointisuunnitelman tavoitteiden toteutumista seurataan vuosittain valtuustolle esiteltävässä hyvinvointiraportissa. Hyvinvointiraportti 2023 käsiteltiin kaupunginvaltuustossa 27.5.2024. Kerran valtuustokaudessa käsitellään laaja hyvinvointikertomus. Hyvinvointikertomus 2021–2025 on käsitelty elinvoimautakunnassa 18.3.2025, kaupunginhallituksessa 7.4.2025 ja kaupunginvaltuustossa 28.4.2025. Heikot tulokset tavoitetasoon verrattuna ovat olleet yksinäisyyden vähentämisessä ja asukkaiden terveydentilassa. Yksinäisyys on lisääntynyt erityisesti nuorilla tytöillä ja terveydentilansa huonoksi kokevien nuorten määrä on kasvanut. Erityisesti mielenterveysongelmat ovat lisääntyneet. Vastaavaa kehitystä on tapahtunut koko maan tuloksissa.

Valtakunnallisista tilastoista yksi tärkeimmistä on TEA-viisari, joka mittaa kuntien terveyden edistämisaktiivisuutta, eli toimintaa asukkaidensa terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. HYTE-kertoimen mukaista valtionosuutta maksetaan osittain TEA-viisarin tulosten pohjalta. TEA-viisarin tulokset perustuvat kuntien omiin vastauksiin. Arviointikertomuksessa on huomioitu vain kuntien omaan toimintaan liittyvät kohdat.

Taulukko 12. TEA-viisari tulokset 2024 (Lähde: THL)

Kokonaisuutena Seinäjoen pisteet ovat samalla tasolla koko maan keskiarvon kanssa ja samalla tasolla hyvinvointikertomuksessa käytettävien vertailukaupunkien (Hämeenlinna, Pori, Vaasa) kanssa. Suhteessa vertailukaupunkeihin heikoin tulos TEA-viisarissa Seinäjoella on lukiokoulutuksessa. Lukiokoulutukseen liittyvistä osa-alueista heikoimmat tulokset olivat osa-alueissa voimavarat, muut ydintoiminnot ja yhteiset käytännöt. Voimavarat osa-alueessa TEA-viisari osoitti huonon tuloksen lääkäri- ja kuraattorihenkilöstömitoituksessa. Yhteisissä käytännöissä huono tulos saatiin tapaturmien ja onnettomuuksien ehkäisyssä ja toimintamalleissa. Kuntajohdon osalta Seinäjoen pisteitä laski esimerkiksi se, että Seinäjoella ei ole käytössä kattavaa ennakkoarvioitusten arviointia. Paras tulos TEA-viisarissa Seinäjoella oli liikunnassa ja sen osa-alueista osallisuudesta saatiin täydet pisteet.

HYTE-kerroin on taloudellinen kannustin kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyölle. Kunnan yleiskatteelliseen valtionosuuteen saaman lisäosan suuruus määräytyy toimintaa kuvaavien prosessi-indikaattoreiden ja tuloksia kuvaavien tulosindikaattoreiden perusteella. Prosessi-indikaattorit ovat yhtenevät TEA-viisarin kanssa. Maksettava euromäärä suhteutetaan kunnan asukasmäärään sekä muiden kuntien saamiin pisteisiin. Indikaattorit eivät ole pysyviä, vaan niitä voidaan välillä vaihtaa. **Vuonna 2024 Seinäjoella indikaattoreiden keskiarvo oli 60, joka oli heikompi niin aikaisempiin vuosiin verrattuna kuin vertailukaupunkeina käytettyihin Hämeenlinnaan, Poriin ja Vaasaan verrattuna. HYTE-kertoimen kautta saatu valtionosuus vuonna 2024 oli 1,2 miljoonaa euroa (1,3 miljoonaa euroa vuonna 2023).**

Taulukko 13. HYTE-kerroin. Taulukossa esitetään Seinäjoen indikaattorikriteerit vuosilta 2023 ja 2024 verrattuna koko maan keskiarvoon. Toisessa taulukossa esitetään tulosindikaattorikriteerit vuosilta 2023 ja 2024 verrattuna vertailukaupunkien keskiarvoon.

INDIKAATTORI	SEINÄJOKI 2024	SEINÄJOKI 2023	KOKO MAA 2024
KUNTAJOHDON INDIKAATTORIT			
Kunnan palvelujen suunnittelussa ja kehittämisessä hyödynnetään asukasraateja ja foorumeja	100	100	87
Kunnan talousarviossa ja taloussuunnitelmassa määritellään talousarviovuodelle mittarit, joilla seurataan väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteiden toteutumista	0	0	82
Kunnan tarkastuslautakunnan arviointikertomuksessa arvioidaan valtuustokausittain kunnan hyvinvointi- ja terveystavoitteiden toteutuminen	100	100	57
Kunnassa toimii erikseen nimetty asiantuntija, suunnittelija tai vastaava, joka koordinoi hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä	100	100	95
Valtuustolle raportoidaan vuosittain väestön elintavoista ja niissä tapahtuneista muutoksista	100	100	75
PERUSKOULUN INDIKAATTORIT			
Koulussa noudatetaan Valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokailusuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä	9	9	7
Koulussa on pitkät liikuntavälitunnit	70	70	66
Kouluympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin edistämisen tarkastus	90	90	91
Oppilaiden poissaolojen kokonaismäärää seurataan koko koulussa	80	80	80
LIIKUNNAN INDIKAATTORIT			
Kunnassa järjestetään kohdennettuja liikkumisryhmiä liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille	100	100	92
Kunnassa toimii liikunnan edistämistä käsittelevä poikkihallinnollinen työryhmä	100	100	92
Kunta kutsuu säännöllisesti koolle liikuntaseurojen ja yhdistysten yhteiskokouksen	100	100	89
Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta raportoidaan vuosittain kunnan hyvinvointikertomuksessa tai vastaavassa kertomuksessa	0	100	76
Liikunnan edistämisestä vastaavat viranhaltijat osallistuvat toimielinten vaikutusten ennakkoarviointiin	100	100	60
KULTTUURIN INDIKAATTORIT			
Kunta madaltaa kulttuuriin osallistumisen kynnystä	100	100	20

TULOSINDIKAATTORIT	SEINÄJOKI 2024	SEINÄJOKI 2023	VERTAILU- KAUPUNKIEN KA. 2024
Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä, skaalattu HYTE-indikaattori	42	53	41
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, skaalattu HYTE-kerroinindikaattori	56	56	56
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17-24-vuotiaat, skaalattu HYTE-kerroinindikaattori	45	58	47
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25-64-vuotiaat, skaalattu HYTE-kerroinindikaattori	29	56	28
Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25-64-vuotiaat, skaalattu HYTE-kerroinindikaattori	40	43	59
Ylipaino, skaalattu HYTE-kerroinindikaattori	49	49	45

- Kehitys edelliseen vuoteen verrattuna ja tulos suhteessa koko maan tulokseen positiivinen
- Kehitys edelliseen vuoteen verrattuna tai tulos suhteessa koko maan tulokseen positiivinen
- Kehitys edelliseen vuoteen verrattuna ja tulos suhteessa koko maan tulokseen negatiivinen

TEA-viisarin tuloksiin perustuvat kyselyt koskettavat eri tulosalueita ja prosessi vastata kysymyksiin vaihtelee tulosalueittain. Kysymykset ovat osittain tulkinnallisia ja vastauksiin saattaa jäädä virheellisyyksiä. Esimerkiksi liikunnan indikaattoreista kysymys raportoidaanko lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuudesta vuosittain kunnan hyvinvointikertomuksessa tai vastaavassa kertomuksessa, kaupunki sai nolla pistettä vuonna 2024 johtuen vastausvaiheesta tapahtuneesta virheestä. Liikunta-aktiivisuudesta raportoidaan kyllä vuosittain hyvinvointiraportissa, mutta vastaaja oli tulkinnut kysymyksen virheellisesti. **Vastausprosessissa on tunnistettavissa kehityskohde.** Vastausprosessin tulisi olla selkeä ja sellainen, ettei virheellisyyksiä tai väärinkäsityksiä pääse muodostumaan. Vastausprosessin tulee olla yhdenmukainen ja varmistaa, että oikeat henkilöt ovat mukana vastaamassa. Suositeltavaa on, että vastauksia laaditaan isommalla ryhmällä. Myös TEA-viisarin tärkeydestä sekä sen vaikutuksesta kaupungin saamaan valtionosuuteen olisi suositeltavaa viestiä enemmän. Nykyisten indikaattoreiden osalta lähes kaikki vastaajat ovat mukana kaupungin hyvinvointityöryhmässä, mutta ei ole tiedossa, millaisia indikaattoreita seuraavina vuosina tulee olemaan.

TEA-viisarin tuloksia on mahdollista käyttää itsearviointityökaluna. Tulosten analysointi kehittämiskohteiden tunnistamiseksi vaihtelee tulosalueittain, eikä ole tiedossa, millaista toimintamallia tämän osalta on käytössä. TEA-viisarin tulokset antavat kaupungille hyödyllistä tietoa omasta suoriutumisesta hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtävissä suhteessa aikaisempiin vuosiin sekä suhteessa vertailukaupunkeihin. Tarkastuslautakunta suosittelee luomaan toimintamalli tulosten analysointiin ja kriittisimpien kehityskohteiden tunnistamiseen.

**Vastausprosessissa
on tunnistettavissa
kehityskohde**

Lain mukaan kaupungin eri toimialojen on tehtävä yhteistyötä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä. Seinäjoen kaupungilla toimii useita poikkihallinnollisia ryhmiä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtamiseen sekä eri osa-alueiden koordinoituihin. Hyvinvointisuunnitelman tavoitteita on valmisteltu poikkihallinnollisesti. Lisäksi talousarvion 2024 toiminnallisista tavoitteista 9 kpl kohdistui kaupunkistrategian tavoitteeseen hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen ja vain yksi näistä tuli suoraan hyvinvoinnin ja osallisuuden tulostyökalulta. Tämä oli suurin määrä yksittäiseen kaupunkistrategian tavoitteeseen linkitetystä toiminnallisista tavoitteista, joten on tulkittavissa, että eri toimialat ovat tunnistaneet hyvin roolinsa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtävässä.

Lain mukaan päätöksenteossa on otettava huomioon vaikutustenarviointi ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen väestöryhmittäin. Seinäjoen kaupungin TEA-viisarin pistemäärää laskee se, että Seinäjoella ei ole käytössä kattavaa ennakkoarvioinnin arviointia. TEA-viisarin kysymyksessä päätösten ennakkoarvioinnin käytössä, koko maan tulos vuonna 2023 oli 68 ja Seinäjoen 17. Alakysymyksistä kohdassa lautakuntapäätösten valmistelussa, Seinäjoen tulos oli 50 (joillakin toimialoilla) ja koko maan tulos 57 (toteutuu vaihtelevasti), kysymykseen onko ennakkoarvioinnin käyttöönottamisesta tehty päätös, Seinäjoen tulos oli 0 ja koko maan tulos 78 (toteutuu hyvin) ja kysymykseen kirjallisen toimintaohjeen olemassaolosta Seinäjoen tulos oli 0 ja koko maan tulos 71 (toteutuu vaihtelevasti). Seinäjoen tulos oli siten poikkeuksellisen huono. Tarkastuslautakunta suosittelee määrittämään päätöksenteossa, tullaanko ennakkoarvioinnin ottamaan käyttöön. Mikäli päätös ennakkoarvioinnin käyttöönottamisesta tehdään, on suositeltavaa nimetä poikkihallinnollinen työryhmä valmistelevaan toimintamallia sekä ohjeistamaan ennakkoarvioinnin valmistelua käytännössä. On tärkeää, että ennakkoarvioinnin sisältää asianmukaisen ja riittävän dokumentaation ja taustadatan. Suositeltavaa on myös linjata minkä luontoihin tai mihin asioihin vaikuttaviin päätöksiin ennakkoarvioinnin tullaan hyödyntämään.

TEA-viisari mittaa kuntien terveyden edistämisen aktiivisuutta. HYTE-kertoimen mukaista valtionosuutta maksetaan osittain TEA-viisarin tulosten pohjalta. TEA-viisarin tulokset perustuvat kuntien omiin vastauksiin. TEA-viisarin tuloksiin perustuvat kyselyt koskevat eri tulosalueita ja prosessi vastata kysymyksiin vaihtelee tulosalueittain. Kysymykset ovat osittain tulkinnallisia ja vastauksiin saattaa jäädä virheellisyyksiä. Vastausprosessin tulisi olla selkeä ja sellainen, ettei virheellisyyksiä tai väärinkäsityksiä pääse muodostumaan. Vastausprosessin tulee olla yhdenmukainen sekä varmistaa, että oikeat henkilöt ovat mukana vastaamassa. Suositeltavaa on, että vastauksia laaditaan isommalla ryhmällä. Myös TEA-viisarin tärkeydestä sekä sen vaikutuksesta kaupungin saamaan valtionosuuteen olisi suositeltavaa viestiä enemmän. Lisäksi TEA-viisarin tuloksia on mahdollista käyttää itsearviointityökaluna. TEA-viisarin tulokset antavat kaupungille hyödyllistä tietoa omasta suoriutumisesta hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtävissä suhteessa aikaisempiin vuosiin sekä suhteessa vertailukaupunkeihin. Tarkastuslautakunta suosittelee kehittämään vastausprosessia sekä viestintää TEA-viisarin tärkeydestä. Tarkastuslautakunta suosittelee luomaan toimintamallin tulosten analysointiin ja kriittisimpien kehityskohteiden tunnistamiseen.

SEINÄJOEN KAUPUNGIN TARKASTUSLAUTAKUNTA

Seinäjoki 12.5.2025

Jarkko Panu
puheenjohtaja

Paula Sihto
varapuheenjohtaja

Ilkka Hyvönen
jäsen

Aapo Jumppanen
jäsen

Päivi Katajamäki
jäsen

Aki Ruotsala
jäsen

Anne Saari
jäsen

Sirpa Syrjälä
jäsen

